T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜMÜLCİNE (KOMOTİNİ) KENTİNDEKİ MÜBADELE KONUTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

BELGKİN İMPRAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YRD. DOÇ. DR. SENNUR AKANSEL

EDİRNE, 2013

GÜMÜLCİNE (KOMOTİNİ) KENTİNDEKİ

MÜBADELE KONUTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

BELGKİN İMPRAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

2013

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Burcu ÖZGÜVEN
Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Sennur AKANSEL
Tez Danışmanı

Bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından Mimarlık Anabilim Dalında bir Yüksek lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Ünvan, Ad, Soyad): İmza

Prof. Dr. Ayşegül ÖZTÜRK

Yrd. Doç. Dr. Sennur AKANSEL

Yrd. Doç. Dr. Timur KAPROL

Tarih: 11 / 06 / 2013

TEZ DOĞRULUK BEYANI
T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
DOĞRULUK BEYANI

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

11 / 06 / 2013
Belgkin Impram

Yüksek Lisans Tezi
Gümülcine (Kentindeki) Mübadele Konutları Üzerine Bir Araştırma
T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

Bu tezin amacı, Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde bulunan Gümülcine (Komotini) kentindeki mübadele konutlarının karakteristik özelliklerini incelemektedir. Lozan Sözleşmesi sonucunda Türkiye ile Yunanistan arasında zorunlu nüfus mübadelesinin gerçekleşmesi ile insanların yaşadıkları mekan ve yerleşim yerlerinden koparılarak yeni bir yaşam tarzına tabii tutulmuşlardır. Yoğun göç nedeniyle barınma ihtiyacına çözüm getirmek için Yunanistan'ın farklı bölgelerine mübadele konutları inşa edilirken, Gümülcine kentinde de 1922-1925 yılları arasında konutlar yapılmıştır. Mübadele konutlarının tasarımı, cephe ve fiziksel özellikleri detaylı biçimde incelenmiştir. Birinci bölümde, konuya giriş yapılarak araştırmanın amacı, yöntemi ve çalışma sırasında izlenen yol belirtilmektedir. İkinci bölümde, mübadelenin tarihsel süreci, Mimari gelişimi, Emval-i Metruke kanunu ve Mübadele döneminde kurulan Komisyonlar hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, Gümülcine (Komotini) kentinin tarihi süreci, nüfusu, ekonomisi, kültürel yapısı, fiziki kent dokusu ve kentin gelişimi ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, tezin çalışmasını oluşturan ve kentin üç farklı bölgesinde bulunan mübadele konutlarının tarihi, yerleşim yapısı, fiziksel kent dokusu, konutların plan, cephe ve fiziksel özellikleri incelenmiştir. İzin verilen konutların karakteristik özellikleri tablolara işlenmiştir. Son bölümde ise yapılan araştırmanın ve incelenen konutların değerlendirilmesi yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

Yıl : 2013
Sayfa Sayısı : 197
Anahtar Kelimesi : Göç, Mübadele, Türk-Yunan, Gümülcine, Mübadele Konutları

Master Thesis
A Research On The Resettlement Buildings In The City Of Komotini
Trakya University Institute of Science
Department of Architecture

ABSTRACT

The aim of this is to study the characteristic features of the buildings built during the period of the resettlement in the Western Thracian city of Komotini in Greece. As a result of the Treaty of Lausanne an obligatory population exchange took place between Turkey and Greece and people were forced to leave their homes and settlements in order to begin a new living somewhere else. In consequence of the intense immigration resettlement housings were built in different regions of Grecce to meet the needs for sheltering. In the city of Komotini these buildings were constructed between the years 1922 and 1925. In this thesis the design, the appearance and the physical features of these population exchange housings were investigated in detail. In the first section, as an introduction to the topic, the aim of the research, its method and the way, which was followed during the study, are explained. In the second section, information is provided about the historical period of the resettlement, its Architectural development, the Emval-I Metruke law and the commissions which were founded during this period. In the third section, the historical development of the city Komotini, its population, its economy, its cultural structure, the physical structure of the city and ist improvement are taken into consideration. In the fourth section, which is the main study of this thesis, the history of the resettlement buildings, which are located in three different parts of the city, their settlement structure, the physical structure of the city, the maps, appearance and the physical features of the buildings are focused on. The characteristic features of the hosuings for which permission was given, were processed on tables. In the he last section, the research and the investigated housings are evaluated and suggestions are presented.

Year : 2013
Number of Pages : 197
Keywords : Immigration, Population Exchange, Turkish-Greek, Komotini, Resettlement Housings

ÖNSÖZ

Öncellikle Yüksek Lisans Eğitimim süresince, bilgi ve görüşleriyle bana yol gösteren çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sennur AKANSEL'e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimime katkıda bulunan tüm Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi eğitmenlerine ve Yüksek Lisans eğitimim süresince Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde tez çalışmalarım sırasında emeği geçen tüm hocalarıma en içten duygularımla teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışma süresi boyunca birbirimize destek olduğumuz; bu zaman dilimini eğlenceli ve neşeli hale getiren ekip arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana maddi ve manevi her konuda yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim Mümin ARİF'e anlayışı için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca bana maddi ve manevi, anlayış ve desteklerinden dolayı değerli ve sevgili AİLEME sonsuz sevgimle birlikte şükranlarımı sunarım.

Son olarak, evlilikle beraber başlayan yüksek lisans eğitimim süresince hamileliğim devam ederek ve bu zaman dilimi içersinde doğarak hayatıma farklı bir anlam yükleyen sevgili oğlumun bir ürünü olan yüksek lisans tezimi; oğlum Eymen Ahmet ARİF'e ithaf etmek isterim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET…….. i
ABSTRACT…… ii
ÖNSÖZ…… iii
İÇİNDEKİLER…… iv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ…… vi
TABLOLAR DİZİNİ…… vii
ŞEKİLLER DİZİNİ……... viii
KAYNAKLAR…….. 191
1. BÖLÜM GİRİŞ……. 1
1.1.Araştırmanın Amacı……... 3
1.2.Araştırmanın Yöntemi……..... 3
2.BÖLÜM MÜBADELE'NİN TARİHİ ve MİMARİSİ…… 4
2.1.Mübadele'nin Tarihçesi……. 4
2.1.1.Mübadele'de Lozan Antlaşmasının Önemi…… 4
2.1.2.Mübadele'nin Tarihsel Gelişimi…… 9
2.1.3.Mübadele'de Batı Trakya'daki İki Azınlığın Türk-Yunan İlişkileri…… 11
2.2.Mübadele'nin Mimari Gelişimi……..... 17
2.2.1.Mübadele Öncesi Mimari Kimlik……. 17
2.2.2.Mübadele'nin Mimari Gelişiminde Rastlanan Sorunlar …….. 20
2.2.3.Mübadele Konutlarında Yapılan Tadilat ve Yenilikler……..... 27
2.2.4.Yunanistan'a Ait Emval-i Metruke Yerleşimleri……. 28
2.3.Mübadele Döneminde Yerleştirme Kurumları……. 33
2.3.1.Karma Komisyon……. 35
2.3.2.Mülteci Yerleştirme Komisyonu…….. 36
2.3.3.Mübadele İmar ve İskan Vekaleti…… 42
3.BÖLÜM GÜMÜLCİNE'NİN TARİHİ ve GELİŞMİ…….. 46
3.1.Gümülcine'nin Tarihi…….. 46
3.1.1.Gümülcine Kalesi…… 47
3.1.2.Gümülcine'nin Fethi……. 49
3.1.3.Gümülcine'nin Önemi…….. 51

3.1.4.Balkan Savaşı Sırasında Gümülcine…… 52
3.2.Gümülcine Coğrafi Konumu…… 54
3.3.Gümülcine'nin Nüfusu…… 55
3.4.Gümülcine'nin Ekonomisi…… 57
3.5.Gümülcine'nin Fiziksel Kent Dokusu…… 58
3.6.Gümülcine'nin Sosyal ve Kültürel Yapısı…… 60
3.6.1.Kentin Kültürel Varlıkları…… 66
3.7.Gümülcine'nin Kentsel Gelişimi…… 70
4.BÖLÜM GÜMÜLCİNE KENTİNDEKİ MÜBADELE KONUTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ……..…… 82
4.1.Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Tarihi…… 82
4.2.Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yerleşim Bölgeleri…… 83
4.3. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Fiziksel Kent Dokusu……. 86
4.4.Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Plan ve Cephe Özellikleri…. 88
4.4.1.Plan Özellikleri…… 89
4.4.2.Cephe ve Kesit Özellikleri…… 93
4.4.2.1.Girişler…… 101
4.4.2.2.Pencereler…… 115
4.4.2.3.Çatı ve Saçak Biçimlenişleri……... 120
4.4.2.4.Yapının Fiziksel Özellikleri…… 121
4.5.Konut Analizleri……...121
5.BÖLÜM SONUÇLAR ve TARTIŞMA…… 186
ÖZGEÇMİŞ……... 197

KISALTMALAR DİZİNİ

A	: Avlu
B	: Banyo
D	: Depo
E.M	: Ek Mekan(lar)
GİK	: Göçmen İskan Komisyonu
H	: Hol
İKA	: Sağlık Sosyal Sigorta Kurumu
M	: Mutfak
MİİV	: Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti
MYK	: Mülteci Yerleştirme Komisyonu
O	: Oda
S	: Sofa
SA	: Salon / Oturma Odası
S.S.C.B.	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T	: Teras
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
W.C.	: Tuvalet

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Gümülcine'nin 1961-2011 Yılları Arasında Yapılan Sayım Sonuçlarına Göre Kent Nüfusu……. 55
Tablo 4.1. Gümülcine Mübadele Konutlarının Toplamı…… 89
Tablo 4.2. GİK'ın Tasarlamış Olduğu Konut Tipleri…… 89
Tablo 4.3. Mekan Düzeni…….. 90
Tablo 4.4. İki Katlı Konut Planı…… 90
Tablo 4.5. Dul Kadınlar İçin Konut Planları……. 91
Tablo 4.6. Konutlara Eklenen Mekanlar…… 92
Tablo 4.7. Konutların Kat Adedine Göre Kullanımı…….. 93
Tablo 4.8. Konutların Parsellenme Durumu…….. 93
Tablo 4.9. İki Katlı Konutların Kesit Tipolojileri…….. 95
Tablo 4.10. Cephe Tipolojisi…… 96
Tablo 4.11. Cephe Tipolojisi…… 97
Tablo 4.12. Cephe Tipolojisi…… 98
Tablo 4.13. Cephe Tipolojisi…… 99
Tablo 4.14. Cephe Tipolojisi……100
Tablo 4.15. Konutların Giriş Konumunun Kullanım Sayısı…… 101
Tablo 4.16. Geleneksel Giriş Kapısı Tipolojisi……... 103
Tablo 4.17. Yenilenmiş Giriş Kapısı Tipolojisi……...103
Tablo 4.18. Giriş Sahanlıklarının Kullanımı……... 104
Tablo 4.19. A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar……. 105
Tablo 4.20. A ve C Bölgesindeki Geleneksel Kapılar……. 108
Tablo 4.21. B Bölgesindeki Geleneksel Kapılar……. 112
Tablo 4.22. Geleneksel Pencere Nispetleri...…….. 117
Tablo 4.23. Mübadele Konutlarının Çatı ve Saçak Biçimlenişleri…….. 120

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Mübadele Öncesi İnşa Edilen Neoklasik Yapı Tipolojileri……. 18
Şekil 2.2. Neoklasik Bina Örneği (Komotini)…….. 19
Şekil 2.3. Neoklasik Bina Örneği (Komotini)…….. 19
Şekil 2.4. İskanın İlk Aşaması…….. 20
Şekil 2.5. Makedonya Kırsalında GİK'ın Onayladığı Bazı Konut Tiplerinden Örnekler…… 23
Şekil 2.6. GİK'ın 27. Raporunda (1930) Sunduğu Kırsal Bölge Konut Tipleri…… 24
Şekil 2.7. GİK'ın 27. Raporunda Sunulan Kent Konutları…… 26
Şekil 2.8. Yunanistan'da Göçmenlerin Geçici Olarak Kaldıkları Çadırlar……... 39
Şekil 2.9. Mülteci Yerleştirme Komisyonun Yapmış Olduğu Konutlar……... 41
Şekil 3.1. Osmanlı Döneminde Gümülcine Kenti……. 47
Şekil 3.2. Gümülcine Tarihi Kalesinin Konumu……48
Şekil 3.3. Gümülcine Tarihi Kalesinden Bir Görüntü……... 49
Şekil 3.4. Gümülcine Eski Kent Meydanı……. 53
Şekil 3.5. Gümülcine Kent Meydanı……. 53
Şekil 3.6. Yunanistan Haritası……... 54
Şekil 3.7. Batı Trakya Haritası ve Gümülcine'nin Konumu……. 55
Şekil 3.8. Gümülcine Kentinin Hippodamus Plan Düzenin Belirtilmesi…….. 59
Şekil 3.9. Gümülcine Çarşısının Ermou Caddesi…….. 61
Şekil 3.10. Gümülcine'nin Ermou Caddesindeki Giyim Mağazaları……. 61
Şekil 3.11. Gümülcine'nin Ermou Caddesindeki Giyim Mağazaları……. 61
Şekil 3.12. Gümülcine Çarşısının Venizelou Caddesi…… 62
Şekil 3.13. Türk Gençler Birliği Kulübünden Bir Görüntü…… 62
Şekil 3.14. Türk Gençler Birliği Kulübünün Bahçesinden Bir Görüntü…… 63
Şekil 3.15. Kent Meydanından Bir Görüntü…….. 63
Şekil 3.16. Gümülcine Kentindeki Büyük Parktan Bir Görüntü…… 64
Şekil 3.17. Gümülcine Kosmopolis Avm Binası…… 65
Şekil 3.18. Gümülcine Kosmopolis Avm Binası…… 65
Şekil 3.19. Gümülcine Kılıç Anıtından Bir Görüntü…….. 66
Şekil 3.20. Gümülcine Saat Kulesinden Bir Görüntü…… 67

Şekil 3.21. Gümülcine Eski Camiden Bir Görüntü…… 68
Şekil 3.22. Gümülcine Yeni Camiden Bir Görüntü…… 69
Şekil 3.23. Gümülcine Kentinde Gazi Evrenos Bey İmareti…….. 69
Şekil 3.24. Gümülcine Hükümet Konağın Eski Görüntüsü…… 70
Şekil 3.25. Gümülcine Hükümet Konağın Yeni Görüntüsü……... 70
Şekil 3.26. Gümülcine Kentindeki Osmanlı Konağının Yıkılmadan Öncesi…… 71
Şekil 3.27. Gümülcine'nin Eski Agora Binası…….. 72
Şekil 3.28. Gümülcine Haritasının Kentsel Gelişimi……. …… 74
Şekil 3.29. Gümülcine Haritasında Konut Tiplerinin Yerleşim Alanlarının Belirtilmesi 75
Şekil 3.30. Gümülcine Haritasında Etnik Grupların Yerleşim Alanlarının Belirtilmesi 76
Şekil 3.31. Gümülcine Kent Merkezinde Yeni Yapılaşmadan Görüntü…… 77
Şekil 3.32. Kent Merkezinden Yeni Yapılaşma ve Eski Yapılaşmadan Görüntü……. 77
Şekil 3.33. Yunan Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü……. 78
Şekil 3.34. Yunan Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü……. 78
Şekil 3.35. Türk Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü……. 79
Şekil 3.36. Türk Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü……. 79
Şekil 3.37. Yunan-Rus Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü……... 80
Şekil 3.38. Rus Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü…… 80
Şekil 3.39. Roman Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü…….. 81
Şekil 3.40. Roman Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü…….. 81
Şekil 4.1. 1931 Yılında Gümülcine Kentinden Bir Görüntü…… 82
Şekil 4.2. Gümülcine Kentinin Bölge Adları…… 83
Şekil 4.3. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yerleşim Alanları……. 84
Şekil 4.4. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Bölgelendirilmesi……. 85
Şekil 4.5. Gümülcine Mübadele Konutlarının Sokak ve Ada Bağlantılarının Şematik Gösterimi…….. 86
Şekil 4.6. Kentteki Mübadele Konutlarının Adalar Üzerindeki Parsellenişinin Şematik Gösterimi…….. 87
Şekil 4.7. Konutların Adalar Üzerindeki Parsellenişi……... 88
Şekil 4.8. Konutun Köşe Parsel Konumu……. 94
Şekil 4.9. Konutların Bitişik Nizam Konumu…….. 94
Şekil 4.10. Kullanılan ve Terk Edilmiş Konut Arasındaki Cephe Farkı…….. 95

Şekil 4.11. Giriş Nişlerinin Farklı Yapımı…….. 101
Şekil 4.12. Giriş Nişlerinin Kullanımı…… 102
Şekil 4.13. Giriş Nişinin Cam İle Kapatılması……... 102
Şekil 4.14. A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 106
Şekil 4.15. A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 107
Şekil 4.16. A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 109
Şekil 4.17. A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 110
Şekil 4.18. C Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 111
Şekil 4.19. B Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 113
Şekil 4.20. B Bölgesindeki Geleneksel Kapılar…….. 114
Şekil 4.21. Geleneksel Kapı Modeli…… 115
Şekil 4.22. Yenilenmiş Kapı Modeli……115
Şekil 4.23. Bodrum Kat Pencere Örneği……..116
Şekil 4.24. Bodrum Kat Pencere Örneği……..116
Şekil 4.25. Geleneksel Pencere Modelleri……118
Şekil 4.26. Geleneksel Pencere Modelleri……119

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren kendisi için en iyi yaşam koşullarının oluşumunu istemiştir. Bireylerin istekleri, toplumlarda çalışma duygusunu meydana getirdiği gibi yarışma ve savaşma duygusunun oluşumunu da sağlamıştır.

1877-1878 tarihleri arasında yapılan Osmanlı Rus savaşında; İmparatorluğun toprak kaybetmesi ile birlikte ilk göç olaylarının başlamasına neden olmuştur. Daha sonra Balkan Savaşlarının ortaya çıkmasıyla Balkan Bölgesine göçlerde artış meydana gelmiş olması, Balkan savaşları döneminde nüfus mübadelesini gündeme getirmiş fakat uygulanmamıştır. Üst üste girdiği savaşlarda yenilgiye uğrayan Osmanlı İmparatorluğu parçalanarak yok olmuştur. İmparatorluğun yok olmasıyla; Anadolu'da Türk Kurtuluş savaşı yapılarak başarı elde edilirken, bunun sonucunda Türkiye ile Yunanistan arasındaki mübadele konusu farklı bir boyut kazanmıştır.

Türkiye devletinin bağımsızlık savaşından zaferle çıkması sonucunda; Batılı ülkeler ile Lozan Barış Konferansı görüşmeleri yapılmıştır. Konferans görüşmeleri esnasında en temel konularından biri, Türkiye ile Yunanistan arasındaki nüfus mübadele konusunun görüşülmesi olmuştur. Bu antlaşma sonucunda zorunlu nüfus mübadelesinin yapılmasına karar verilerek, bir çözüme bağlanması istenmiştir.

Lozan Antlaşmasının sonuçlarından biri; Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan zorunlu nüfus mübadelesinin uygulamasında, mağdurlar olarak tanımlanan "göçmenler" ve "azınlıklar" diye iki grup ortaya çıkması olmuştur. Göç eden göçmenlerin yeni memleketlerinde yerleştirme sorunları yaşarken, Yunanistan'daki azınlıklar da ise bölgeye yerleştirilen Rum göçmenlerin azınlık halkının malların el konması durumunda; bu grupların yaşam tarzlarının her iki taraf da aynı olduğu görülmüştür. Mübadele, bu grupların hayatlarını derinden etkilerken; insanların doğup

büyüdükleri anavatan topraklarından koparılarak başka bir memlekete gitmek zorunda kalmalarıdır. Geride hatıraları ile birlikte mekansal ve çevresel yaşam tarzlarını bırakmışlardır.

İnsanlar gruplar halinde yeni memleketlerine yerleşmeye çalışırken, sorunlar yaşamışlardır. Yanlış yerlere yerleştirilen grupların şehir hayatını köye; köy hayatını şehre çevirmeye çalışmışlardır. Yeni yaşamlarına tutunmaya çalışırken belleklerinde her zaman anavatan imajını oluşturmaya çalışırken, topluluğunun en belirgin özelliği geçmişini korumaya çalışmasıydı. Göçmenler mallarını kaybetmiş olsalar da düşüncelerini ve kimliklerini her zaman korumuşlardır. Yeni memleketlerinde eski alışmış oldukları yaşam tarzlarını yeniden canlandırmaya çalışırken, geldikleri bölgelerin isimlerini cadde ve sokaklarına vermişlerdir. Böylece yeni memleketlerini benimseyerek yaşamlarına devam etmişlerdir.

Türkiye'den Yunanistan'a göç eden Hıristiyan nüfusunun bir kısmı Müslümanların oturdukları konutlara yerleşirken, konutlara yerleşemeyen göçmen topluluğu, Yunan devletinin desteği ile konut sahibi olmuştur. Bu yardım, uluslar arası kuruluşlardan finans elde edilerek ve kurulan bağımsız Mülteci Yerleştirme Komisyonu tarafından konutların inşası yapılarak sağlanmıştır.

Yunanistan'ın farklı bölgelerine inşa edilen mübadele konutları, Batı Trakya'nın Gümülcine kentine de inşa edilmiştir. Kentte %30 yoğunlukta mübadele konutlarına ait yerleşim bölgeleri bulunurken, Mübadele döneminde inşa edilen ve günümüze kadar ulaşan konutların plan, cephe ve kesit özellikleri incelenerek günümüz koşullarında fiziksel ve işlevsel kullanımları anlatılarak çalışmanın temeli oluşturmaya çalışılmıştır.

"Gümülcine (Komotini) Kentinin Mübadele Konutları Üzerine Bir Araştırma" adlı tez çalışmasında Gümülcine Kentine ait mübadele konutlarının kullanımını, şehrin tarihi ve sosyal yapılanmasıyla birlikte irdeleyen bölgesel belge niteliği taşıyan bir çalışma hazırlanması amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amaç; Osmanlı Rus savaşında, Osmanlı devletinin toprak kaybetmesiyle birlikte göç olayları başlamıştır. Daha sonraki savaşlarda göç olaylarında artış meydana gelirken, göç olaylarına çözüm getirebilmek için uluslar arası Lozan Antlaşmasının yapılmasına karar verilmiştir. Lozan Antlaşmasında alınan kararlar ile Türkiye ve Yunanistan arasında göç olaylarına çözüm getirilmiştir. Göç edenlere yer ve mekan sağlamak için Yunanistan'ın farklı bölgelerinde 1922-1925 yıllarında mübadele konutları inşa edilmiştir. Mübadele döneminde Gümülcine (Komotini) kentine de konutlar inşa edilirken, mübadele konutlarının plan, cephe ve fiziksel özellikleri incelenerek; günümüz şartlarındaki kullanım uygunluğunun değerlendirilmesi, araştırmanın temelini oluşturmuştur.

1.2.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yönteminde, Gümülcine (Komotini) kentinin mübadele konutları hakkında veri toplayabilmek için bu çalışmada, mübadelenin tarihçesi, mübadele dönemindeki mimari yapısı, Gümülcine kentinin tarihsel gelişimi incelenerek; basılı yayınlar ve internet ortamında hazırlanmış kaynaklar ve tezler, ile literatür araştırılması yapılmıştır. Kentin mübadele konutlarının bulunduğu bölge ziyaret edilerek, bölgenin günümüzdeki görünümü ve tespit edilen konutların haritalar üzerinde belirlenmesi yoluyla plan, kesit, cephe ve ayrıntıları fotoğraflanarak ve yerinde çizim yapılarak veriler elde edilmiştir.

BÖLÜM 2

MÜBADELE'NİN TARİHİ VE MİMARİSİ

2.1. Mübadele'nin Tarihçesi

Savaşlarda Osmanlı İmparatorluğu toprak kaybetmesi sonucunda göç olayları meydana gelmiştir. Göçler ilerleyen zaman içersinde artış göstermiştir. Göç olaylarına çözüm getirebilmek için bazı antlaşmalar yapılsa da gerçekleşmemiştir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki mübadele sorununa çözüm getirebilmek için yetkililer tarafından Lozan Barış Konferansının yapılmasına karar verilmiştir. Lozan Antlaşmasında alınan kararlar doğrultusunda Türkiye ile Yunanistan arasında zorunlu nüfus mübadelesinin yapılmasına karar verilmiştir.

Bu bölümde, mübadele döneminde Lozan Barış Antlaşmasının önemi, mübadele'nin tarihsel süreci ve mübadele döneminde Batı Trakya bölgesi ve azınlık konuları ele alınmıştır.

2.1.1. Mübadele'de Lozan Antlaşmasının Önemi

Mudanya Mütarekesi görüşmelerinin yapıldığı sırada İsviçre'nin Lozan (Lausanne) kentinde konferansın yapılması uygun görülmüştür. Lozan Antlaşması görüşmeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcileri ile İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Portekiz, Belçika, S.S.C.B. ve Yugoslavya temsilcileri görüşmelere katılmıştır. Konferansın genel oturumu 21 Kasım 1922 tarihinde başlamıştır ve 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanmıştır.

Lozan Barış Konferansı görüşmelerinde ağırlıklı olarak siyasal, mali ve ekonomik konular ele alınmıştır. Türkiye ile Müttefik Devletler arasında imzalanan Barış Antlaşmasının ağırlığını da bu konular belirlemiştir. Ulaşım ve sağlık sorunları da bu metinde yer almıştır. Bu konular Türkiye ile Yunanistan arasındaki Mübadele Sözleşmesini oluşturmuştur [1].

20 Kasım 1922 tarihinde Lozan Barış Konferansının başlamasıyla birlikte 3 Komisyon tarafından çalışmaların yürütülmesi yapılmıştır. Bunlar, Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonu, Türkiye Ecnebiler ve Ekalliyetler Komisyon ve Maliye ve İktisat Sorunları Komisyonudur.

Lozan Barış Konferansının ilk toplantısında görüşülen konulardan biri Nüfus Mübadele sorunu olmuştur. 1 Aralık 1922 tarihinde Nüfus Mübadele konusu Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonunda görüşülmüştür.

Savaş sırasında göçlerin başlamasıyla birlikte yanmaları ve yıkımları da beraberinde getirmiştir. Bu duruma son vermek için mübadelenin yapılması istenmiştir. Mübadelenin uygulanmasıyla etnik gruplarında yer değiştireceği ve aynı zamanda ortaya çıkmış olan ekonomik sorunlara da bir çözüm sağlayabilecek bir yol olarak da görülmüştür.

Lozan Barış Konferansında görüşülen nüfus mübadelesi konusu Türkiye ile Yunanistan'ın isteğine bağlı olarak yapılmamıştır. Konferansa katılan diğer Ülkelerde nüfus mübadelesinin yapılmasını istemişlerdir. Mübadelenin gerçekleşmesi ile birlikte bir çözüm olacağı düşünülmüştür.

1 Aralık 1922 tarihli oturumda tamamen mübadele sorunun görüşüldüğü bir oturum olarak yapılmıştır. Oturumda ilk önce Dr. Nansen nüfus mübadelesi konusundaki görüşlerini ve düşüncelerini açıklamıştır. İngiliz Temsilcisi Lord Curzon'un çağrısı üzerine Dr. Nansen oturuma katılmış ve görüşlerini bildirmiştir [2]. 1919 tarihinde Milletler Cemiyeti tarafından oluşturulan Uluslar arası Muharacet

Komisyonun başkanlığını da Dr. Nansen'ın yapmış olması; oturumda görüşlerini bildirmesi ve konuya hakım olması önem taşımaktadır [2].

Dr. Nansen, Türkiye ile Yunanistan arasında zaman geciktirmeden bir nüfus mübadelesinin yapılmasını isteyen "dört büyük devletin İstanbul'daki temsilcilerinden" haber aldıktan sonra, konu ile ilgili temaslarda bulunduğunu bildirmektedir [2]. Dr. Nansen Türk ve Yunan makamlarıyla görüşerek, her iki ülkenin de mübadeleyi istediklerini belirtmiştir. Nansen'ın düşüncesine göre, mübadelenin ortaya çıkaracağı birçok soruna karşılık (kimlerin mübadele edileceği, mübadillerin bırakacağı malların değerinin tespiti, tazminat ödemeleri vb.) sağlayacağı yararla bu aşamada daha fazladır. Savaş döneminde bir çok insan yer değiştirerek, her iki ülke arasında ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır. Yunanistan'a bir milyona yakın Rum nüfusunun göç etmesiyle mübadelenin hem ekonomik hem de insani yönünü gösterirken, Türkiye'de ise işlenebilecek durumdaki tarım arazileri işlenememektedir. Mübadele'nin bir an önce yapılması durumunda, Türkiye'deki tarım arazilerinin işlenebilmesi sağlamak ve Yunanistan'a sığınan göçmenlere yerleştirme olanağa sağlanacaktır [2].

Dr. Nansen, daha önce uygulanan Bulgar-Yunan antlaşmasının örnek alınarak Türk-Yunan Mübadelesinde de yapılmasını önermektedir. Bulgar-Yunan antlaşmasında bazı değişiklikler yapılarak iki ülke arasında mübadele sözleşmesi başarı ile uygulanabilir. Dr. Nansen'ın düşüncesine göre Türk-Yunan nüfus mübadelesi antlaşması genel hükümleri kapsarken, ayrıntılar ile ilgili özel yönetmeliklerin hazırlanması ve oluşturulacak Karma Komisyon'a devredilmelidir [2]. Karma Komisyon'da her iki ülkeden birer temsilci ve Milletler Cemiyeti Meclisince atanmış iki temsilciden oluşmuştur. Bu uygulanan yöntemle Bulgar-Yunan mübadelesi başarı ile yürütülmüştür [1].

İsmet Paşa'nın ifadesine göre, mübadele sorunu ile azınlıklar sorununun birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonu, mübadele ve azınlık sorunlarını birlikte kabul ederse eğer Türk Temsilci Heyetinin görüşlerini açıklayacağını bildirmiştir. İsmet Paşa'ya göre bu konuların görüşülmesinin erken olduğunu daha sonraki oturumlarda bu sorunları açıklayacağını belirtmiştir [1].

Yunanistan Temsilcisi Venizelos, sonbahar mevsimi geçmeden mübadelenin başlaması gerektiğini düşünmüştür. Venizelos'un ısrarcı davranışları karşısında İsmet Paşa mübadele konusundaki Türk tarafının görüşlerini genel hatlarıyla oturumda açıklamak durumunda kalmıştır. İlk olarak Doğu Trakya bölgesinin 30 Kasım'da teslim edilmesinden dolayı boşaltılmış köylerin kaç kişi barındırabileceğini tespit etmenin imkansız olduğunu belirtmiştir. Anadolu bölgesinde binlerce evsiz barksız Türk nüfusu ikamet ederken, Yunanistan'daki Müslümanlarda şimdilik evlerinde oturmaktadırlar. Bir nüfus mübadelesi uygulanacaksa, İzmir ve İstanbul kentlerini de içine almak koşuluyla bütün Rum nüfusunu kapsamalıdır [2].

Yunanistan, mübadele konusunun isteğe bağlı olarak uygulanmasını istemiştir. Bunun nedeni Birinci Dünya Savaşından itibaren Yunanistan'a bir milyona yakın göç eden nüfusun olmasıdır. Yunanistan bu göçmenler karşısında zor bir durum içersinde kalmıştır. Türkiye sınırları içersinde bulunan Rumların da zorunlu nüfus mübadelesi ile Yunanistan'a göçmesi, altından kalkılamayacak kadar ağır bir yük getirmektedir. Venizelos'a göre "böyle bir sınır dışı ediş, benzeri görülmemiş siyasal, ekonomik ve sosyal bir yıkım" demektir [2].

İngiliz temsilcisi olan Lorda Curzon nüfus mübadelesinin zorunlu olmasını istemiştir. Mübadelenin zorunlu olması durumunda hemen uygulanabileceğini, eğer gönüllü olması durumunda ise aylar sonra yapılması düşünülmüştür.

Lord Curzon yaptığı konuşmada konumuz açısından önemli olabilecek rakamlar da vermektedir. Curzon'un verdiği bilgilere göre Küçük Asya'da 450.000 Rum kalmışken, Yunanistan'daki Türk Nüfusu 450- 480 bin kadardır. Curzon Türkiye'deki Nüfusunu hesaplarken İstanbul'la ilgili verdiği rakam 1914 yılına ait 400 bin Rum nüfusudur. Fakat bu nüfus içinde Yunanistan'a göç eden önemli bir kesim vardır. Öte yandan Yunanistan'daki Türk nüfus içine Batı Trakya'daki 124.000 Türk dahil edilmiştir [1].

30 Ocak 1923'te imzalanan nüfus mübadelesine ilişkin sözleşme, 23 Temmuz 1923'te imzalanan kapsamlı barış antlaşmasından ayrı ve bu antlaşmaya giden

yollardaki hukuki belgelerden ilkidir ve 19 maddeden oluşmaktadır. Sözleşmede kimin mübadeleye dahil edileceği, kimin hariç tutulacağı, mülklerin tasfiyesini sağlamak üzere karma komisyonun nasıl kurulacağı açıklanıyordu. Zorunlu mübadele, Türk topraklarında yaşayan "Türk vatandaşı Rum Ortodoksları" ve "Yunan topraklarında yaşayan Yunan vatandaşı Müslümanları kapsıyor ve bu kişilerin sırasıyla; Türk hükümeti ve Yunan Hükümetinin izni olmadan Türkiye veya Yunanistan'da yaşamak üzere geri dönemeyeceğini belirtiyordu. Bu kati ifadeydi ve herhangi bir seçim hakkı tanınmıyordu. Yalnızca üzerlerindeki giysilerle kaçmış olanların da dönmesine izin verilmiyordu. Üstelik nüfus ihracı sözleşmede belirtilen din ve milliyet kriterlerine uyan başkalarını da içeriyordu [4].

Mübadele kapsamında, sadece Kurtuluş Savaşı sırasında karşılıklı göç edenler değil, 18 Ekim 1912 tarihinden sonra göç edenler de yer almıştır.

Sözleşme içeriğinde;

- Her iki halkın mülkiyet haklarına ve alacaklarına hiçbir zarar verilmeyeceği, mübadele edilecek haklara mensup bir kimsenin hangi nedenle olursa olsun gidişine hiçbir engel çıkarılamayacağı,
- Zanlı ya da sucu kesinleşmiş kişilerin, soruşturma yapan ülkenin makamlarınca, göçmenin gideceği ülkenin makamlarına teslim edileceği,
- Göçmenlerin, bırakıp gidecekleri ülkenin uyrukluğunu yitirecekleri, vardıkları ülkenin topraklarına ayak bastıkları andan itibaren, bu ülkenin uyruğunu edinmiş sayılacakları,
- Göçmenler, her çeşit taşınır mallarını yanlarında götürmekte ya da taşıttırmakta serbest olacakları, bunlar için çıkış ve giriş vergisi alınmayacağı,
- Aynı zamanda cami, tekke, medrese, kilise, manastır, okul, hastane, dernek, birlik gibi tüzel kişiler ve başka kurumlar personellerini de kapsamak üzere kendi topluluklarının taşınır mallarını serbestçe götürmeye ve taşıttırmaya hak kazanmış olacakları,

- Her iki ülkenin taşıma işlerinde en geniş kolaylıkları sağlayacağı, taşınır malların tümünü yada bir bölümünü yanlarında götürmeyecek olan göçmenlerin bunları oldukları yerde bırakabileceği, komisyon görevlilerinin taşınır malların dökümünü ve değerini ilgili göçmenlerin gözleri önünde saptamakta görevli olacağı,
- Göçmenlerin bırakacağı taşınır malların dökümüne ve değerini gösteren tutanakların dört örnek olarak düzenleneceği ve bunlardan birincisinin yerel makamlarca saklanacağı, ikincisinin karma komisyona sunulacağı, üçüncüsünün gidilecek ülkenin hükümetine, dördüncüsünün de göçmenin kendisine verileceği, yer almaktaydı [4].

2.1.2. Mübadele'nin Tarihsel Gelişimi

1877-1878 yıllarında Osmanlı-Rus savaşından sonra Osmanlı İmparatorluğu toprak kaybetmeye başlamıştır. İmparatorluğun savaşlarda toprak kaybetmeye başlaması sonucunda göç olayları başlamıştır. 1912-1913 yıllarında yapılan Balkan Savaşlarında göç olaylarında artış meydana gelirken; Balkan Savaşları döneminde göç olaylarına bir çözüm getirebilmek için "nüfus mübadelesi" gündeme getirilmiştir. Göç olaylarına çözüm getirebilecek ilk antlaşma olan İstanbul Antlaşması (1913) İttihad ve Terakki Hükümeti ile Bulgaristan arasında imzalanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nu Bulgaristan ile nüfus mübadelesi yapmaya iten nedenlerden biri zorunlu göç olayı ise, diğeri de Hıristiyan azınlıklardan kurtulma isteğidir. "Bir uluslar mozaiği olan Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle Hıristiyan "milletler duraklama döneminden bu yana Avrupa'nın büyük devletlerinin müdahale nedeni olmuşlar, ayrıca Ondokuzuncu Yüzyılın başat ideolojisi olan milliyetçilik fikirlerine koşut bir ulusal bilinç geliştirdikleri için devletin kronik zayıflığını oluşturmuşlardı. İmparatorluktaki en son milliyetçi akım olan Jön Türkler, İmparatorluktaki Hıristiyan azınlıklar ile Avrupa müdahalesini bir neden-sonuç ilişkisi biçiminde algıladıklarından, İmparatorluğun egemenliğinin ön koşulu olarak bu grupların oluşturduğu sorunu çözmeyi şart saymaktaydılar" [5]. Bu durum sonucunda

İstanbul Antlaşmasında kısa bir süre sonra benzer yükümlere sahip olan bir antlaşma önerisi Yunanistan'a sunulmuştur.

1830 yılında Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması sonucunda, homojen bir devlet yapısına sahip olmuştur. Teselya, Makedonya, Girit, Epir ve Ege adalarının Yunanistan'a geçmesi ile birlikte nüfus yapısındaki homojenlik değişime uğramıştır. Balkan savaşlarının son bulması sonucunda farklı etnik gruplarına ait nüfus Yunanistan gelip yerleşmişlerdir.

Yunanistan bağımsızlığını ilan ettikten sonraki amacı, ülke sınırları içinde sadece Yunanlıların yaşadığı bir devlet yapısı kurmayı hedeflemiştir. Yunanistan'ın devlet olarak hedeflediği sınırlar, Batı Anadolu bölgesini de kapsamaktadır [6]. Çizilen bu sınırların ve gerçekleştirilmek istenen nüfus yapısının ifadesi olan "Megali İdea"[7], Yunanistan'ın hedeflemiş olduğu dış politikanın en temel unsuru olmuştur. Bu nedenle Yunanistan da Osmanlı İmparatorluğu ile bir mübadele istemiş fakat Yunanistan'ın hedeflediği mübadele, "Megali İdea" sınırları dışındaki Rumları kapsaması yönünde olmuştur. Yunanistan, Batı Anadolu bölgesini kendi sınırları içinde olduğunu görmek ve bu yüzden mübadelesini istediği Rumlar, Anadolu bölgesinin içindeki Rumların ikamet etmesiydi [6].

İttihat ve Terakki Hükümeti İzmir Rumları ile Makedonya Türklerini de içine dahil eden bir mübadele sözleşmesini Yunanistan'a önermiş olduğu tarihte, güvenliğin sağlanması amacıyla Ege kıyıları ve Doğu Trakya'daki Rumların Anadolu'ya nakillerini kararlaştırmıştır. Yunanistan mübadele önerisini uygun bulmamıştır. İttihat ve Terakki Hükümetinin almış olduğu nakil kararı, Venizelosun mübadele önerisini kabullenmesine neden olmuştur [5]. Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında Haziran 1914 yılında nüfus mübadelesi ile ilgili bir antlaşma imzalanmış ve mübadele'nin uygulanması için Karma Komisyon Kurumu kurulmuştur. I. Dünya Savaşının başlamasıyla bu anlaşma uygulanmamıştır [1].

Osmanlı İmparatorluğunun, Birinci Dünya savaşından yenik çıkması sonucunda, Müttefik Devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasında Mondros Mütarekesi

Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma neticesinde Müttefik Devleti tarafından İmparatorluk yok olmuştur.

Yunanlıların İzmir'i işgal etmesinden sonra; 1919-1922 tarihlerinde Anadolu'da Türk Kurtuluş savaşı başlamasına neden olmuştur. Türkiye ile Müttefik Devletleri arasında imzalanan Ateşkes Antlaşması sonucunda savaşlara son verilmiştir.

Bundan sonraki süreçte, Türkiye ile Yunanistan arasındaki koşullar tamamen değişime uğramıştır. Savaş zamanında bir milyondan fazla Rum Yunanistan'a göç etmiştir. Yunanistan'ın hedeflediği "Megali İdea" sınırları ile ilgili fikir gerçekleşmemiştir.

Anadolu'da Türk Kurtuluş Savaşının başarı ile sonuçlanması, Yunanistan'da yoğun Rum göçünün meydana gelmesine neden olmuştur. Bu durum karşısında Yunanistan nüfus mübadelesi konusundaki görüşlerinde değiştirme kararı almıştır. Yunanistan'da yaşanana yoğun göç, ülkeyi ekonomik ve sosyal açıdan zor bir duruma sokmuştur. Yunanistan'ın yaşamamış olduğu bu zor durum karşısında Türkiye zorunlu nüfus mübadele teklif önermiş fakat Yunanistan bu teklifi istemeyerek kabul etmek zorunda kalmıştır.

2.1.3. Mübadele'de Batı Trakya'daki İki Azınlığın Türk – Yunan İlişkileri

Batı Trakya 1363 yılında Türkler tarafından fethedilmiştir. Bölgede 550 yıllık Türk yönetimi ve hakimiyeti sürerken, I. Balkan Harbinde Osmanlı Devleti'nin mağlup olması ile son bulmuştur. 29 Eylül 1913 tarihinde Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalanan İstanbul Antlaşması sonucunda Batı Trakya resmen Bulgaristan'a bırakılmıştır. I. Dünya Savaşında Bulgaristan ve İttifak kurduğu devletlerin mağlup olması sonrası Batı Trakya, Müttefikler tarafından (Fransız ve Yunanlılar) işgal edilmiştir. Bulgaristan ve Müttefikler arasında 27 Kasım 1919'da imzalanan Neuilly Antlaşması, bölge yönetiminin Müttefiklere geçmesini sağlamıştır. Bu süreçte bölgede, bir "Müttefikler arası Batı Trakya Türk Hükümeti" kurulmuş ve halkın iki dereceli bir

referandum ile bölgenin geleceği hakkında fikir beyanı alınmıştır. Bu referandumda halkın seçtiği 8 temsilci (Türkler 5; Yunan, Bulgar ve Yahudiler 1'er); Batı Trakya'nın Fransız mandası altında bir otonomi (dolayısı ile Türk Otonom Yönetimi) veya Yunanistan ile birleşmesini oylamıştır. Ne hazindir ki, temsilci çoğunluğunu elinde tutan Türklerin vereceği kararın belirleyici olmasına rağmen referandumdan 4'ü Türklerce verilen 5 oyla Yunanistan'la birleşme kararı çıkmıştır (14 Mayıs 1919). Böylece başlayan Yunan işgali, 22 Mayıs 1920'de tamamlanmıştır. Bu durum, Müttefikler ve Yunanistan arasında 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması ile (Yunan Servi) resmileşmiştir. Lozan görüşmeleri esnasında Türk delegasyonunun, Batı Trakya halkının kendi geleceğini belirleme talebi (hiç olmazsa bir otonom yönetimi olarak), yukarıda değinilen referandum gerekçe gösterilerek kabul edilmemiştir. Bölgenin Yunanistan'a bağlanması, muhalif olmasına rağmen başta İngiltere olmak üzere büyük Avrupa devletlerinin baskısıyla Türkiye'ye kabul ettirilmiştir [8].

Lozan Antlaşması'nın ilgili hükümleri ile Batı Trakya Türk azınlığı, diğer vatandaşlara tanınan haklar yanında özel azınlık haklarına da sahip olmaktadır. Bu çerçevede masraflarını karşılamak suretiyle her türlü dini ve sosyal hayır kurumları ile eğitim ve öğretim kurumları açma, işletme, denetleme ve bu kurumlarda kendi anadillerini serbestçe kullanma hakkına sahiptirler. Yunanistan, bu antlaşma hükümlerini azınlık anayasası olarak tanımayı ve bu hükümlere aykırı hiçbir kanun, uygulama ve resmi muamele yapmayacağını kabul ve taahhüt etmiştir. Ancak Yunanistan'ın ırkçı ve şoven tutumu, Lozan Antlaşması hükümlerinin uygulanmasını mümkün kılmamış ve hatta Batı Trakya'daki Türk varlığını yok etmek ve izlerini silmek için her türlü planı hazırlama ve uygulama şeklinde tezahür etmiştir. Bu sistematik çabalarla da, 1920'li yıllarda Batı Trakya nüfusunun %85 gibi çoğunluğunu teşkil eden Türkler, günümüzde %30'lara düşmüştür [8].

Osmanlı Devletinin savaşlarda kan ve vatan kaybetmesi sonucunda Batı Trakya başka devletlerine eline geçmiştir. I. Balkan savaşı sonunda Batı Trakya Bulgaristan'a verilmiş ve daha sonra I. Dünya savaşı sonunda ise Yunanistan tarafından işgal edilmiştir. Batı Trakya bölgesindeki nüfusun çoğunluğunu Türkler oluştururken; Türk nüfusunun bu dönemde % 85 civarında olduğu belirtilmiştir. Türk devletinin zor şartlar

altında bulunduğu o zaman dilimde, Batı Trakya Türkiye'den kolay bir şekilde koparılarak Yunanistan verilmiştir.

Lozan Antlaşmasının imzalanmasından sonra Yunanistan'ın ilk hedeflediği politikalar arasında Batı Trakya bölgesindeki Türk nüfusu ile Türklere ait mal varlığını Yunanlıların lehine değiştirilmesi ilk sırada yer almaktadır. Yunanlılar çeşitli anlaşmalar hazırlamışlar ve insan haklarına aykırı olan davranışlarda bulunarak başarılı olmuşlardır. Yunanlıların ikinci politikaları, Batı Trakya bölgesinde bulunan Türklerin varlığını ortadan kaldırmak ve tarihin izlerinin silinmesi hedeflenmiştir. 1923 yılından sonra uygulanmaya başlayan ikinci politika durumu gizli ve sinsi bir şekilde yarım asır kadar devam etmiştir. 1970 yılından sonra resmi bir devlet politikası haline gelmiştir. Genellikle Türk-Yunan ilişkilerinde Kıbrıs'taki gelişmeler ve buna bağlı olarak Batı Trakya bölgesinde bulunan Türkler yönelik Yunan politikalarında bir değişim oluşmasına neden olmuştur. Bu politikalar, bölgenin Türklerden arındırılması amacından taviz vermeksizin uygulanacak çeşitli baskı, zulüm ve asimilasyon çaba ve faaliyetlerinin dozunu artırması veya biraz azaltılması şeklinde tezahür etmiştir [8].

1923 yılından sonra Yunanlılar, ilk olarak Batı Trakya bölgesinde bulunan Türk nüfusunu ve Türklere ait mal varlıklarını kendi taraflarına çekmek istemişlerdir. 1922 yılında Türk nüfusu ve mal varlıkları %85 iken; 1924 yılının sonunda Türklerin nüfusları ve mal varlıkları %45-40'lere düşmüştür. Lozan ve diğer antlaşmalar sonucunda Türklere ait mal varlıkları gasp edilmiştir. Bu yapılan eziyetler karşısında, Batı Trakya'nın doğusunda bulunan Evros bölgesindeki Türk nüfusunda azalma olmuştur. Türklere yapılan baskılar sonucunda Türkiye'ye zorla göç ettirilmişlerdir.

Milli Mücadele sonrası ve Lozan görüşmelerinin yapıldığı sırada, 30 Ocak 1923 tarihinde Türk ve Yunan heyetleri arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokolde, Türkiye'de kalan Rumlar ile Yunanistan'da kalan Türkleri değişimin yapılmasını kapsamıştır. 30 Ekim 1918 tarihinden önce İstanbul belediye sınırları içine yerleşmiş olan Rumlar ile Batı Trakya'daki Müslümanlar bu değişime tabii tutulmamıştır. Bölgedeki azınlıklar değişimin dışında kalmışlardır. Protokol kararının diğer maddesine göre, anlaşmanın uygulanması için Türk ve Yunan hükümetinden temsilciler

oluşturularak bir Karma Komisyon Kurumu kurulmuştur. Bu komisyon, Ekim 1923 tarihinde çalışmaya başlamasıyla, yerleşmiş kavramı her iki ülke arasında farklı yorumlanmasına neden olmuştur. Yerleşmiş kavramının anlaşmazlığı Milletler Cemiyetine bildirilmiş ve oradan Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'na havale edilmiş, fakat bir çözüm getirilmemiştir. Bunun sonucunda Türk-Yunan ilişkilerinde bir gerginlik yaşanmıştır. Yunanistan Batı Trakya bölgesindeki Müslümanların mallarına el koyarak ve Türkiye'den gelen Rumları Müslümanlara ait olan konutlara yerleştirmiştir. Bu davranış karşısında Türkiye'de İstanbul'daki Rumların mallarına el koyması üzerine gerginlik farklı bir boyut almıştır [8].

1925 tarihinde sonra Türk-Yunan ilişkilerinde bir yakınlaşma olmuştur. Bu durum sayesinde 1 Aralık 1926 tarihinde iki ülke arasında Atina Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmanın amacı, Türklerin Yunanistan topraklarında bulunan mal varlıklarını tecrübeli uzmanların bir araya gelmesi ile oluşturacakları komisyon tarafından değeri hesaplanarak Yunan Devletine satılmıştır. 1912 yılından sonra ülkesini terk ederek Türkiye'ye giden Rum nüfusuna ait mal varlıklarının geri verilmesi istenmiştir. Zorunlu nüfus mübadelesindeki bazı sorunların çözüm yoluna gidilmiş olmasına rağmen; tam anlamıyla antlaşma uygulanmamıştır. 1926 yılından sonra tekrar Türk-Yunan arasındaki ilişkilerinde mesafe olmuştur.

Batı Trakya'daki Türkler tarafından 1928 yılında Gümülcine ve İskeçe kentlerinde Türk Birliği dernekleri kurulmuştur. Bu derneklerin başlıca kuruluş amaçları Türk halkının sosyal ve kültürel faaliyetlerinin aktif olarak kullanmasına ev sahipliği yapmaktadır.

1930'lu yıllarında Yunanistan içte büyük ekonomik sıkıntılar yaşarken, dışta ise Bulgaristan tehdidi altında kalmıştır. Yunanistan'ın içinde bulunduğu bu süreç, Türkiye ile ilişkilerini düzeltmesi ve sorunlarına bir çözüm getirebilmek için çaba göstermesini mecbur kılmıştır. 10 Haziran 1930 yılında iki ülke arasında imzalanan Ankara Antlaşması ile nüfus değişim ile ilgili tüm sorunlarda çözüm sağlanmıştır. Böylece; "yerleşim tarih ve doğum yeri dikkate alınmaksızın tüm İstanbul Rumları ve Batı

Trakya Türkleri "yerleşik" (etabil) kapsamına alınıyor ve iki ülkedeki azınlık konusunda birçok düzenleme yapılıyordu" [8].

30 Ekim 1930 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında üç farklı anlaşmanın imzalanması ile (Deniz kuvvetlerini sınırlandırma, serbest dolaşım ve dostluk ilişkilerini içeren konularını) ikili ilişkilerde ve Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığına karşı izlemiş olduğu politikalarda biraz düzelme sağlanmıştır. Batı Trakya Türk azınlığına ait mallara el koyma, hukuki yollarla azınlığa ait toprakları kamulaştırma, tabu sorunu v.b. sorunlar devam etmiştir. Bölgede "kıyı ve sınır bölgelerinde" taşınmaz mal alım satımını izne bağlayan ve "Hazineye ait malların korunması" (vekil bırakmadan Yunanistan'dan ayrılanlara ait mülklerin hükümetçe yönetimini içeren) 1938 yasaları, bu dönemde çıkarılmıştır. Böylece Türklere ait topraklara, Rum göçmenlerin 1930 öncesi zorla iskanı ile kamulaştırılan malların Türklere iadesi yasal olarak engellenmiştir [8].

Zorunlu nüfus mübadelesinin uygulanması sırasında, gerekli çalışmaları yürütmek amacı ile kurulmuş olan Karma Komisyon Kurumu 19 Ekim 1934 tarihinde kapatılmış ve sorunlar için her iki ülkenin mahkemeler ilgilenmektedir. Nüfus mübadelesindeki sorunları ve azınlık halkına ait mal varlıkları ile ilgili konular mahkemeler tarafından incelenerek çözüme bağlanmasına karar verilmiştir.

II. Dünya Savaşı sırasında Batı Trakya, Almanların yardımı ile Bulgaristan tarafından işgal edilmiştir. Bölge iki kez Bulgarlar tarafından işgal edilmiş ve işgal süreci kısa sürmüştür. Batı Trakya bölgesinin tekrar Yunanistan'ın eline geçmesi ile "Türklerin savaşta düşmanla işbirliği yaptığı" söylentilerin çıkmasıyla Türkler ait topraklar kamulaştırılmıştır. Savaş sonrası çıkan iç savaş Türkler için büyük bir felaketin yaşanmasına neden olmuştur. Komünistlerin saldırı ve katliamında kalan Türklerin önemli bir kısmı Türkiye göç etmeyi çözüm olarak görmüştür [8].

Türk-Yunan ilişkileri 1950-1960 yılları arasında iyi seyrederken, 1963 yılında sonra Kıbrıs bölgesinde sorunlar Türk-Yunan ilişkilerini de etkilemiştir. Bu dönemde

Yunanistan'daki iktidarda, Kıbrıs sorunu ve Batı Trakya bölgesindeki Türklere uygulanan politikalarda gel gitler yaşanmasına neden olmuştur [8].

Mübadele döneminde, Türk-Yunan ilişkilerinde en büyük sorunlarından biri olan azınlık halkına gösterilen kötü davranıştı. Her iki ülkede bu konuda suçu birbirlerine atmışlardır. Batılı devlet yetkilileri bu konuda sessiz kalmışlar ve Venizelos'un tarafında yer almışlardır. Batılı devlet yetkilerinin bu tutum içersinde olmaları; Türkleri zor durumda bırakmalarına sebep olmuşlardır. Batı Trakya hakkındaki düşünceleri aşağıdaki belgede ifade edilmektedir:

" Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerine insanlık dışı muamelelerde bulunduğu ve bu durum devam ederse Türkiye'nin de memlekette bulunan Yunanlılara aynı şekilde davranmak zorunda kalacağını bildirilmesi" [9].

Mübadele döneminde bu sorunlar yaşanırken, Yunan devletinin başında bulunan Venizelos Batı Trakya sorunu ile ilgili düşüncelerini şu sözler ile ifade etmiştir:

"Aslında bir anlaşmazlık Yunan Hükümetinin Batı Trakya'ya akın akın gelen Rum göçmenleri yerleştirmek suretiyle Pan Helenizm idealini gerçekleştirmek istemesiyle başladı. Venizelos, Lozan Antlaşması sonuçlandırılmadan, Ankara Hükümetinin nüfus mübadelesinin yapılmasını önerdiğini duyar duymaz [10] bu öneriye sıcak baktı çünkü Batı Trakya'daki 350.000 Müslüman Türk'ün boşaltılacağı yerlere Rum göçmenlerini yerleştirmek istiyordu" [11].

Türk-Yunan ilişkilerinde yakınlık gösterdiği dönemde Yunanistan'ın Türkler ile ilgili uygulamalarını şu sözler ile ifade edilmiştir:

"… İstanbul'dan gelenlerin yanı sıra Bulgaristan'dan da Batı Trakya'ya büyük bir göç akımının başlaması, Venizelos'u zor durumda bıraktı. Lozan Antlaşması'ndan az sonra 1924'te bile bölgedeki Rum nüfus, 189.000 idi. Bu rakam Batı Trakya'nın toplam nüfusunun %62'sini oluşturuyordu. Bu yüzden Batı Trakya Türklerinin evlerine Rum göçmenlerin yerleştirilmesi amacıyla Yunan Hükümeti tarafından el kondu" [11].

2.2. Mübadele'nin Mimari Gelişimi

Lozan Antlaşması sonucunda, Türkiye ile Yunanistan arasında zorunlu nüfus mübadelesinin yapılmasına karar verilmiştir. İki ülke arasında göçlerin başlamasıyla yer ve mekan sorunları yaşanmaya başlanmıştır. Göçmenlerin bırakmış oldukları konutlara Yunanlı aileler yerleşirken, konut sorunu yaşayan Yunanlı ailelere yeni konutların yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu dönemde hem Türkiye'de hem de Yunanistan'da konutlar inşa edilmiştir. Yunanistan'da devletin desteği ile Göçmen Yardım Komisyonu tarafından göçmenlere konutlar inşa edilmiştir. Mübadele döneminde tasarlanan konut projeleri, uygulama aşamasında ve sonrasında yaşanan sorunların araştırılması aşağıdaki konularda belirtilmektedir.

2.2.1. Mübadele Öncesi Mimari Kimlik

1839 yılından sonra Osmanlı İmparatorluğu eski sistemini değiştirerek; yerine modern sistemin yeniliklerini getirmeyi hedeflemiştir. Bunlar ekonomik ve sosyo-kültürel alandaki değişimler olmuştur. Ekonomik krizden ve teknolojiden geri kalmışlığın üstesinden gelebilmek için Batı modelini örnek almıştır. Tanzimat reformları dahilinde, bireylerini dini yapısına bakılmayacak ve Osmanlı ırkından olan her bireye vatandaşlık hakkı verilmesi istenmiştir. Bu durumda her birey kendine ait taşınmaz mallarını istediği şekilde alım satım veya yenilik yapma yetkisine sahip olmuştur. Batı modelini örnek alarak kendilerini geliştirip ilerleme fırsatı vermişlerdir. Avrupa ülkeleriyle iletişimlerini güçlendirerek yeni fikirler ve görüşler elde etmişlerdir. Bu değişimin ve yenilikçiliğin sonucunda; mimari gelişimine de büyük katkı sağlamıştır. Rum Ortodokslarının ikamet ettikleri kıyı kentlerdeki mimaride önemli bir gelişim göstermişlerdir. Deneyimli mimarlarla çalışarak yeni yapı modelleri keşif ederek, inşaat sektöründe yeni yatırımlarda bulunmuşlardır.

En yaygın kullanılan mimari tarz, neoklasizmdi. Bu mimari tarz, Yunanistan'da devlet desteğiyle yapılmış binaların mimarisini yansıtıyor, aynı zamanda Rum nüfusun Yunan metropolü ve yeni Yunan devletinin başkenti Atina ile ideolojik bağının

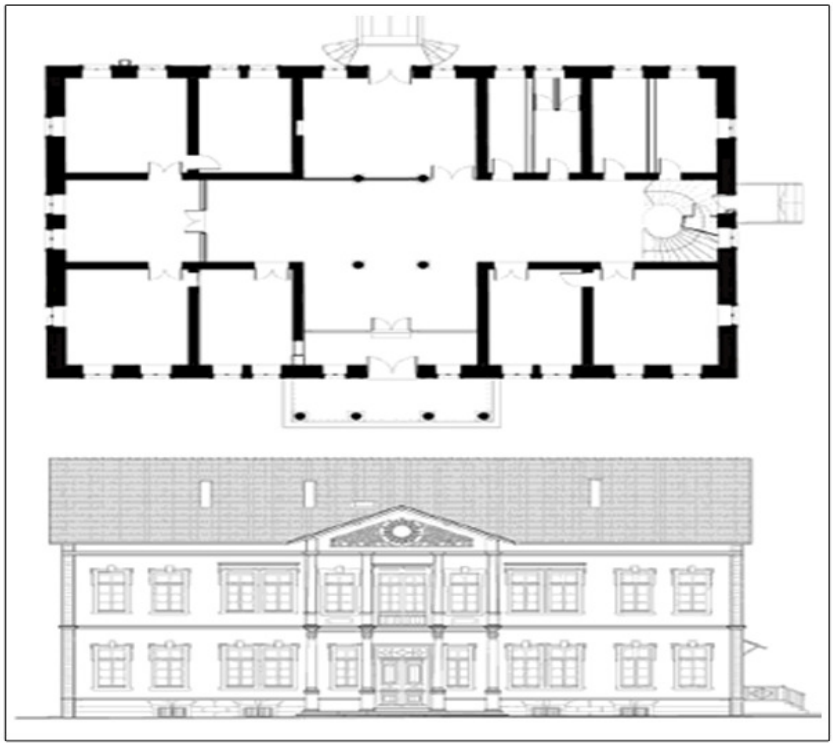
varlığının simgesi oluyordu. Daha önceki bina tiplerinden farklılığı bir yana, neoklasik unsurların kullanıldığı yapılar arasında etkileyici bir morfolojik benzerlik de göze çarpıyordu. Neoklasizmi bir mimari tarz olarak seçerken binaların işlevi dikkate alınmamış, daha çok bunların döneme damgalarını vurma özellikleri vurgulanmış, yeni modern toplumun çehresini yansıtıyor olma özelliklerine önem verilmiştir. Neoklasizmin düzenli biçimde ısrarlı kullanılması, Rum toplumunun biçemde birlik talebine cevap verirken aynı zamanda yeni yapılan Osmanlı devlet tarzından ya da imparatorluk dahilinde yaşayan çeşitli etnik ve dinsel topluluklara ait farklı mimari eğilimlere ait yapılardan ayrılmasını sağlamış oluyordu [12].

Tüm sanat akımları gibi Neoklasizm'de bir tarz olarak yapılmış ve popülerleşme süreci yaşamıştır. Neoklasizm incelikli mimarı tarz ile yerel mimari geleneğin karşılıklı etkileşiminin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Yunanistan sınırları içersinde taşra şehirlerinde ve dış ülkelerdeki zengin Rum topluluklarının yaşadığı şehirlerin genel görünümlerini belirleyen bir mimari tarz haline gelmiştir [12].

Günümüzde halen Yunanistan'da neoklasik yapılara rastlamak mümkündür. Mübadele öncesi Yunanistan'da inşa edilen neoklasik yapıların cephe tipolojileri belirtilmiştir (Şekil 2.1). Gümülcine kentinde bulunan neoklasik yapılarının planı ve görünüşleri bulunmaktadır (Şekil 2.2, 2.3).

Şekil 2.1 Mübadele Öncesi İnşa Edilen Neoklasik Yapı Tipolojileri [19]

Şekil 2.2 Neoklasik Bina Örneği (Komotini) [13]

Şekil 2.3 Neoklasik Bina Örneği (Komotini) [13]

2.2.2. Mübadele'nin Mimari Gelişiminde Rastlanan Sorunlar

1922 ve 1923 yıllarında bir milyondan fazla göçmen Anadolu'dan Yunanistan'a akın etmiştir. Bir milyon'dan fazla göçmenin Yunanistan' akın etmesiyle, beraberinde mesken sorununun çıkmasına neden olmuştur. Toplumsal patlamalara yol açmayı önlemek için hükümet acilen mesken sorununa bir çözüm yolu getirmek zorunda kalmıştır. N. Plastiras'ın devrimci hükümetinin benimsemiş olduğu boş emlakların kişilerden resmen isteme işlemi yetersiz kalmıştır. Hükümet 3 Kasım 1922 tarihinde, Göçmen Yardım Fonu ve Sağlık ve Refah bakanlığı ile birlikte göçmenler yeni konutlar inşa etme işine başlamışlardır. Göçmen nüfusunun büyük çoğunluğu kendilerine bir ev yapabilmek için ellerinde bulunan malzemeleri kullanmak zorunda kalmışlardır. Bu durumda ucuz malzeme, teneke ve tahta kalaslardan yapılan kulübeler caddelerde, meydanlarda, şehir varoşlarında işçi evlerinin bitişiğinde ve devlet kurumlarının inşa etmiş olduğu yapıların yani başında yükselmeye başlamıştır (Şekil 2.4) [12].

Şekil 2.4 İskanın İlk Aşaması [12]

Göçmen Yardım Fonunun yaptırmış olduğu evlerin hepsi ahşap barakalardan inşa edilirken; çatı örtüsü katran keçeden yapılmıştır. Yunanistan'ın her yerinde inşa edilen bu konutlara büyük ilgi duyulmuştur. Birçok göçmen ailenin barınmasını sağlamıştır.

Göçmen Yardım Fonu ile Sağlık ve Refah bakanlığının birlikte göçmenleri yerleştirecekleri konutlar inşa etmeye başlamasında kısa bir süre sonra maddi zorluklar ortaya çıkmıştır. Bu duruma bir çözüm yolu bulmak için dış ülkelerde maddi yardım alma ihtiyacına gerek duymuşlardır. 29 Eylül 1923 tarihinde Yunanistan Cemiyet-i Akvam Göçmen İskan Komisyonu adıyla bağımsız bir kurum kurulmuş ve bu vasıtayla maddi destek sağlanmıştır. 1929 yılının sonuna gelindiğinde, 12,5 Sterlin ve 8,4 stremmata (yaklaşık 850.000 hektar) toprak, GİK'in kullanımına verildi. Bu toprakların büyük bölümü mübadeleyle Türkiye'ye gitmiş olan Müslümanlara aitti [12].

Göçmen İskan Komisyonu (GİK), göçmenleri yerleştirme çalışmalarını ağırlıklı olarak kırsal bölgelerde yapmıştır. Kırsal bölgelerde konut inşa etmek hem hızlı bir şekilde uygulanırdı ve ekonomik olarak da uygundu. Bu dönemde Yunanistan'ın temel ekonomisi tarıma dayalı olduğu için yapılan işin tekrar öğrenilmesine gerek yoktu. Kırsal bölgelere yerleşen göçmen ailelere bir konut, bir miktar tarım alanı ve ayrıca çiftçilikle uğraşanlara hayvan, tohum v.s. sunulmuştur. 1928 yılının sonunda GİK, Yunanistan'ın kırsal bölgelerine iki bin yerleşim alanı tesis etmiştir. Yerleşim alanlarının %75'i o sırada mevcut köylere eklenmiş olarak yapılmıştır. kırsal yerleşim bölgelerine yaklaşık 150.000 aile yerleştirilirken, büyük bir bölümü Makedonya'ya (87.084) ve Trakya'ya (41.828) aile yerleştirilmiştir [14].

1923'te kırsal yerleşim üzerine yazılan bir raporda iskanın kalıcı olabilmesi amacıyla başarılı yürütülebilmesi için üç temel kriter öneriliyordu:

- Tek aileye mensup kişilerin ya da bir aile çevresinin aynı yere iskan edilmesi
- Daha önce Türkiye'de bir arada yaşayan toplulukların yeniden bir araya getirilmesi (bunun gerisindeki düşünce, bu toplulukların gerek ahlaki gerekse

toplumsal bağlar yönünden birbirlerine bağlı olmaları, dolayısıyla iskanın kalıcı başarısı için bu durumun fevkalade değerli bir nitelik oluşturması)

- Göçmenlerin alıştıkları doğal coğrafyaya (örneğin dağlık arazi, ova ya da kıyı bölgeleri), yani Türkiye'de terk ettikleri yerlere benzer yerleştirilmeleri [15].

Göçmenlerin büyük bir kısmı Makedonya bölgesine yerleştirilmiştir. Göçmenlerin bir kısmı terk edilmiş Müslüman ve Bulgar konutlarına yerleşirken, yerleşemeyen göçmenler için Makedonya İskan Dairesi, Sommerfeld – Dehategе şirketine on bin yeni konut yapılmasına rica etmiştir. Bu konutların inşası 1924 yılında başlanmış ve 1925 yılının sonuna kadar tamamlanmıştır. Yapılan konutların iç ve dış kaplamalar, ahşap tavan ve döşeme yapımı yapının inşaatına dahil olmamış ve bu ek işlemleri GİK üstlenmiştir. Konutların inşaat işlerinin büyük şirketlere ihlal edilmesi pahalıya mal olduğundan GİK ilerleyen zaman sürecinde Makedonya bölgesine inşa edilecek on beş bin evin yapımı için küçük ve yerel inşaat şirketleri ile bağlantı kurmuştur. Gerekli olan inşaat işlerinde göçmenlerin ücretli işçi olarak çalıştırılması ve yeni göçmen evleri Komisyonunun teknik dairesinin denetiminde göçmenlerin kendileri tarafından inşa edilmiş oldu [12].

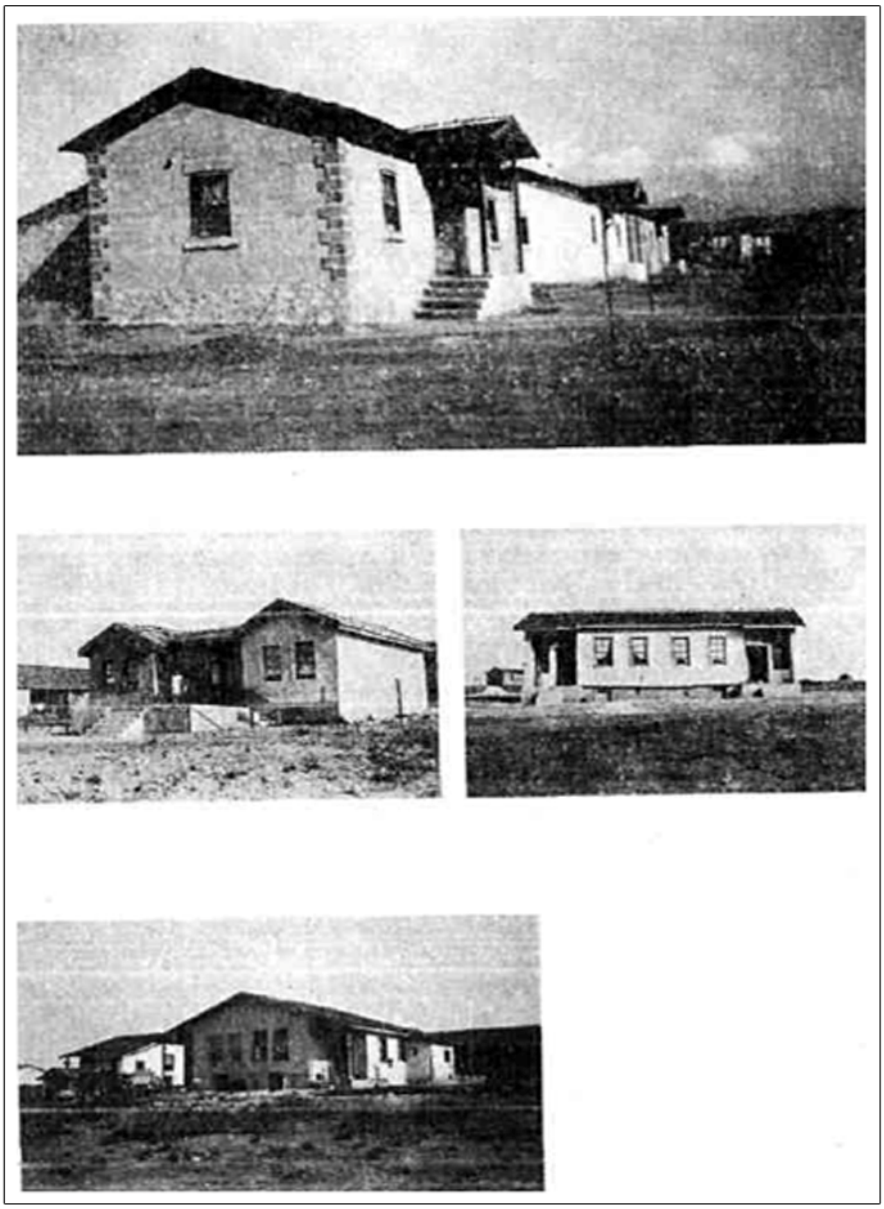
İnşa edilmiş konutların çoğunda ahırlar ve tarım ürünlerinin muhafaza edildiği depolar vardı. Tütün üretiminin yapıldığı arazilerde, tütünün depolanmasını sağlamak için ayrı bir mekan ilave edilirdi. Kırsal bölgedeki konutların büyük bir kısmı ahşap iskeletin tuğla ile örülmesi ile inşa edilmiş konutlardı. Bölgede bazı konutların yapımında ise beton veya taş malzeme kullanmışlardır. Konutların inşaatında farklı malzeme kullanılmış olsa da; konutların hepsinin ortak özelliği çatının kiremit ile kaplı olmasıdır [24]. GİK'ın Makedonya bölgesine inşa etmiş olduğu kırsal konutlar birkaç tipten uygulanmıştır (Şekil 2.5, 2.6) [12].

I, II: Sommerfeld evleri (D.H.T.G) her konut başına bir yerleşim biriminden meydana gelmişti. Şirket taş temeli atıyor, ahşap iskeleti kuruyor ve kiremit kaplı çatıyı çatıyordu. Daha sonra göçmen hangi malzemeyi tercih ediyorsa, duvarları o malzeme ile kendisi örüyordu.

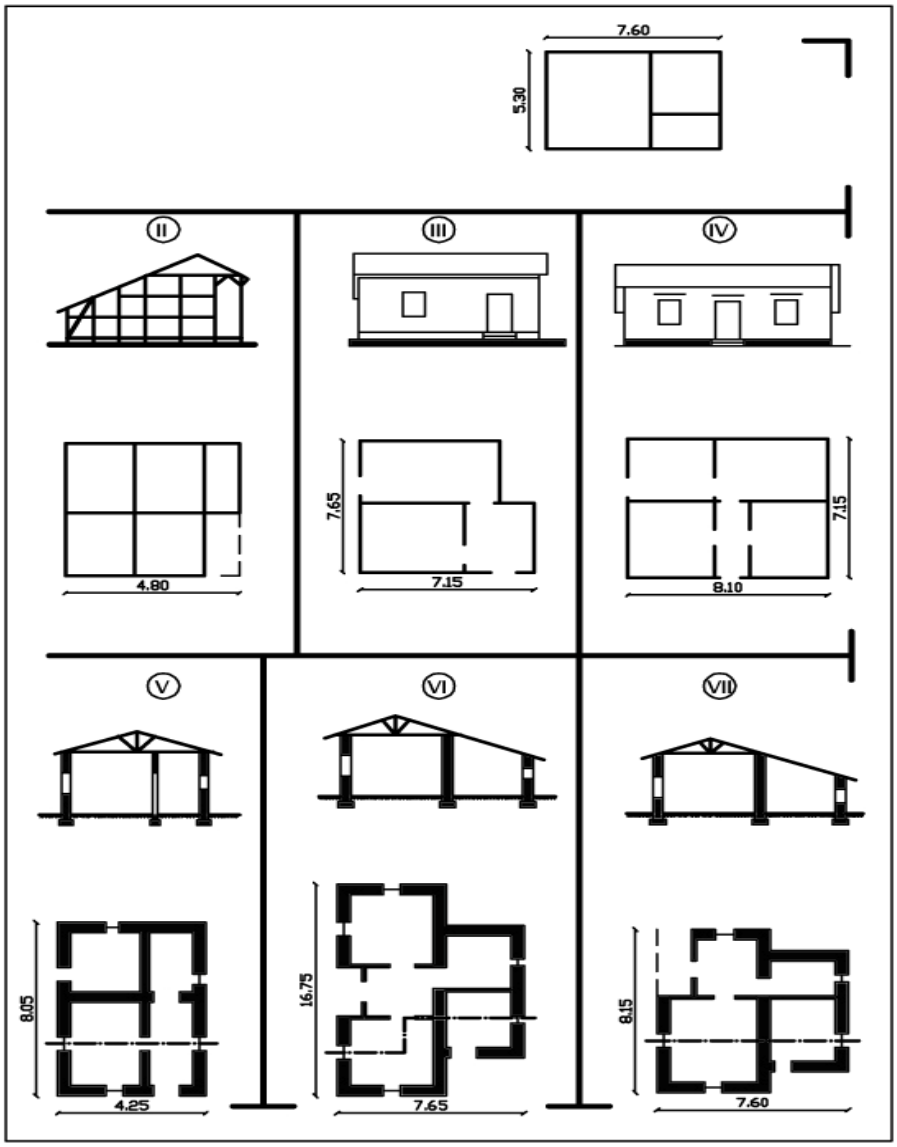
III: Bir aile için standart tip ev: taş temel, üç oda, odalardan biri ahır.

IV: Bir aile için konut: taş temel, dört oda, odalardan biri ahır. Fiyatı: 17.000 Drahmi

V, VI, VII: Çiftçi aileleri için standart tip evler: taş temel, duvarlar ve kiremit kaplı çatı [16].

Şekil 2.5 Makedonya Kırsalında GİK'in Onayladığı Bazı Konut Tiplerinden Örnekler [12]

Şekil 2.6 GİK'in 27. Raporunda (1930) Sunduğu Kırsal Bölge Konut Tipleri [12]

Göçmen Yardım Fonu (GİK) 1930 yılına kadar konut inşa etmiştir. 1922-1924 yılları arasında devlet tarafından 13.500 ev yaptırılmıştır. Ayrıca Türklerin bıraktıkları 64.000 ev tespit edilmiş ve buna rağmen 52.000 yeni ev daha inşa edilmiştir.

Başta fazla desteklememesine rağmen 1924 yılından başlayarak GİK, kent yerleşimini de özendirmeye başladı. Komisyona kentsel bölgelerin inşası için tahsisi yapılmıştı. Komisyon ayrıca, Göçmen Yardım Fonu tarafından restore edilen yıkık durumdaki evlerin mülkiyetini de üzerine aldı. İlk dönemde uygulanan geçici tedbirleri

tamamen terk eden Komisyon, daha sonra göçmenlerin Yunan toplumuna asimilasyonunu hedefleyen bir nihai rehabilitasyon politikası izlemeye başladı. Bu nedenle zaman içinde, başlarda kullanılan kalas ve diğer kereste çeşitlerinin yerini zaman içinde beton ve tuğla kalıplarının kullanıldığı daha dayanıklı ve 'kalıcı' malzemenin aldığına tanık oluyoruz. Toplamda Komisyon tarafından tüm Yunanistan'ın elli dokuz bölgesinde göçmenlere 24.000 kent tipi konut yapıldı. Ne var ki kentsel 'rehabilitasyon' denilen şey göçmenlerin sadece iskan sorununu çözüyordu; bu süreçte göçmenlere yaşamlarını sürdürebilmeleri için herhangi bir yardımda bulunulmadı [14].

GİK, kırsal yerleşim bölgelerinin kurulmasından sonra kent konutları inşaatına başlamıştır. GİK kentlerde yaşayacak olan insan profilini göz önünde bulundurarak konut projeleri tasarlamıştır. Komisyon kent projelerinde yeterli tecrübeye sahip olmadığından yaratıcılığını kullanarak çalışmıştır. İnşaatın ilk yılında, birbirine bitişik iki ayrı ünitede dört ailenin barınmasını amaçlayan bir proje benimsendi. Yapının bir tarafında, dört ailenin de aynı zemin üzerinde yaşayacağı tek katlı bir ünite; diğer yanda ise, her katında iki set yaşama alanı olan iki katlı bir ünite. Genel olarak, tek katlı ünite güneşte kurutulmuş tuğla ya da saman, çakıl çamur karışımı bloklardan, iki katlı ünite ise daha çok klasik duvar ustalığı gerektiren ateş tuğlasından inşa edilecekti. Her aile birimi, bir antre, tuvalet ve biri mutfak olarak düşünülen iki odanın kapladığı otuz altı metrekarelik bir alan da yaşayacaktı [12].

1925-1927 ile 1927-1930 yıllarında iki farklı tip yeni konut projesi tasarlanarak inşa edilmiştir. Bu konutlar daha önce tasarlanan konutlara benzemektedir. Daha önce tasarlanan konutlar arasındaki tek farkı iki ailenin kullanabileceği tarzda yapılmasıdır. Yedi ailenin tek çatı altında kullanabileceği konutlarda tasarlanırken; bu konutlar iki katlı inşa edilmiş ve malzeme olarak ateş tuğlası kullanılmıştır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 GİK'in 27. Raporunda Sunulan Kent Konutları [21]

GİK inşa etmiş olduğu konutlar hakkında 1928 yılında şu sözler söylüyordu: 'Kabul etmeliyiz ki, yerleşim birimlerimize karşı yöneltilen eleştirilerden en tutarlı olanı, bu konutların gerek şehir planlaması açısından, gerekse konutların her birinin görünüşüne bakıldığında, hepsinin birbirinin aynı, yani monoton bir hava yansıttığını dile getiren eleştirildi. Heyetin kararına göre bu monotonluğun kırılabilmesi için değişik yol planlarının yanı sıra inşaat malzemesinin de çeşitlendirildiği farklı ev tasarımları ortaya koymak gerekiyordu. Her şeye rağmen, evlere ilgili yenilikler farklı isteklere cevap verebilmiş olsa da, genel anlamda tekdüze olma özellikleri aynen devam etti [17].

GİK'in daha sonraki yıllardaki ilgi alanı zengin göçmen kesimine hitap eden iki farklı konut tipi tasarlayıp inşa etmiştir. GİK'in tasarlamış olduğu konutlar küçük villa yapılarına benzemektedir. Konutların yapımında bir miktar maddi yardım yapılmış ve geri kalanını kendileri finanse etmişlerdir. Konutların denetimini kendileri üstlenmişlerdir. Bu konutlar iki katlı inşa edilirken; taş malzeme kullanmışlar ve konutların ön cephesine balkon veya veranda inşa etmişlerdir.

2.2.3. Mübadele Konutlarında Yapılan Tadilat ve Yenilikler

Zorunlu nüfus mübadelesi ile birlikte bir milyona yakın Hıristiyan topluluğu Yunanistan'a göç etmiştir. Göç eden Hıristiyanlar, Yunanistan'da oturan Müslümanların boş bıraktıkları konutlara veya Göçmen Yardım Fonunun (GİK) inşa ettirdiği konutlara yerleşmişlerdir. Yerleştikleri bölgenin yaşam dokusuna ve oturdukları konutlara zaman içersinde alışmaya çalışmışlardır.

Yunanistan'a göç eden Hıristiyan nüfusu ilerleyen zaman içersinde kendi konutlarında yenilikler yapmaya ihtiyaç duymuşlardır. Konutların dış cephelerini taş malzeme ile kaplamışlar veya boyamışlardır. Konutların giriş cephesine çiçekler ekerek; sokaklarında canlılık yaratmak istemişlerdir. Göçmenlerin kullandıkları evlerin yaşam tarzını Dido Sotiriyu şu sözleri ile ifade etmektedir:

" Göçmenler çamur bloklar, teneke ve mukavva parçaları kullanarak kendi evlerini kendileri yapıyorlardı. İlk iş olarak çiçek saksılarını yan yana dizerek içlerine ufacık cansız çalı parçaları ektiler. 'Kendimizi evimizde hissetmek için' diyorlardı, 'birazcık yeşillik görelim diye'. Ve bitkileri susuzluktan ölmesin diye içme sularını onlarla paylaştılar. Yaptıkları barakaları badanayla boyadılar; öyle küçüktü ki bu evler yatar durumdayken çocukların ayakları dışarıda kalıyordu neredeyse. Badanaya çivit katıyorlardı, ufak evlerinin içine mavi bir temizlik, başlarının üzerinde yükselen gökyüzü gibi masmavi bir temizlik yayılsın diye. Ve geceleri kadınlar oturup pencerelerine küçük perdeler örüyorlardı"[18].

Göçmen konutları 2, 3 veya 4 odadan inşa edilerek bir odası ahır olarak kullanılmıştır. Zaman içersinde konutlarının arka bahçesine ek birimler inşa etmişlerdir. Bazı konutlarda ise arka bahçeye ek birimler yaparken; aynı zamanda zemin kattan bodrum kata delik açarak bodrum kat inşa etmişlerdir. Bunu yapmalarının sebebi ise aile fertlerinin kalabalık olması veya ek mekanlara ihtiyaç duyulmasıdır.

2.2.4. Yunanistan'a Ait Emval-i Metruke Yerleşimleri

Emval-i metruke kavramı ise; hükümetçe görülen siyasi veya idari zorunluluk nedeniyle bulundukları yerden başka yere nakledilen, kendiliğinden bulundukları yeri terk ederek yitik ve kaçak durumuna düşen, yabancı ülkelere giden veya Emval-i Metruke Kanunlarının yayınladığı tarihte düşman işgali altında bulunan yerlere kaçan kimselerin bıraktıkları taşınmazları ifade etmektedir [19].

Yunanistan'da ikamet eden Müslümanların bırakmış oldukları taşınmaz malları Lozan Antlaşması ve daha sonra Atina Antlaşması sonucunda kısmen de olsa karara bağlanmıştır.

Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında yapılan Atina Antlaşması'nın beşinci ve altıncı maddelerinde Yunanistan'a terk olunan bölgelerde Müslümanların sahip oldukları hukukun hiçbir şekilde ihlal edilmeyeceği ve terk edilmiş topraklar halkından olup Osmanlı topraklarına veya yabancı ülkelere göç hakları olduğu kararlaştırılmıştır [20]. Fakat Yunanistan 5 Ocak 1914 tarihli kanuna ek olarak 1 Mayıs 1914'te aşağıdaki kanunu yayınlamıştır [21].

"Madde 95 – Yeni işgal olunan mahallerde gayrimenkul emlaki terk ile diyar-ı ahirde bulunan mutasarruflar yahud diğer bir suretle nizamen vaz-ı yed edenler tapularını bir sene zarfında mahalli defterdarlarına ibraz etmezlerse emlaklerine terk olunmuş, sahipsiz nazarıyla bakılır ve binaenaleyh hükümetin tah-ı tasarrufuna intikal eder. Daimi bir suretle zirai olunmayan arazi-i emriyedeki hükümetin hukuku arazi kanununa tabi olmakla işbu nizamnameden müstesnadır" [21].

Yunan Parlamentosu tarafından onaylanan 1 Mayıs 1914 tarihli bu kanun, Atina Antlaşmasının yukarıda bahsettiğimiz 5. ve 6. maddelerine aykırıydı. Kanunda belirtilen konular Yunanistan'ın eline geçen toprakları terk ederek Osmanlı topraklarına göçen Müslümanlar için 12 Mayıs 1914 tarihinden itibaren bir sene içersinde uygulanacaktı. Bu konuyla ilgili olarak Hariciye Nezareti'ne yazılan 4 Ocak 1914 tarihli belgede ilk olarak Yunanistan'dan göçen Müslümanların sahip oldukları hukukun Yunan Devleti'ne

geçmesi için tanınan bir yıllık sürenin yetersiz olduğu, bu sürenin uyruk seçimi için ayrılan iç yıllık süre gibi olması gerektiği, Yunanistan'dan ayrılan Müslümanların dağınık bir şekilde farklı bölgelerde bulundukları, bir kısmının gazete okuyamadığı ve bu kanundan haberdar olamayacakları ve haklarını kaybedecekleri belirtiliyordu. İkinci olarak Yunanistan tarafından tanınan bu bir yıllık süre içersinde Yunanistan'a dönüp mal varlıklarını ispat edeceklere mallarının geri verilip verilmeyeceği kanunda açıklığı kavuşturulmalıydı. Üçüncü olarak daha önce alım satım işlerinde halk tarafından tapu işlemlerine dikkat edilmemişti. Çoğu kimsenin elinde tapuları yoktu. Bu nedenle kanunda böyle bir zorunluluk olmamalıydı [22].

Müslümanların Yunanistan'da terk ettikleri mallarına el konulması şeklinde çok sayıda belge bulunmaktaydı [23]. Yunanistan'ın işgali altında olması durumunda adalardan Batı Anadolu'ya göçen Müslümanlar ise Yunan kanunun kendilerine uygulanmasının doğru olmadığını belirtmişler ve bunun sebebi Osmanlı Devleti adaların işgalini kabul etmemiş olmasıydı [24]. Yunan Hükümeti'ne göre 23 Mayıs 1914 tarihinde Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasında kabul edilen antlaşma gereğince artık Yunanistan'ın eline geçen topraklardan göçen Müslümanlar ile Osmanlı topraklarından göçen Rumların geride bıraktıkları malların değerini mübadele komisyonları belirleyecekti [25].

İzmir Muhtelit Komisyonu'nda mülkiyetlerin değerlendirilmesiyle ilgili görüşmelerde Epir ve Makedonya'nın Yunanistan'ın eline geçen kısımlarında oturan Müslümanlarla Trakya ve Kale-i Sultaniye civarı ve Aydın Vilayeti Rumlarından sözleşmenin hazırlandığı tarihe kadar göçenlerle, sözleşme yürürlükte olduğu sürece göçeceklere ait mal defterlerinin düzenlenmesi ve değerlerinin tespiti hükmü karara bağlandı. Ayrıca hangi taraf diğerine borçlu kalırsa farkı ödeyecekti. Karşılıklı olarak terk edilmiş taşınmaz malların değerleri belirtilen defterler dikkate alınarak muhtelit tali komisyonlar tarafından yapılacak araştırma ve inceleme sonucu düzenlenecekti [26].

Terk edilmiş binalar her iki tarafın değerlendirmesine bağlı olarak ortak karar alınması durumunda, mübadele edilecekti fakat bu değerlendirme kısmını değerli ve kent içinde olan binalar kapsamıştır [27].

Batı Trakya bölgesindeki Müslümanlara ait taşınmaz mallar diğer bölgelere bakılış farklı bir boyut oluşturmuştur. Batı Trakya bölgesindeki Müslümanlar mübadele dışı tutulmasına rağmen bölgede göçler meydana gelmiştir. Bölgedeki göçün sebebi, Yunan Hükümetinin Anadolu'dan gelen Rum nüfusunu Batı Trakya bölgesine yerleştirmek istemesi ve bölgenin demografik yapısını değiştirmeyi hedeflemiştir. Batı Trakya'daki Müslümanlar bu olaylar neticesinde sosyal ve ekonomik değişimlerden rahatsız olmuşlar ve Türkiye'ye göçü çare olarak görmüşlerdir.

Bu göçlerin ortaya çıkış amacı, Anadolu'yu boşaltan Rumların geride bırakmış oldukları mal ve mülkten (emval-i metruke) yararlanma istekleri etkili olmuştur. Türk hükümetinin kararına göre, 4 Kasım 1923 tarihinde Batı Trakya'nın stratejik öneminden dolayı bölgenin boşalmasını istememiş ve bu bölgelerden gelecek olan Türk göçmenlerin kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. Emval-i Metruke'den yararlanma hakkı ilk olarak Batı Trakya'nın dışında ikamet eden ve mübadeleye tabi tutulmuş olan Yunanistan Türklerine ait olmuştur [28].

30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan kentinde imzalanan ve 19 maddeden oluşan Mübadele Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre İstanbul'da ikamet eden Rumlar ile Batı Trakya bölgesinde ikamet eden Müslümanlar değişim dışında bırakılmasına karar vermişlerdir. Sözleşmenin kararına göre kurulan Karma Mübadele Komisyonu çalışmalarına Ekim 1923'te başlamış ve önemli bir engelle karşılaşmadan bir yıl içersinde bir kısmı Türk ve Rum halkının mübadele uygulamasını gerçekleştirmiştir. Taraflar arasında "etabli" (yerleşmiş) kavramı üzerinde iki ülke arasında farklı yorumlanması mübadele'nin gerçekleşmesini engellemesine neden olmuştur. Bu durumda Yunan Hükümeti'nin Lozan Sözleşmesine aykırı bir davranış sergilemesi Anadolu'dan gelen Rum göçmenleri Batı Trakya bölgesine yerleştirmeye çalışması sonucunda mübadele işini karmaşık bir hale sokmasına neden olmuştur. Bu davranış, Batı Trakya Türklerini rahatsız etmesi durumda bölgedeki Türklerin biri kısmı Türkiye'ye göçü çare olarak görmüşlerdir. Karma Mübadele Komisyonu'nda görevli olan Türk heyetinin başkan vekili Hamdi Bey, 6 Şubat 1924 tarihinde Başbakanlığa göndermiş bir şifrede Batı Trakya'nın hassas durumunu bildirmiştir [29].

Yunan Hükümeti'nin Gümülcine'ye 80.000 İskeçe ve Dedeağaç şehirleri de dahil edildiğinde, Batı Trakya'ya 200.000' e yakın Rum muhacirin yerleştirildiği ifade edilmekteydi. Rum göçmenlerin Türklerin evlerini yerleştirildiği, Türklerin ellerindeki arazi ve çiftliklerin işgal edildiği verilen bilgiler arasındaydı. Yunanlı askerlerin ve Rum göçmenlerin Batı Trakya'nın Türk ahalisine yapmış olduğu baskıya ilaveten Türkiye'den kaçan Çerkez ve firarilerin bir kısmı da Batı Trakya'ya geçerek; Yunanlı yetkililerle işbirliği yaparak bölgenin yerleşik Türk halkı arasında huzursuzluğa yol açmaktaydı. Bu sebepler, Batı Trakya Türklerinin 1924 yılı ilkbaharında kitleler halinde Türkiye'ye doğru göç etme eğilimini ortaya çıkarmıştı. Bu durumun önlenmesi için söz konusu şifrede şu tedbirlerin alınması isteniyordu:

1. Rum muhacirlerin Batı Trakya'daki Müslümanların mal ve emlakından çıkarılmasının temini,
2. Çerkez ve diğer firari hainlerin batı Trakya'dan uzaklaştırılması,
3. El konulmuş olan emlak ve havyaların bedellerinin ödenmesi,
4. Mektep, medrese ve diğer akaratın Cemaat-i İslamiye'ye iadesi,
5. Batı Trakya'dan uzaklaşmış olan eşrafın tam bir güvenlik içerisinde geri dönmesinin sağlanması,
6. Çeşitli sebeplerle mahkum edilen Türklerin serbest bırakılmasının sağlanması [30].

Lozan Antlaşmasının uygulama aşamasında Türkiye ile Yunanistan arasında mübadele sorunu yaşanmış ve savaşın eşiğinden dönülmüştür. 1 Aralık 1926 tarihinde yapılan Atina Antlaşması sayesinde mübadele sorununa çözüm getirilmeye çalışılmıştır. Yunan Devleti Batı Trakya bölgesini Türkiye'nin "beşinci kolu" olarak görmekte ve bu yüzden bölgeye Rum göçmenleri yerleştirerek "Helenleştirme" politikasını uygulamak istemiştir. 1923-1924 yıllarında bölgeye 189.000 kişi yerleştirilmiştir. Antlaşma şartlarının dışında gelişen bu durum Batı Trakya bölgesinde mülkiyet sorununu ortaya çıkarmıştır. Türkiye ile Yunanistan arasında mülkiyet sorununa çözüm getirebilmek için Atina Antlaşması imzalanmıştır.

Atina Antlaşması'nın 9. maddesine göre, Batı Trakya bölgesindeki köylerde ve kentlerdeki mülklerin bir ay içersinde sahiplerine geri iade edilmesi, 10. maddesine göre, Lozan Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden önce ve sonrasındaki bütün kural dışı kararların kaldırılması, 11. maddesinde ise, kamulaştırılmış olan malların geri iadesi kararlaştırılmıştır [5].

Türkiye ile Yunanistan arasında göçmen ve mülkiyet sorunlarını çözümlemek için görev yapan Karma Komisyon'un Türk Heyeti reisi 1926 Antlaşması öncesinde İçişleri Bakanlığı'na bir yazı yazarak Batı Trakya Türklerinin mülkiyet sorunları ile ilgili olarak Türk tarafının ileri süreceği tezin hukuki dayanağının 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Mübadele Sözleşmesi'nin 16. maddesi olması gerektiğini ifade ediyordu [31]. Söz konusu madde, Mübadele Sözleşmesi'nin 2. maddesine atıf yapıyor ve şunu içeriyordu: "2. madde uyarınca mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların, bu bölgelerde kalmak ya da oralara yeniden dönmek hakları ile Türkiye ve Yunanistan'da özgürlüklerinden ve mülkiyet haklarından serbestçe yararlanma haklarına hiçbir engel çıkartılmayacaktır [32].

1927 yılındaki gelişmelere bakıldığında imzalanmış olan Atina Antlaşması'nın tatbikatının Batı Trakya Türklerinin lehinde olmadığı kolayca fark edilebilir. Antlaşmanın şartlarına göre malların sahiplerine iade edilmesi gerekirken, Yunan Hükümeti malları vermemek için farklı yollara başvurmuştur. Sembolik bir gösterim izlenimi yaratmak için, küçük miktarda arazi ve emlak iade etmiştir. Gümülcine ve İskeçe kentlerindeki büyük çiftlik alanlarını geri vermemiş ve bu alanları kamulaştırarak sahiplerine düşük bedel karşılığında ödeme yapmıştır [33]

Yunan Hükümeti tarafından Batı Trakya'daki Müslümanların mallarına el koyma faaliyetleri 1928 yılına kadar devam etmiştir. Lozan Antlaşmasından sonra azınlık ve mülkiyetler sorunu Türkiye ile Yunanistan arasında gerginliğin oluşmasına neden olmuştur. 1928 yılında Venizelos'un tekrar iktidara gelmesi sonucunda Türkiye ile Yunanistan arasında uzlaşma çalışmaları başlamış ve kalıcı çözümlerin oluşmasını sağlamışlardır.

İki ülke arasında 10 Haziran 1930 tarihinde Ankara'da bir antlaşma imzalandı. Antlaşmanın 14. maddesi, antlaşmanın imzalandığı tarihte Batı Trakya'da bulunan Müslümanlara doğum yerleri ve bölgeye geliş tarihleri ne olursa olsun etabli (yerleşmiş) sıfatını veriyordu. 15. madde ise, antlaşma ve sözleşmelerden doğan hakların engellenemeyeceğini ifade ediyordu. Bununla birlikte, Batı Trakya'da Müslümanların mülklerini işgal ederek yerleştirilmiş olan Rum göçmenlerin yerlerinden çıkartılması söz konusu olmayacaktır. 16. maddede Batı Trakya'nın dışında bulunan ve etabli Türklere ya da dönüş hakkından faydalanan şahıslara ait menkul ve gayr-i menkul malların tam mülkiyet Yunan Hükümeti'ne geçecektir ifadesi yer almaktaydı. 20. maddenin b fıkrası bu malları tazmin etmek için Yunan Hükümeti'nin Batı Trakya'lı mal sahiplerine 150 bin İngiliz sterlini ödemesini öngörmektedir. Antlaşmanın 29. maddesi ise, genel hükümler ve 16. madde hükümleri saklı kalmak şartıyla mülkiyeti Yunan Hükümeti'ne geçmeyen mallar bundan böyle hiçbir sınırlama veya engellemeye maruz kalmayacak şeklinde düzenlenmiştir. Bu ifade, Batı Trakya'lı Müslümanlara belirli bir güvence getirmeyi amaçlamaktadır [5].

Batı Trakya bölgesinde mülkiyet sorunu mübadele döneminden günümüze kadar sorun olarak gelmiştir. Günümüzde halen bu sorun devam etmektedir. Yunan devleti bölgedeki Müslümanlara ait mülklerine el koyarak kamulaştırma yapmak amacı ile satın almaktadır. Müslümanlara ait mülkleri satın alarak halkın istediği miktarı ödemeyerek az miktar ile ödeme yapmaktadır.

2.3. Mübadele Döneminde Yerleştirme Kurumları

Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından sonra, Mübadele Antlaşması'nın kararlarını uygulamak ve bütün uygulama sürecinin denetimini yapmak için ulusal ve uluslar arası düzeyde birçok kurum oluşturulmuştur. Antlaşmanın 11. maddesine göre; Karma Komisyon Kurumunun oluşturulması, Lozan Antlaşmasının ilgili devletlerinin ulusal meclisleri tarafından onaylanmasından yaklaşık bir ay sonra kurum çalışmaya başlamıştır. Mübadele Antlaşması'nın toplamı 19 maddeden oluşurken, 11. – 17. maddeleri Karma Komisyon Kurumu'nun kuruluşu ve görevlerini kapsamaktadır.

Yunanistan'da Mülteci Yerleştirme Komisyonu (Επιτροπη Αποκαταστασεως Προςφυγων) ve Türkiye'de Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti adlarında oluşan, muhacir işlerinden sorumlu iki kurum aynı yılda ve aynı zamanda kurulmuştur. Mübadelenin uygulanmasının başarıyla yürütülmesi ve bu üç kurum arasındaki uyuma bağlıydı. Kurumların kuruluş ilkeleri ile faaliyet çalışmalarına bakıldığında, her kurum kendi sorumlulukları ile ilgilenirken bile, zorunlulukların üst üste geldiği durumlarda bile kurumlar arasında bir işbirliği sağlanmamıştır. Bu durum mübadele sürecinin uygulanmasını da etkili şekilde engellemesine neden olurken mübadillerin taşınması ve yerleştirilme sürecini zor durumda bırakan bir etken olmuştur [34].

Karma Komisyon, mültecilerin uygun şekilde kayıtlarını ve evlerini tahliye etmelerini sağlaması dışında, Mübadele Antlaşması'nın uygulanması sırasında iki hükümet arasında ortaya çıkabilecek sorunları uzlaştırmak amacıyla kurulmuştur. Mübadele Antlaşması, Karma Komisyona gerektiği zaman müdahale etme hakkını ve kurulduğu ülkenin mali yükümlülüğünde alt – komisyonları kurma yetkisini vermiştir. Mülteci Yerleştirme Komisyonu (MYK) ve Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti (MİİV) kurulmuş oldukları ülkelerde, öncellikle iskan sorunu başta olmak üzere ve mübadillerle ilgili konular üzerinde görevlendirilmişti. MYK ve MİİV yasal statüler gereği farklı çalışmışlardır. Yunanistan ile Milletler Cemiyeti arasındaki geniş bir mali kredi planıyla ilgili bir dizi anlaşmaya bağlı olan MYK'nın, bağımsız bir aygıt olması planlanırken; Milletler Cemiyeti'ne olan sorumluluğu, Yunan hükümetine gereğinden daha fazla idi. MYK'nın etkinliği dış ülkelerden gelen mali kredilerin Cemiyet tarafından sürekli olarak değerlendirmesine bağlı olarak çalışıyordu. MYK ulusla olmaktan çok, uluslar arası bir kuruluş olmuştur. MYK'ya tamamen zıt bir biçimde MİİV, Türkiye'deki bütün muhacirlerle ilgili kurumların faaliyetlerini devralması üzerine kurulan katı bir devlet olarak çalışmıştır. Yeterli maddi duruma sahip olmayan MİİV, muhacirlerin taşıma, beslenme ve yerleştirilmesi ile ilgili bütün sorumluluklarla donatılmıştır [34].

2.3.1. Karma Komisyon

Sözleşmenin birinci maddesinde, 1 Mayıs 1923'ten itibaren Türkiye arazisinde yerleşmiş Rum Ortodoks dininde bulunan Türkiye tebaası ile Yunan arazisinde yerleşmiş Müslüman dininde bulunan Türk asıllı Yunan tebaasının mecburi mübadelesine başlanacağı kararlaştırılmıştı. Sözleşmede yer alan diğer hükümlere göre, İstanbul Rum ahalisi ile Batı Trakya Türk ahalisi mübadeleye tabi değildi. Göçmenler, bırakıp gidecekleri ülkenin uyrukluğunu yitirecekler ve vardıkları ülkenin topraklarına ayak bastıkları anda, bu ülkenin uyrukluğunu edinmiş sayılacaklardı. Bunlar, Türkiye ve Yunan hükümetlerinin kendi memleketleri hakkında izni olmadıkça ne Türkiye'de, ne de Yunanistan'da gelip tekrar yaşayamayacaklardı. Göçmenler her çeşit taşınır mallarını yanlarında götürmekte ya da bunları taşıttırmakta serbest olacaklar, bu yüzden kendilerinden çıkış ya da giriş vergisi, ne de herhangi başka bir vergi alınmayacaktı [35].

Antlaşmanın uygulanmasını yerine getirmek ve çıkacak olan sorunları önceden önlemek için, taraflar dörder kişi tayin etmişlerdir. Tayin edilecek kişiler 1914 – 1918 yılları arasında I. Dünya Savaşına katılmamış olan hükümetlerin vatandaşları olması gerekiyordu. Millet Cemiyeti Meclisinin tayin edeceği üç üyeden oluşturulacak bir komisyon kurulmuştur. Komisyon'un başkanlığını üç tarafsız üye üstlenmesi ile dönüşümlü olarak yönetilmiştir [35].

Karma (Muhtelit) Mübadele Komisyonu, kendisinin gerekli gördüğü yerlerde her biri bir Türk, bir Yunanlı üye ile kendi tarafından görevlendirilerek, tarafsız bir başkandan müteşekkil ve kendi altında çalışacak Alt (Tali) komisyonlar kurma görevine tayin etme hakkına sahipti. Karma Komisyon, alt komisyonlara vereceği görevleri tayin etme yetkisi vardı [35].

Karma Komisyon, mübadele ile ilgili sorunlara çözüm getirebilmek için temel kurum olarak kurulmuştur. Komisyon idari, yasal ve tüzel konularla ilgilenmekte ve bu konular üzerinde tam yetki ile donatılmıştır. Komisyonun en önemli görevlerinde biri ise Rum ve Müslüman göçmenlerin taşınması ile yükümlü olmasıydı. Göçmenlerin

naklini yürütmek ve tam sorumluluk Karma Komisyon tarafından sağlanmıştır. Karma Komisyon, göçmenleri taşıma ve nakil konusunda hazırlıksız kalmış ve taşımada uzun gecikmelere sebep olmuştur. Göçmenler limanlarda uzun süre beklemek sorunda kalmışlar ve taşıma sırasında sorunlar yaşamışlardır.

Karma Komisyonun en önemli yükümlüklerinde biri de, taşınabilir ve taşınamaz malların tasdik edilmesi, tasdik yöntemlerinin belirlenmesini sağlamak ve antlaşmanın uygulanmasında yasal ve tüzel alanların önlemini almakla yükümlüydü. Bu konuların belirlenmesini sağlamak için Atina'da üç alt komisyon oluşturulmuştur. Bunlar;

1. Mübadele yöntemlerini belirleme
2. Göçmen mallarının tasfiyesi ve temel ilkeleri belirleme
3. Her iki ülke içinde yasamayı antlaşma ile birilikte uyumlu hale getirebilmek ve alınacak önlemlerin çalışmalarını sağlamakla yükümlüydü.

2.3.2. Yunanistan'da Mülteci Yerleştirme Komisyonu

Mültecilerin iskan sürecini ilk olarak Mülteciler Yardım Fonu (MYK) üstlenmiş fakat daha sonra bu görev uluslar arası bir kuruluş olarak kurulan Mültecileri Yerleştirme Komisyonu (MYK) tarafından yürütülmüştür. MYK kurum dört kişilik üyeden oluşuyordu. Kurum oluşumunda, iki kişi Yunan hükümetinden biri Milletler Cemiyetinden başkan görevinde ve mültecilere yardım etme konusunda aktif rol üstlenmiş bir Amerikan vatandaşı idi [36].

İki savaş arası dönemde Milletler Cemiyeti ile Yunanistan'ın sahip oldukları liberal hükümetlerin ortak istekleri huzur, istikrar, güvenlik ve buna bağlı olarak kentsel değil kırsal temelli mülteci yerleşimi oluşturmaktı. Venizelos'a göre; Küçük Asya'dan gelen göçmenleri Makedonya ve Batı Trakya bölgesine yerleştirerek Helenleştirme politikasını uygulamak istemiştir. Bu bölgelerin Helenleştirilmesiyle sınırların güvence altına alınması ve güvenliğin sağlanmasın da kullanılabilecek bir insan kaynağı olarak görmüştür. Bu durumu başarılı olması için, mültecileri bu bölgelere yerleştirilmesini

sağlamak ve böylece bölgedeki Müslüman ve Slav azınlıkların ayrılmasını sağlamış olacaktı [37].

Yerleştirme projesi, 1923 yılında başlayarak 1930 yılına kadar görev yapan Milletler Cemiyeti'nin gözetiminde kurulmuş ve uluslar arası bir yapı olan Göçmen İskan Komisyonu tarafından yürütülmüştür. Komisyonun çalışma amacı, Yunan hükümetinin devretme yükümlülüğüne sahip olması, toprağı ve ayrılmış olan ödeneklerin kullanımlarını sağlamasıyla mültecileri tarım veya başka bir sektörde üretim yapabilecekleri işlerde yerleştirme görevinde bulunmuşlardır. Bağış ve geçici yardım, komisyonun görevlerine dahil edilmemiştir. Komisyon kendi vasıtasıyla dağıtımını yapacağı tüm maddi desteğini kredi olarak mültecilere verilmesini ve zamanı geldiğinde mültecilerden geri ödenmesini talep edecekti. Komisyon Kurumu, Yunan hükümetiyle samimi ilişki içersindeydi ve hemen hemen bütün çalışanları Yunan vatandaşı idi [37].

Siyasi açıdan bakıldığında, Komisyon Yunanistan'ın kuzey kesimine mülteciler yerleştirerek tarım ile ilgilenmelerini istemiştir. Komisyonun amacı, mülteci ailelerin tarım ile geçimini sağlarken, diğer bir etken ise ticari bakımdan gıda sektöründe hareketliliğin olmasını hedeflemiştir. Mültecilerin büyük çoğunluğu kırsal kesimlere yerleştirilerek tarım üretiminin artırılması istenmiştir. Kırsal kesime yerleşen mültecilere konut ve tarımla ilgilenmeleri için arazi verilirken; şehir'e yerleştirilen mülteciler ise sadece konut sunulmuştur.

Diğer yandan Komisyonun kırsal bölgelerdeki çok çeşitli çalışmaları etkileyiciydi. 1929 yılında, Yunan hükümeti Göçmen İskan Komisyonu'na Makedonya'da 3.676.960'ı ekilebilir, 5.629.210 stremmata bırakmıştır [38]. Yarım milyondan fazla mülteci (topraksız köylülerle birlikte) bu topraklarda, aralarında hem yeni mülteci yerleşimlerinin hem de mevcut köylerin bulunduğu toplam 1.381 yerleşim birimine, aile başına ortalama 61 Sterlin olmak üzere, toplam 8,75 milyon Sterlinlik bir harcama yapılarak yerleştirildiler [39]. Göçmen İskan Komisyonu'nun başarıları arasında 8.000 kilometrekarelik bir kadastro araştırması yapmak, 60.000 civarında ev inşa edip hayvan, tohum, tarım araç gereci vermek vardır. Komisyon, pilot çiftlikler

oluşturdu, deneysel haritalar çıkardı ve haralar kurdu. Ekonomik kalkınmanın, mülteci yerleşimiyle ilişkisinin nasıl kurulabileceğine dair ilk örneklerden biri, Göçmen İskan Komisyonu'nun yollar, köprüler, dispanserler ve okullar yapmış, su ihtiyacının giderilmesi, ıslah ve sulamayla ilgili işlerle uğraşmış olmasıdır. Makedonya'daki ekili olmayan toprakları ekip biçmek ve ekili arazi miktarını arttırmak için traktörler ve çelik sabanlar götürülmüştür. İlk defa, ürünler dönüşümlü olarak ekilmeye başlanmış, çok ürünlü tarım, tek ürünlü tarımın yerini almıştır [37].

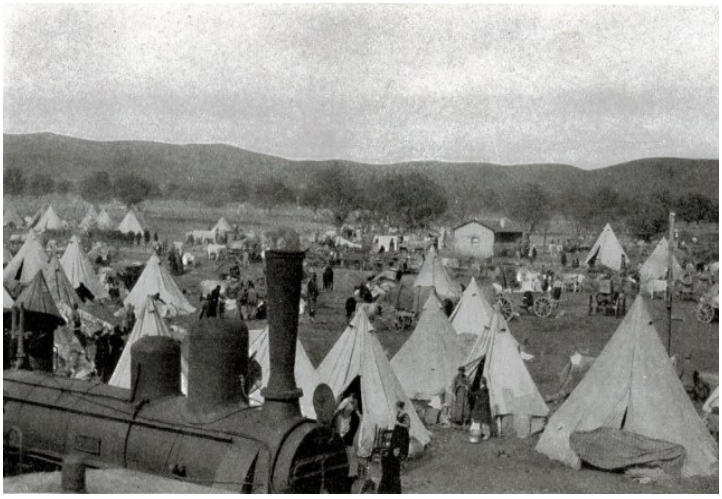
Mülteciler için çok önemli olan diğer bir konu ise, nereye nasıl yerleştirilecekleri ve kendilerine nereden toprak verilmesiydi. Yunanistan'ın yeterli arazisinin olmamasına bağlı olarak, mültecileri eğimli ve dağlık arazi bölgelerine yerleştirmek zorunda kalırken, bu bölgelerde tarım üretimi yapmak mümkün olmamıştır. Bazı bölgelerde, toprağı dinamitle parçalamak zorunda kalmışlardır [40]. Düzensiz pek çok yerleştirmede yapılmıştır. Örneğin dağlık Pontus bölgelerinden gelen kasabalılar ve köylüler, çiftçi olarak yetersiz bilgiye sahip olduklarından bataklık ova bölgelerine yerleşimleri yapılmıştır. Hububat üretiminde yeterli tecrübeleri olmadığı için kendilerine üretecek kadar ürün elde edememişler, alışık olmadıkları iklim şartlarına bağlı olarak çoğu hastalığa yenik düşmüştür [37].

Birçok çiftçi mültecinin bir bölgeye yerleştirilememesi veya çok kötü koşullar altında yaşamlarını sürdürmesi, tarım üretimini de etkilemiştir. Aynı zamanda pek çok mülteciler toprak, araç gereç ve teknik destek sağlanması halinde yaşam standartlarını üst seviyeye yükseltmede başarılı olamamışlardır. Sınır bölgelerine yerleştirilen mültecilerin bazıları bu bölgeleri terk ederek, kentlere akın etmişlerdir. Kentlerde maaşlı işçi veya küçük esnaf işi yaparak geçimlerini sağlamışlardır [37].

Komisyon'un, on dokuzuncu Üç Aylık Raporu'nda (yerleşim projesinin 30 Haziran 1928 tarihine kadarki gelişimiyle ilgilidir) Makedonya'ya yerleşmiş, tarımla uğraşan göçmenleri üç kategoriye ayırmış olması dikkate değerdir. Toplam mültecilerin üçte birini temsil eden birinci kategoride, halinden hoşnut olan, Komisyon'a borçlarını ödeyebilen ve "başarıya ulaşmış köy hayatının" tadını çıkaran aileler yer alıyordu. Yerleştirilmiş mültecilerin yüzde 40'ını oluşturan ikinci kategoride, "tutumluluk veya

tarım becerisi eksikliğine bağlı olarak" kendilerinden beklenen ilerlemeyi gerçekleştirememiş ve daha çok desteğe ihtiyaç duyan kişiler bulunuyordu. Üçüncü kategorideyse toplam mültecilerin dörtte birinden biraz daha fazlasını oluşturan, kendilerine sağlanan hayvanlara, tarım araç gereçlerine ve tohumlara rağmen hiçbir ilerleme göstermemiş olan kimseler vardı. Komisyon, bu başarısızlığı, kısmen kişisel özelliklere (aslında bu kişilerin bir kısmı gerçek çiftçilerdi) kısmen de doğal felaketlere atfediyordu [37].

Mülteci Yerleştirme Komisyonu konut projelerinin uygulamasına başlamadan önce, Yunanistan'a göç eden göçmen topluluğu geçici olarak çadırlarda ikamet etmek zorunda kalmışlardır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Yunanistan'da Göçmenlerin Geçici Olarak Kaldıkları Çadırlar [41]

Yerleşim sorununa biran önce çözüm getirilmesi ve yerleşim planının boyutlarının büyüklüğü merkezi planlama, tasarım ve inşaat mekanizmalarının hemen devreye girmesiyle, beraberinde sorunlar getirmiş olsa da donanımlı mülteci yerleşim programı, kentlerin planlanmasıyla eşit derece de ilerlemiştir. Program içersinde bulunan çeşitli kurumların özerk yapısı (Göçmen İskan Komisyonu, yardım teşkilatları, vs.) birbirlerinden bağımsız olarak çalışmalarına yol açmıştır. Bu uygulama sonucunda, Yunan topraklarındaki ilk örgütlü sosyal konut projelerinin ölçeği geniş tasarlanmasına rağmen, düzenli ve geniş ölçekli planlama fırsatı sağlanmamıştır. Kamuya ait arazilerin yetersiz olması, arazi seçiminin de sınırlama getirmesine ve bu yüzden seçeneklerde

kısıtlanma yaşanmasına neden olmuştur. İkincisi, mülteci yerleşimlerinin planları uygulama aşamasında hem kırsal bölgelerde hem de kentlerde eksik olarak yapılmıştır. mülteci yerleşimine bağlı yasa, her yerleşimin "basit bir plana göre tasarlanmasını ve arsalara bölünmesini" öngörmüştür. Bunun sonucunda, tek bir temel planın tekrarından meydana gelen, basit düz açılı tasarımların farklı tipolojileri kullanılmıştır. Kamusla alanlar ile hizmet binaları minimum ölçekte inşa edilirken, çoğu zaman en basit gereksinimleri karşılanmasında boş bir binadan ibaret kalmıştır. Okul, kilise ve kent meydanı tek çatı altında toplanırken, mülteci yerleşimlerinin çoğu kentlerin hemen dışında boş arazilerin ortasında inşa edilirken, kamusal yapılar yerleşim alanlarının ortasında yer almıştır. Kamusal alan bakımından yaşanana bu fakirlik, bu yeni mahallelerin gelecekte bile diğer ihtiyaçların karşılanmasını engelleyeceği anlamına geliyordu. Kentli yerleşimlerindeyse bu bölgelerin (kamuya ait arazilerin rasgele dağılmış olması nedeniyle) kente uzaklığı bir uyum sorunu yaratmış ve yeni yerleşimlerin mevcut kent bağlamında birleşmesini sağlamıştır [42].

Yunanistan'ın kuzey bölgesindeki kentlerde sorunlar olmuştur. Bu sorunlar, mülteci yerleşim bölgelerinin yanında yoğun bir kırsal yerleşim alanının inşa edilmiş olmasıydı. Devlet, Yunanistan'ın planlama gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir eylem planı hazırlamış ve bu planı deneyerek geliştirmeye çalışmışsa da, birdenbire 17. yüzyılda uygulanan ilkel politikaları benimsemek zorunda kalmışlardır [42].

Bu planlama ihtiyaçların gelişimleri, Alexander Papanastasiou'nun Makedonya'nın doğu bölgesinin yeniden inşası için geliştirmiş olduğu programdır. 1922 mültecilerin yerleşim alanları hazırlanmış ve hatta bazı evraklar onaylanmış fakat uygulamaya geçmesi beklenirken çok sayıda plandan vazgeçilmesine neden olmuştur. Yeni gelenlere yerleşim sağlanması ve eski sakinlerin tekrar geri dönmesiyle beraber gelişigüzel bir biçimde gelişim göstererek eski yerlerinde kalmış ve daha sonra Tarım Bakanlığının devreye girmesiyle yerleşim planları yasallaştırılmıştır. 1923'ten sonrasında, gelişmelerin temel özelliği, ilk baştaki özgün "deneysel" ve örnek temsil edecek özellikleri planlara kıyasla pek çok önemli şeyin feda edilmesine veya basite indirgenmesiyle apaçık iğreti ve kaba standartlaşmaya tabi tutulması ve planların yaygın biçimde uygulanmaya koyulmasıdır [43].

MYK'nın iskan çalışmalarına bakıldığında mültecileri fiziki yerleşimlerinde bir başarı sağlamışlardır. MYK birçok yerleşim bölgesini inşa etmeye çalışmış olsa da 7 yıllık süre zarfında mülteci nüfusunun neredeyse tamamını yerleştirmeyi başarmıştır. MYK'nın mültecileri üretim sektörüne doğru yöneltilmesindeki çalışmalarında bir başarı elde edememiştir. Büyük Bunalım sorununun ortaya çıkmasıyla insanlar ekonomik krizi göğüsleyecek kadar maddi birikimlerini oluşturmamışlardır. Kırsal kesimde banka borçlarını ödeyemeyen birçok mülteci, "işçi olarak çalışmak veya yeterince şanslılarsa, topraklarını ve çiftçilik malzemelerini satarak elde ettikleri parayla bir dükkan açmak [44]" için şehirlere akmaya başlamıştır. Bunalım, şehir merkezlerini vurunca, köylü ve kentli mültecilerin büyük çoğunluğu ve yerli halk fiyat dalgalanmalarına ve düşen talebe boyun eğmişlerdir. Belki de bu ortamdan en çok etkilenenler, serbest tüccarlar, seyyar satıcılar ve dükkan sahipleriydi. Bunların çoğu, Türkiye'yle yapılan ve bıraktıkları malların tazminatını alma ümitlerini bitiren Ankara Antlaşması'yla bir darbe daha yiyen Anadolu mültecilerinden oluşmuştur. MYK'nın kaldırılması ile Ankara Antlaşmasının imzalanması aynı zaman da olmuştur. Yunanistan Tarım Bakanlığı ve yeni Tarım Bankası, Komisyon'un hükümlerini devralmıştır. Bu durumda, mültecilerin sorunları Yunan hükümetinin sorumluluğuna geçmiştir [44].

Mülteci yerleştirme yasasına göre, yerleşim alanlarına tasarlanan konut planları basit plan şeması sahip olması istenmiştir (Şekil 2.9). Konutları basit planlaması sonucunda arsalarda basit biçimde bölünmüştür. Kamusal alanları ve hizmet binaları küçük ölçekli inşa edilerek basit ihtiyaçları karşılamıştır.

Şekil 2.9 Mülteci Yerleştirme Komisyonun Yapmış Olduğu Konutlar [45]

2.3.3. Türkiye'de Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti

Osmanlı Devleti'nin hızla parçalanması ve kaybettiği topraklarda kalan Türklerin göçü 93 Harbinden itibaren başlayan ve Balkan Harbinden sonrada gelmeye devam eden göçmenlerin yerleştirilmesi, iskan ve ihtiyaçlarının karşılanması için komisyonlar kurulmuş ayrıca Sıhhıye ve Muavenet-i İctimaiye Vekaleti'ne bağlı müdiriyetler iskan konusunda faaliyetler göstermiştir [46]. 1914 yılında " Aşair ve Muhacirin Müdiriyeti Umumiyesi" kurularak göçmenlerin iskanları ve yardım faaliyetleriyle ilgilenmeye başladı [47]. Göç ve göçmen sorunun büyümesi ve o zamanki teşkilat yapısını bu sorunun çözümünde yetersiz kalması ve yaşanan diğer olumsuz gelişmeler, sorunun vekalet vasıtasıyla daha rahat çözülebileceği kanaatini doğurmuştur [48]. Göçmen işlerinin önem kazanması, mübadillerin korunması, göç hareketini ülkenin iktisadi çıkarı ile telif etmek için müstakil bir vekalet teşkili zaruri görüldü. Bunun üzerine 8 Kasım 1923 tarihli kanun ile Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti kuruldu [49].

Türk Hükümeti geçmiş yıllardaki gibi bu mübadelenin uygulanmasında "İmar ve Mübadele-i Ahaliye Müdüriyeti" adında bir müdürlük oluşturarak ve bu müdürlük ile mübadeleyi gerçekleştirmek istemiştir. Bazı milletvekilleri mübadelenin müdürlük ile uygulanmayacağını ve bunun yerine Avrupa Ülkelerinde olduğu gibi, bir vekaletin oluşturulması ile mübadelenin sorunsuz olarak uygulanabileceği TBMM'de yapılan görüşmeler sırasında dile getirilmiştir. İlk kanun teklifi Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey tarafından hazırlanarak, TBMM'ye sunulmuştur. Bu tasarının gündemde fazla rağbet görmemesi neticesinde reddedilmiştir. İzmir Mebusu Mustafa Necati Bey, Tunalı Hilmi Bey'in görüşünün tekrar dikkatli biçimde incelenmesini istemiştir. 13 Ekim 1923 tarihinde konu tekrar TBMM'de gündeme sunulmuştur. Saruhan Mebusu Reşat Bey ve 132 arkadaşının görüşlerine göre, mübadillerin taşınmasını ve bu işi yönetecek gönüllü kişilerin olması durumda, Avrupa Ülkelerindeki gibi bir bakanlığın kurulmasını talep etmişlerdir. Diğer görüşleri ise, mübadillerin beslenmeleri ve sağlıkları ile ilgili konuların da Hilal-i Ahmer'e verilmesini istemişlerdir. TBMM'de yapılan görüşmeler sonucunda Sihhiye Vekaletinin Muavenet-i İçtimaiye yetkileri ile

Nafia Vekaletinin yetkilerinin birleştirilmesiyle Mübadele, İmar ve İskan Vekaletinin kurulmasına karar verilmiştir [34, 50].

13 Ekim 1923 tarihinde Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti adı altında bir kurum kurulmuştur. Mübadele'nin sorunsuz bir şekilde uygulanmasını sağlamak için kurulan bu vekalet, mübadillerin Türkiye'ye getirilmesini, geçici olarak barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak ve iki yıl içersinde Türkiye topraklarına bulunan mübadilleri meslek dağılımlarına göre uygun bölgelere yerleştirilmesi ile görevlendirilmiştir. Vekaletin İmar ve İskan giderlerinin karşılanabilmesini sağlamak için banka kurma hakkı da verilmiştir. 22 Nisan 1924 tarihinde İmar ve İskan kanununa ek bir madde ilave edilerek, yardıma muhtaç, dul, yetim ve yaşlı kişilere gıda yardımlarında bulunmuşlar, gerektiğinde kişileri yardım kuruluşlarına yerleştirmişlerdir [34, 49, 51].

Vekaletin kurulması ile birlikte vekaletin başına kimin geçeceği TBMM görüşmelerinde ve basın yer almıştır. Vekaletin başına geçecek olan kişinin vekalet görevlerinin tamamını yerine getirmek zorundaydı. Vekalet görevlerinin yerinde ve zamanında doğru uygulanması büyük bir önem taşırken, bu kurumun başkan görevine kimse geçmek istememiştir.

Adayların adaylıktan çekilmeleri üzerine 19 Ekim 1923 de İmar ve İskan Encümeninin toplantısında adayların neden çekildikleri tartışılmıştır. En kısa zamanda bir kişinin vekaletin başına geçirilememesi durumunda ve mübadelenin başlamasıyla birlikte ilkbahara kadar 130.000 kişinin Türkiye'ye geleceği ve bu mübadillerin sefaletle karşı karşıya kalacağı belirtilmiştir. Toplantıdan bir gün sonra 20 Ekim 1923 de İzmir Mebusu Mustafa Necati Bey, Bursa Mebusu Necati Bey, Kastamonu Mebusu Ahmet Mahir Efendi'nin aday olduğu TBMM'de yapılan seçim sonucunda 165 oydan 158 oy ile Mustafa Necati Bey Mübadele, İmar ve İskan Vekili seçilmiştir. Mustafa Necati Bey bu görevde beş ay kalmıştır. Görevde kaldığı süre içinde yaklaşık 200.000 mübadil Türkiye'ye giriş yapmıştır. 6 Mart 1924 tarihinde İzmir Mebusu Celal (Bayar) Bey İmar ve İskan Vekilliliğini Mustafa Necati Bey'den devralmıştır. 17 Temmuz 1924 de İmar ve İskan Vekilliğine Bursa Mebusu Refet (Bele) Bey getirilmiştir [50].

Vekaletin kurulmasından kısa bir süre sonra, vekaletin yurt çapında teşkilatlanma şartları ortaya çıkmıştır. Bu durum 1 Kasım 1923 tarihinde İmar ve İskan Vekaletinin teşkilat kanunu TBMM tarafından kabul edilmiştir. Kanuna göre İmar ve İskan Vekaletinin merkez teşkilatı Mübadele ve İmar Genel Müdürlüğü ile İskan Genel Müdürlüğü olarak ikiye ayrılmıştır. Her iki Müdürlükte Mübadele, İmar ve İskan Vekaletine bağlı olarak çalışmıştır. Mübadele ve İskan Genel Müdürlüğü içersindeki teşkilat şubeleri;

1. Sevkiyat ve Nakliyat Şubesi
2. Muhacirin Şubesi
3. İaşe Şubesi
4. İskan ve Emlakin Şubesi

İmar Genel Müdürlüğü İçersinde;

1. Muamelat Şubesi
2. İnşaat ve Tamirat Şubesi
3. Heyet-i Fenniye Şubesi
4. Hukuk Müşavirliği
5. Heyet-i Teftişiye
6. Muhasebe Şubesi
7. İhsaiyat ve Memurin Şubesi Müdüriyeti
8. Evrak ve Muhaberat Şubesi Müdüriyeti
9. Hıfızısıhha Mütehassısı

İmar ve İskan Vekaletinin Taşra Teşkilatında;

1. Mıntıka İskan ve İmar müdürleri
2. İaşe memurları
3. Sevkiyat ve nakliyat memurları
4. İskan memurları
5. Katip ve diğer memurlar bulunuyordu [50].

Mübadele, İmar ve İskan vekili İzmir Mebusu Mustafa Necati Bey olmuştur. Mustafa Necati Bey vekalete ilk olarak yer bulma çalışmaları içersinde bulunmuştur. Mustafa Necati Bey'in göreve gelmesi ve uygulamak istedikleri; Türk halkına iyi bir hizmet vermek ve halkın bilgilendirmesini sağlamak için gazetelere bilgi vererek halkı

bilinçlendirme çalışmaları yapmış ve bunun gerekli olduğunu savunmuştur. 2 Aralık 1923 günü gazetelere vermiş olduğu beyanatta ilk evrede doğu bölgelerindeki 155 bin harap olmuş evin bulunması ve ilk iş olarak bu 20 bin az hasarlı olan evlerin tamir edilmesi, ve Karasi (Balıkesir) vilayetine 20 bin muhacirin yerleştirildiğini söylemiştir. Vekalet ile Hilal-i Ahmer Cemiyetiyle iş birliği içersinde olduğundan, farklı bölgelere hastane açılmasını ve limanlara getirilmiş olan Mübadilleri sağlık taramasında geçmesini ve iaşe yardımı yapılmasını sağlamıştır [50].

Müzakere görüşmelerinin yapıldığı TBMM'de mübadele konusu birçok kez gündeme getirilmiştir. Ekim 1923 de ki görüşmeler sırasında Menteşe (Muğla) Mebusu Esat Bey kaç Mübadilin geldiği, kaç kişinin yerleştirildiği, imar işlerinin ne ölçüde ve hangi bölgelerde yapıldığı şeklinde üç soru önergesi TBMM başkanlığına sunulmuştur. Önergelere ikna edici cevaplar Hükümet tarafından verilememiştir. Bir başka görüşmede Karasi (Balıkesir) Mebusu Ali Şuuri Bey, Mübadele, İmar ve İskan Vekaletinin mübadillerin ihtiyaçlarını karşılaması yerine yerli halkı desteklediğini söylemesiyle hükümeti suçlamıştır. Bazı milletvekilleri de bir adet mübadilin dahi getirilmediği bazı yerlere fuzuli olarak memur atandığını, Hilal-i Ahmer'in pek çok yerde yeterince örgütlenmediği ve asıl örgütlenmesi gerekilen yerlerde örgütlenmediğini ve pek çok mübadilin buralarda hastalıktan öldüğü iddia edilmiştir [34].

BÖLÜM 3

GÜMÜLCİNE'NİN TARİHİ VE GELİŞİMİ

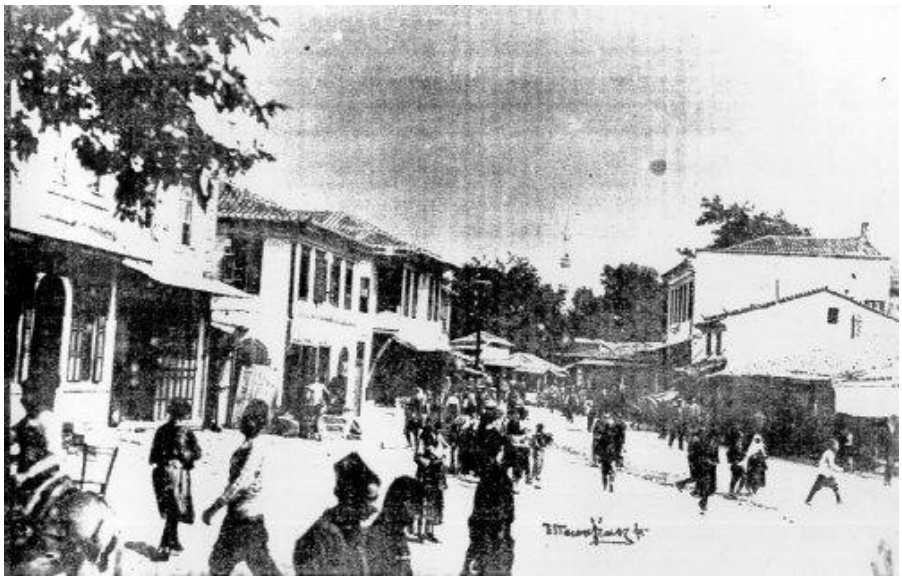
3.1. Gümülcine'nin Tarihi

Gümülcine'nin eski adları Phoros ve Helenistik çağda Porsulae, Komotene, Gümürjina idi (R. 44 ve 45). Bizanslıların elinde iken Kumutoksinon adını taşıyan bu şehir [52], Evliya Çelebi'ye göre [53], "Yahudi banisi Gümliçin'in adına izafe edilerek Gümülcine" ismini aldığı gibi, ikinci bir görüş olarak da şu iddia ortaya atılmaktadır: "Yunan hekimlerinden Bilkos, cüzam hastalığına tutulan kızı Rumçine'yi bu şehre göndermişti. Gümülcine'nin havası ve suyu, kızın hastalığını iyileştirmiş ve Rumçine de bu şehri imar etmiştir" ki, Yunanlılar bu şehre Rumçine adını vermişlerdi. Osmanlı-Türk yönetiminde Gümülcine olarak adlandırılmıştır. 1920'de Yunan yönetimine geçtikten sonra 1925 yılına kadar Gumurjina olarak devam etmiş, daha sonraki yıllarda Komotini adını almıştır [54].

Ayrıca eski Trak boylarından Ordyslerin kurduğu eski bir kent olan Gümülcine, M.Ö. 5. yüzyılda Perslerin (İranlıların) istilasına uğramış, yine M.Ö. 4. yüzyılda Makedonya Kralı II. Philip'in eline geçmişti. M.Ö. 280'de Galat saldırısında yıkıldı ve M.Ö. 168 yılında Makedonya Krallığının Roma'ya katılması üzerine bu imparatorluğa bağlandı. Daha sonra Roma İmparatorluğu'nun Doğu ve Batı diye ikiye bölünmesi üzerine (M.S. 395) Komarhia adıyla Bizans'ın payına düştü. Roma ve Bizans egemenlikleri boyunca buraya hep Komarhia denmişti. Komarhia, Roma ve Bizans dönemlerinde "Köylerin Gözetim Merkezi" anlamına gelirmiş [54].

Osmanlılar tarafından fetih edilen Gümülcine, Rumeli fütuhatının ilk aşamalarında meydana gelmiştir. Gazi Evrenos Bey komutasındaki akıncı birlikler tarafından 1361 yılında Gümülcine kenti Osmanlı topraklarına katılmıştır (Şekil 3.1).

Bu dönemde içersinde Gümülcine ile birlikte başka kentlerde Osmanlı topraklarına dahil olmuştur. Böylece uç merkezliği Gümülcine'ye alınmıştır ve buradan akınlar yöneltilmeye başlanmıştır. Gazi Evrenos Bey bu süreç içersinde Gümülcine'ye bir imaret, cami ve hamam inşa ettirmiştir.

Şekil 3.1 Osmanlı Dönemin'de Gümülcine Kenti [55]

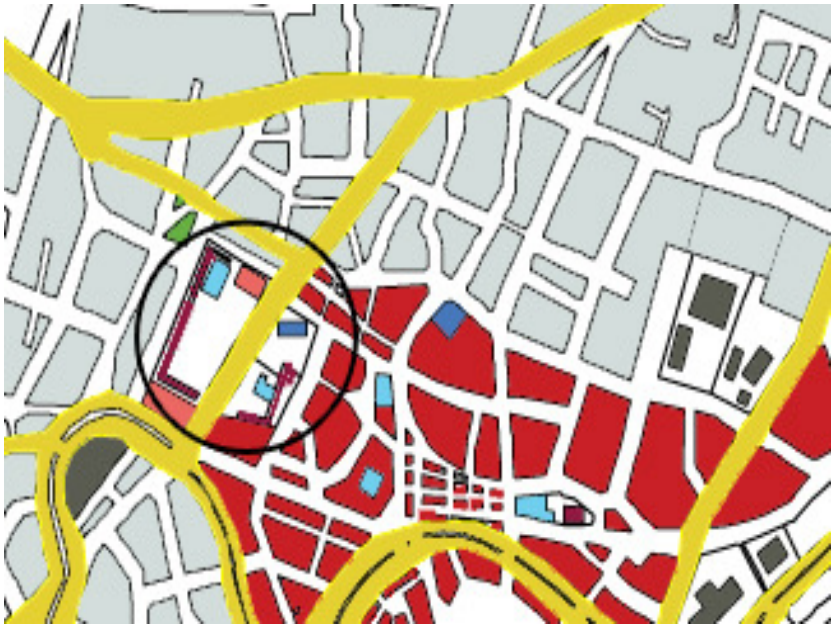
3.1.1. Gümülcine Kalesi

Gümülcine içinde eski bir kalenin var olduğunu Gümülcineliler tarafından söylenmektedir. Bu kalenin içinde II.Cihan Savaşından önce Yahudiler oturmakta idiler. Bir de havraları vardı. 1310 tarihli Edirne Salnamesi'nde bildirildiğine göre, bu kalenin M.S. 380 yılında inşasına başlanmış ve inşa 385 yılında tamamlanmıştır. Yan tarafta kapısı üstünde tuğladan örülmüş harflerden anlaşıldığına göre, adı geçen kale, Epidosio zamanında yapılmış veya onarılmıştır. Salname'deki metin aynen şöyledir [54].

"Gümülcine kasabası derununda bir eski kale ve bunun bir kapısı bulunup arka cihetinden kale tefrik edilmiş ve fakat yine kale duvar ile ihata olunmuş bir de Rum kilisesi vardır. Mezkur kale derununda dairen madarhaneler inşası ile Yahudiler meskûn

bulunmuşlardır. Bu kalenin 380 sene-i milâdiyesinde inşasına bed' edilmiş ve 385 senesinde hitam bulduğu anlaşılıyor. Yan tarafta kapısı üzerinde tuğladan örülmüş hurufattan istidlâl olduğuna göre meskûr kale (Epidosiyos) zamanında yapılmış veya tamir edilmiştir" [56]. Evliya Çelebi ise bu kale hakkında değişik bir teori öne sürmektedir. Gümülcine Kalesini inşa eden Gümülcin adında Çinli bir Yahudi imiş. Buraya gelmiş, buranın havasını beğenmiş. Yaptığı kalenin çevresi yerleşim merkezi olunca da buraya Gümülcin'den "Gümülcine" denmiş [54].

Günümüz koşullarında kale kent merkezinin içinde yer almaktadır. Kale'nın bir kısmı yıkılmış diğer bir kısmı ise harap olmuş vaziyette ayakta durmaktadır (Şekil 3.2, 3.3). Kale'nin yanında Yahudi cemaatına ait Yahudi havrası bulunmaktadır. Havra da harap olmuş şekilde ayakta durmaktadır. 1943 yılında Yahudiler, Hitler tarafından sürgün edilmiştir.

Şekil 3.2 Gümülcine Tarihi Kalesinin Konumu

Şekil 3.3 Gümülcine Tarihi Kalesinden Bir Görüntü

3.1.2. Gümülcine'nin Fethi

Osmanlı tarihçileri Gümülcine'nin tam olarak hangi tarihte alındığına dair kesin bir bilgi verememektedirler. Bu kasabanın kimlerden alındığı da bildirilmemektedir. Bütün Osmanlı kaynaklarında Gümülcine'nin alınışı, Edirne'nin alınışından sonra gösterilmektedir. Evliya Çelebi [53], bu şehrin Evrenos Gazi tarafından 1372-73 senesinde Rum keferesi ile Yahudi elinden alındığını belirtir. Uzunçarşılı ise bu tarihi 1361 kabul etmekte ise de Salname'de [53] 1365-66 (H.767) tarihi bildirilmektedir. Yine Osmanlı tarihine ait bütün kaynaklarda birleşen tek nokta Gümülcine fatihinin Evrenos Bey olduğudur. Fakat yukarıda belirttiğimiz gibi Gümülcine'nin fetih tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber ilk kronikler, Sultan Murad'ın Edirne'nin fethinden sonra Bursa'ya geldiğini ve burada kışladığını, Gümülcine'nin alınışının da bundan sonraki dönemde olduğunu belirtirler. Bu hususu göz önünde bulundurursak, Gümülcine'nin alınış tarihini 1362-63 olarak kabul etmemiz herhalde mümkündür [54].

Osmanlıların süratle Rumeli'de ilerlediklerini gören Bizans hükümdarı V. Jean Paleolog Türkleri yerleştikleri bölgelerden çıkaramayacağını anlayınca, kaybetmiş

olduğu yerleri, gerek kendi kuvvetleri ve gerekse Sırp veya Bulgar kuvvetleriyle birleşmek suretiyle yeniden zaptedeceğini taahüt eder mahiyette bir antlaşma yapmak zorunda kaldı. (1364) Rumeli'deki bu faaliyetlerin sonunda Sultan Murad'ın Anadolu'ya geçmesi üzerine, Filibe'yi Osmanlılara terk ederek, Sırp Krallığına sığınan Filibe şehri kumandanı, Türkleri Balkanlar'dan atabilmek için Sırp ve Bulgarlarla müzakereye giriştiği esnada, Papa V. Urban'ın teşviki ile hareket eden ve çoğunluğu Sırp olan bir haçlı ordusu 1364 tarihinde Sırp-Sındığı denilen mahalde Hacı İl Bey kumandasındaki 10.000 kişilik Türk ordusunun ani bir gece baskını sonunda yok edildi. Buna rağmen Sırp ve Bulgar kuvvetleri Türk topraklarına taarruza devam etti. Kral Aleksandır, Kırkkilise, Pınarhisar, Vize ve Midye'yi alırken Sırplar da Serez ile birlikte Gümülcine'yi geri almaya muvaffak oldu [54].

Bunun üzerine Türk akıncıları elden çıkan Gümülcine ile kıyı boyundaki araziyi almak için akınlara başladılar. Sırp-Sındığı savaşını izleyen kış günlerinde Evrenos Gazi Gümülcine'ye girdi ve Serez'e kadar olan alanı işgal etti. Ancak ı kış Gümülcine hariç işgal edilen köy ve kasabalar tekrar elden çıktı. Bunun üzerine 1371'de uç merkezi İpsala'dan Gümülcine'ye kaydırıldı ve batıya yapılan hareketler bu merkezden beslenmeye başladı [54].

Osmanlılar, Rumeli'deki Bizans hudutlarını aştıktan sonra karşılarında devlet olarak Bulgarları buldu. Fakat güney Bulgaristan bölgesi 1370-71'de Osmanlı topraklarına katılınca Sırbistan, Türk devletine komşu oldu. Bu arada Sırbistan'da Kral Uros'un 1367'de ölmesi üzerine bir buhran baş gösterdi. Kısa bir süre sonra Sırbistan'ı Vukaşın ile Ulgaşe adlı kardeşler idare etmeye başladı. Bu ikisi Bulgarlar ve Rumlarla birleşerek Osmanlılar üzerine yürümek için harekete geçti. Ancak 25-26 Eylül 1371'de Çirmen'de yenilmeleri Osmanlı Türklerine Gümülcine'yi tamamen ellerine geçirme fırsatı verdiği gibi Batı Trakya ve Makedonya bölgesini de fethe açtı [57].

Önceleri bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti, artık kuvvetlenmiş ve fütuhatını düzenli bir ordu ile yapmaya başlamıştı. Nitekim Sırplara karşı kazanılan Çirmen Savaşı'ndan sonra, Sultan Murat Karadeniz sahillerinde ilerlediği bir sırada, Evrenos Bey ile Hayreddin Paşa, Batı Trakya sahillerine hücuma geçti ve 1372-74 yılları arasında Ferecik'le başlayan fütuhat İskeçe, Kavala, Drama, Zihne, Serez ve

Karafere kasabalarının alınması ile devam etti. Bu şekilde Batı Trakya'yı ikinci defa ve kesin olarak Türk idaresine sokan bu fütuhatın yılını, Osmanlı tarihçilerinden Aşıkpaşazade [58] ve Oruç bin Adil de [59] 1382 olarak belirtmiştir [54].

1382'de uç merkezi Serez'e kaydırılınca, Gümülcine 1385'te Paşa Sancağına bağlı bir kadılık durumuna getirildi. Fethi izleyen yıllarda kent, uç durumundan çıktığından, olayların akışı dışında kaldı. 15. yüzyıl sonlarında Paşa sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Gümülcine'de idareci olarak kadı, subaşı, nakib-ül eşraf kaymakamı sipahi, kethüda, yeniçeri serdarı, muhtesip, haraç emini, Çingene beyi vardı [57].

3.1.3. Gümülcine'nin Önemi

Gümülcine'nin Türk tarihinde önem kazanması, Avrupada'ki Türk sınırlarının bu kasabaya doğru gerilemesi ve istilâ ordularının bölgeyi tehdit etmesiyle başlamıştır [54]. Bu dönemde Gümülcine'de Demir maden işletmeciliği yapılarak Sanayi bakımından gelişmiş bir kent haline gelmiştir. Sanayi'de çalışan halk 1762 yılında alınan bir karar ile vergi yükümlüğünden muaf tutulmuştur. Edirne'nin Rus istilasından kurtulması sonucunda, beş sancaklı bir vilayet haline gelmiştir. Gümülcine kenti de Edirne vilayetine bağlanmıştır.

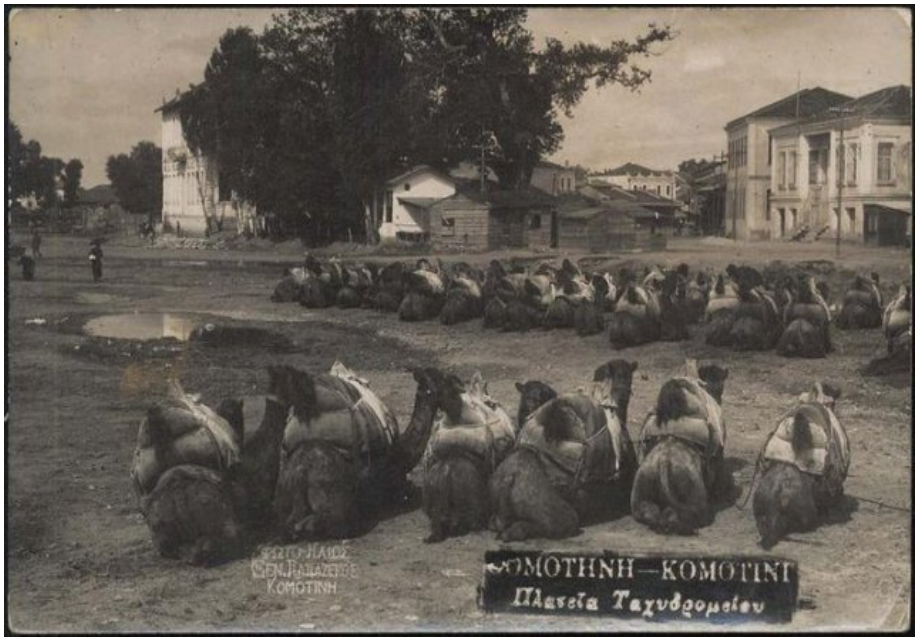
Süleyman Paşa komutasındaki ordu, 1876 – 1877 yılları arasında Osmanlı – Rus Savaşı sırasında Gümülcine'ye çekilerek tutunabilmişlerdir. Savaş sonrasında Ruslar, Gümülcine kentinin de içersinde bulunduğu birçok Türk toprağı Bulgaristan'a verme önerisinde bulunmuş olsalar da, Berlin ve Ayastefanos Kongre görüşmeleri sonrasında Gümülcine tekrar Osmanlı topraklarında kalmıştır. 1889'da yeniden teşkilatlandırma yapılarak, Edirne Vilayetine bağlı birinci sınıf bir sancak haline konulmuştur. Bundan sonraki süreçte Osmanlı hükümeti Gümülcine'nın kalkındırılmasını sağlamak için her türlü girişim içersinde bulunmuştur. Balkan Savaşı sırasında 22-23 Ekim 1912'de Kırcaali-Edirne savaşında Osmanlı ordusunun yenilmesi üzerine, Doğu Trakya ile Makedonya arasındaki bağlantıyı kurmakla görevli Ali Yaver Paşa'nın Fere yöresinde Bulgarlara teslim olmasıyla, Gümülcine'de 551 yıl süren Türk hakimiyeti son buldu [57].

3.1.4. Balkan Savaşı Sırasında Gümülcine

Balkan Savaşı sırasında Bulgarlar, işgal ettikleri diğer Türk topraklarında olduğu gibi, Gümülcine ve çevresinde de yerli Türk halkına karşı katliamlar tertipleyerek hunharca mezalim icra ediyorlar ve masum halkı çoluk-çocuk, kadın-erkek demeden inim inim bu suretle Osmanlıdan öç almaya çalışıyorlardı. Bulgar Çarlık ordusunun kurmay subayları da sivil elbise altında bu tür seri cinayetler işliyordu (Gümülcine yakınında Kavaklıdere katliamı, Durhasanlar'daki cinayetler, Karatepe katliamı gibi). Edirne 23 Temmuz 1913'te Türk akıncı birlikleri tarafından geri alındı [54].

Edirne'nin kurtarılmasından sonra, Bulgar işgalinde kalan Türk toprakalrından Ortaköy, Koşukavak, Mestanlı, Kırcaali ve bölgenin merkezi olan Gümülcine kenti 31 Ağustos 1913 tarihinde, Hurşit Paşa, Kuşcubaşı Eşref ve Süleyman Askeri Beyler komutası tarafından ele geçirilmiştir. 1913 tarihinde Gümülcine'de geçici Trakya Hükümeti kurularak, başına Müderris Hafız Salih Efendi geçirilmiştir. Bu duruma İstanbul ve Sofya Hükümeti tepki göstermesiyle İstanbul Hükümeti Kuşcubaşı Eşref ile Süleyman Askeri beyleri geri çağırmak zorunda kalmıştır. Bu konuya bir çözüm getirebilmek için 25.09.1913 tarihinde Batı Trakya yönetimi kurulmuştur. Bulgar Hükümeti, Batı Trakya Hükümetine yardım ederek destekte bulunmuştur. Batı Trakya Hükümetinin başkenti Gümülcine kenti olmuştur. Bölge'de Paşalar arasında sorunların yaşanmasıyla, Batı Trakya bölgesi Gümülcine ile birlikte Bulgaristan'a bırakılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Gümülcine'yi Bulgarlardan alan Fransızlar, (çeşitli entrikalar sonucu) Yunanistan'a verdiler. Gümülcine, 14.5.1919'da Yunan hakimiyetine geçtikten sonra Komotini adını aldı (Şekil 3.4, 3.5). Ama bu adlandırma hemen olmadı. 1925 yılına ait resmi evraklarda kentin adı, Rumca harflerle "Gümülcine" olarak geçiyordu. Öyle anlaşılıyor ki, Gümülcine'nin Komotini olarak adlandırılması daha sonraki yıllarda gerçekleştirilmiştir [54].

Şekil 3.4 Gümülcine Eski Kent Meydanı [55]

Şekil 3.5 Gümülcine Kent Meydanı

3.2. Gümülcine'nin Coğrafi Konumu

Yunanistan'ın dokuz coğrafi bölgesinden biri olan Batı Trakya; Doğudan Meriç Nehri ile Türkiye'den, Batıdan da Karasu Nehri ile Makedonya bölgesinden ayrılmıştır. Kuzeyden Rodop dağları ile Bulgaristan'dan ayrılarak, Güneyden Ege Denizi ile çevrilmiştir (Şekil 3.6) [60].

Batı Trakya; 8.578 kilometre kare olup, İskeçe (Ksanthi), Gümülcine (Komotini), Dedeağaç (Aleksandropolis) olmak üzere üç ayrı vilayetten oluşmaktadır. Batı Trakya'da nüfus 350.000 civarında olup, burada yaşayan Batı Trakya Türk Azınlığının sayısı ise 150.000 civarındadır [60].

Yunanistan'ın kuzeydoğu köşesinde, doğuda Evros batıda Nestos olmak üzere iki nehir arasında kuzeyde Rodopi masifi (Rodop Dağları) ve güneyde Ege Denizi ile sınırları çizilmiştir (Şekil 3.7) [55].

Gümülcine (Komotini) şehri, Yunanistan'ın Batı Trakya kesiminde Bulgaristan sınırının karayoluyla 23 km güneyinde yer alır. Gümülcine Rodopi ve Evros'un genel dış işleri ve merkezine sahip olan Batı Makedonya ve Trakya bölgesinin idari merkezidir [55].

Şehrin kuzeyinde Rodop Dağları uzanmaktadır. Batısında, Xanthi (İskeçe), güneybatısında Kavala ve Selanik şehirleri yer almaktadır. Şehrin güneyinde Ege Denizi, güneydoğusunda ise Alexandroupolis (Dedeağaç) şehri yer almaktadır [55].

Şekil 3.6 Yunanistan Haritası [60]

Şekil 3.7 Batı Trakya Haritası ve Gümülcine'nin Konumu [61]

3.3. Gümülcine'nin Nüfusu

Yunanistan genelinde yapılan 2011 yılındaki genel sayım sonuçlarına göre; Gümülcine kentinin nüfusu 66.580 dır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Gümülcine'nin 1961-2011 Yılları Arasında Yapılan Sayım Sonuçlarına Göre Kent Nüfusu

Yıllar	Nüfus
1961	28.355
1971	28.896
1981	37.487
1991	40.522
2001	43.763
2011	66.580

Yukarıda incelenmiş tablonun sonucuna göre, 1961-1971 yıllık ortalama % 2'lik bir nüfus artışı gösterirken, 1971-1981 yılları arasında bu oran biraz yükselerek yıllık ortalama %3'lük bir artış göstermiştir. 1971-1981 yılları arasında nüfus %30'luk büyüme sağlamıştır. Bu süre içersindeki artışı neden; kırsal bölgelerden kente doğru olan bu göç hareketlerine bağlı olarak gerçekleşmiştir.bu yıllar arasında Gümülcine'nin

kırsal kesimindeki nüfusta oldukça bir azalma meydana geldiği gözlenmiştir. Bu durum tüm Yunanistan genelinde aynı biçimde yaşanmıştır. 1971-1981 yılları arasında tüm ülke genelinde kırsal kesimden kente doğru göç hareketi olmuştur [55].

1981 ve sonrası dönemde ise nüfus artışında ‰ 8'lik sabit bir artıştan söz etmek mümkündür. Bu durumu ise Yunanistan'ın 1981 yılında Avrupa Birliği'ne üye olması ile açıklamak mümkündür. Çünkü 1981 yılında Yunanistan Avrupa Birliği'nin nüfus politikasını benimsemiştir. Kırsal alanlar ise Avrupa Birliği'nin katkılarıyla iyileştirilmiş ve yine Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikaları ile tarımda gelişme gözlenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da halk, bulunduğu kırsal bölgelerde geçimini sağlamaya çalışması ve göç hareketlerinde büyük bir azalma olduğu gözlenmiştir [55].

Gümülcine'den dışarıya olan göç hareketleri ise 1960-1970 döneminde oldukça fazla durumdayken 1974-1984 arasında azalma göstermiş ve bu dönemden sonra aşırı bir dış göç gözlenmemiştir. Şehirlerden dışarıya yapılan ülke içi göçler çoğunlukla Selanik, Atina ve Drama şehirlerine iş ve eğitim amaçlı yapılmaktadır. Şehrin ülke dışına verdiği göçlerin büyük bir çoğunluğunu Türkiye oluşturmaktadır. İleride de belirtileceği üzere Gümülcine'de yaşayan nüfusun büyük bir çoğunluğunu Müslüman azınlık oluşturmaktadır. Yunanistan'ın yaptığı baskılara dayanamayan halkta çareyi Türkiye'ye göç etmekte bulmaktadır. Türkiye'den sonra Federal Almanya, Kanada, Avustralya ve ABD diğer göç edilen ülkeleri oluşturmaktadır [55].

1932'de Türkiye-Yunanistan arasında yapılan göç antlaşması ile 1,2 milyon Rum, Türkiye'den Yunanistan'a, 607.000 Türk'te Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç hareketi de Gümülcine'nin nüfusu üzerinde etkili olmuştur [55].

Gümülcine kentinin 1961-2011 arasındaki nüfus sayım durumuna bakıldığında her geçen gün kent nüfusunda bir artış olduğu gözlenmiştir. Bu durumda kentin büyümesi, gelişmesi ve yeni yapılaşmanın oluşumuna yol açmaktadır.

3.4. Gümülcine'nin Ekonomisi

Gümülcine kenti ve bölgesindeki nüfusun önemli bir ekonomik kaynağı tarım'dır. Nüfusun % 60'ı tarım ile geçimini sağlarken; bölgede tarım alanları ise şunlardır:

- Tütün
- Pamuk
- Kiraz
- Zeytin
- Hayvancılık
- Ormancılık

Bölgedeki nüfusun büyük çoğunluğu tütün üretimi yaparak geçimini sağlamaktadır. Bölge'de tütün üretimi ilk sırada yer alırken; ikinci sırada ise pamuk üretimi yer almaktadır. Gümülcine kentinin kuzeyinde tütün üretimi yapılırken, güney kesiminde ise pamuk üretimi yapılmaktadır. Her iki tarım alanı ile uğraşan ailelerde vardır.

Gümülcine kentinin kuzeybatı bölgesinde kiraz üretimi önemli bir gelir kaynağı olarak gösterilmektedir. Kiraz üretiminde bölgede iyi verim elde edildiğinden; ekonomik acıdan iyi bir gelir kaynağı sağlamaktadır. Son yıllarda bölgede kiraz üretiminde önemli bir artış meydana gelmektedir.

Kentin kıyı bölgelerinde zeytin yetiştirilmektedir. Fakat zeytin, kiraz üretimi kadar bir potansiyele sahip değildir. Bölgede Akdeniz iklimi olmasına rağmen kış döneminde don olayları meydana geldiğinden mahsulü etkilemektedir. Zeytin üretim ülke genelinde fazla olmasına rağmen, bölgede fazla üretim yapılmamaktadır.

Kentin kırsal kesimlerinde ikamet eden nüfus hayvancılık ve ormancılık ile geçimini sağlarken; hayvancılık da küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Eskiden kırsal kesimde ikamet eden nüfus hayvancılık ve ormancılık üretimi yaparken; göçün etkisi sonucunda bu üretim sektörlerinde bir azalma meydana gelmiştir.

Tarım ile uğraşmayan nüfusun diğer bir kısmı ise memur, işçi, doktor, avukat, mühendis, öğretmen vs. olarak halka hizmet vermektedir. Kentte esnaf işi ile uğraşanlarda küçük esnaf işi yapmaktadır.

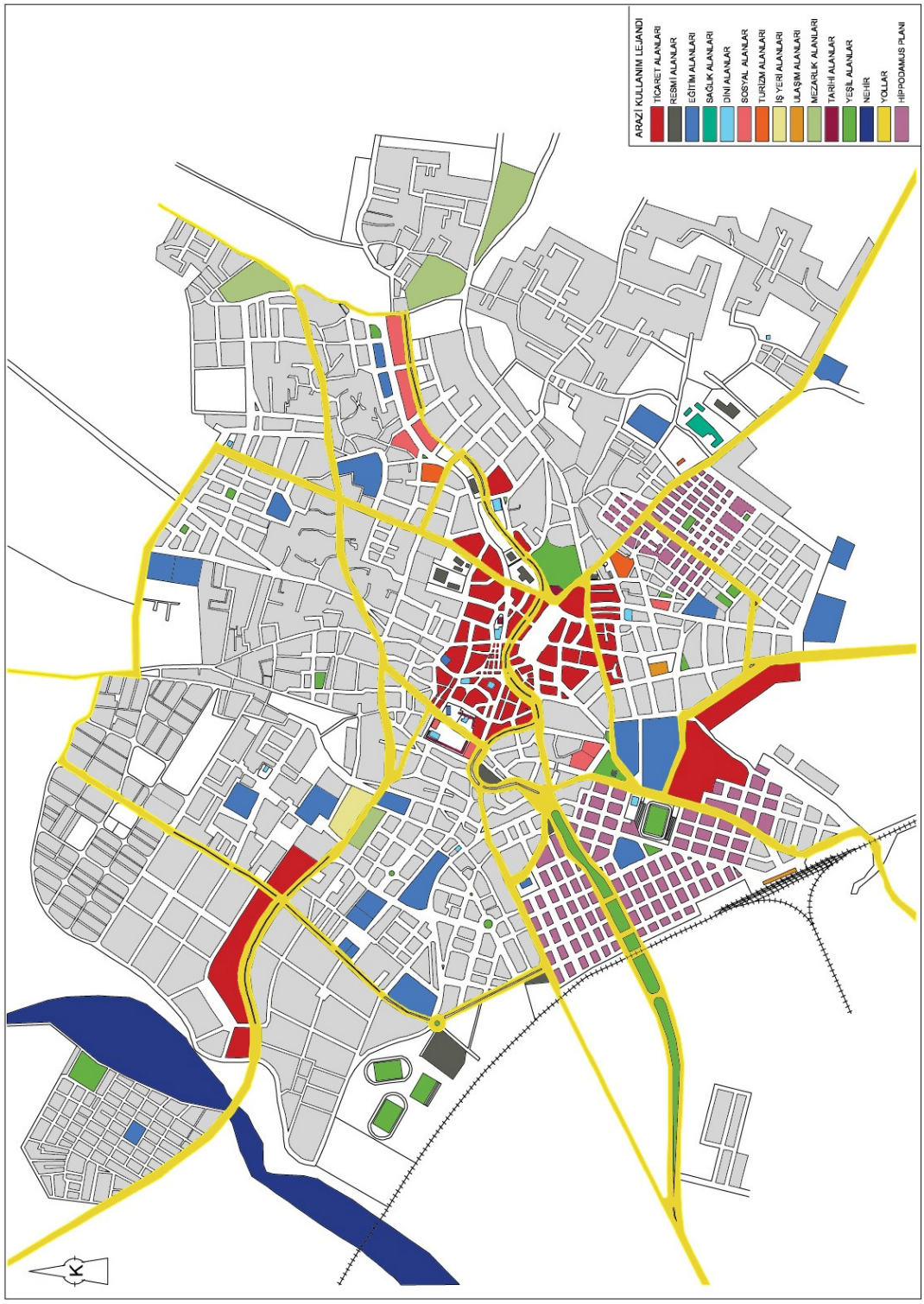
Yakın bir zamanda faaliyete geçen Gümülcine sanayisi kente 7 km uzaklıkta kurulmuş ve kent nüfusunun %12'si sanayi da çalışmaktadır. Sanayi bölgesi küçük olarak kurulmuş ve yeterli derecede gelişim göstermemiştir.

3.5. Gümülcine'nin Fiziksel Kent Dokusu

Gümülcine kenti ova tabanı üzerine toplu bir yapıya sahip olarak kurulmuştur. Eski kent merkezi kentin içinde bulunurken, eski kent merkezinde Osmanlı izlerini taşıyan han ve konak yapıları vardır. Günümüzde han yapıları kentte ticaret birimleri olarak kullanılırken, konak yapıları her geçen gün yıkılarak yerini yeni yapılaşmaya bırakmaktadır. Hanlar parsel üzerine bitişik biçimde inşa edilirken, yollar dar biçimde düzenlenmiştir. Han yapılarının etrafında ise konak yapıları inşa edilmiştir. Eski kent merkezini bulunduğu bölgenin sokaklarına Arnavut kaldırım taşları döşenerek bölgeye tarihi atmosfer etkisi vermektedir.

Kentin kuzey bölgesinde küçük bir yerleşime sahip olan mübadele konutları vardır. Buradaki konutların parselleri dar ve küçük boyutlara bölünmüştür. Konutlar bitişik nizam şeklinde inşa edilmiştir.

Kentin güneyinde 2 farklı bölgede bulunan mübadele konutlarının yerleşim bölgeleri Hippodamus planına göre düzenlenmiştir (Şekil 3.8). Güneybatı bölgesinde yoğun olarak tek katlı mübadele konutları inşa edilirken, güneydoğu bölgesinde ise yoğun olarak iki katlı mübadele konutları inşa edilmiştir. Hippodamus planına göre bölünen parseller kare veya dikdörtgen şeklini almıştır. Parsellerin kare veya dikdörtgen biçiminde bölünmesi sonucunda konut adaları da aynı bölünmüştür. Konutların parsel üzerindeki vaziyetleri sıra konutları veya bitişik nizam şeklinde konumlanmıştır. Yolların genişlikleri 5-7 metre genişliğinde yapılmıştır.

Şekil 3.8 Gümülcine Kentinin Hippodamus Plan Düzeninin Belirtilmesi

Kentin kuzey bölgesinde bulunan Tük kökenli yerleşim alanlarının parselleri homojen biçiminde düzenlenmiştir. Parsellerin net bir görünümü yoktur. Parsellerin düzensiz bölünmesi adalarında düzensiz bölünmesine sebep olmuştur. Yollar net olarak algılanmamaktadır.

Kentin batısında yeni yapılaşma yapılırken; yeni yapılaşmada parsel ve adalar düzenli biçimde bölünerek yol genişlikleri geniş olacak şekilde düzenlenmiştir. Yeni yapılaşma yapılırken imar planına uygun olarak yapılmaktadır. Kent merkezinin etrafında bulunan eski yapılar yıkılarak yerine çok katlı yapılar inşa edilmektedir. Yeni yapılaşma yapılırken ada ve parsel düzenlemeleri yeniden yapılandırılmaktadır.

3.6. Gümülcine'nin Sosyal ve Kültürel Yapısı

Gümülcine kentinde, haftanın Salı günleri diğer günlere bakılış daha hareketli geçerdi. Salı günleri kent pazarının kurulması ile kentteki hareketlilik her noktada hissedilirdi. Kentin merkezine kurulan pazara, kent dışındaki köylerde ikamet eden çok sayıda nüfus gelirdi ve ihtiyaçlarını karşılardı. Bu hareketlilik ticaret birimlerinin kapanmasına kadar devam ederdi. Salı günleri nüfus alış verişini ve sosyal etkinliklerini gerçekleştirirdi. Fakat yerel yönetimin kısa bir süre önce aldığı karar doğrultusunda kent pazarı Salı gününden Cumartesi gününe alınmıştır. Orta ve yaşlı kesim nüfusu sosyal etkinliklerini Salı günleri devam ettirmektedir.

Kent merkezinde bulunan ticaret birimleri han yapılarında bulunmakta ve küçük esnaf olarak çalışmaktadır (Şekil 3.9, 3.10, 3.11). Giyim mağazaları olarak halka hizmet vermektedir. Kentin merkezinde bulunan eski agora binasının içinde et ürünleri satan birimler bulunurken binanın ön cephesinden meyve ve sebze satan dükkanlar bulunmaktadır. Kent merkezinin atmosferi sabah-öğle arası hareketli geçmektedir. Ülke genelinde çalışma saatleri sabah 8:00 ile öğlen 15:00'dır fakat Salı ve Perşembe günleri akşam 18:00 ile 20:30'da ticaret birimleri çalışmaktadır.

Şekil 3.9 Gümülcine Çarsının Ermou Caddesi

Şekil 3.10, 3.11 Gümülcine'nın Ermou Caddesindeki Giyim Mağazaları

Şekil 3.12 Gümülcine Çarsının Venizelou Caddesi

Gümülcine'de ticaret birimlerinin bulunduğu bölgede "Türk Gençler Birliği" adı ile bilinen kulüp bulunmaktadır. Türk Gençler Birliğine her yaşta Türk kökenli nüfus giderek, sosyo- kültürel etkinliklerin bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 3.13, 3.14).

Şekil 3.13 Türk Gençler Birliği Kulübünden Bir Görüntü

Şekil 3.14 Türk Gençler Birliği Kulübünün Bahçesinden Bir Görüntü

Kent meydanın etrafında bulunan cafe ve barlar sabah saatlerinde açılarak gece saatlerine kadar hareketli geçmektedir. Kent meydanındaki hareketlilik günün her saatinde bulunmaktadır. Okul ve üniversitenin açık olduğu dönemde daha hareket geçerken, kent meydanında açık hava konserleri ve açık hava etkinlikleri de yapılmaktadır. Meydanda çocukların oyun oynayabilecekleri park, oturma birimleri bulunmaktadır. Meydan kent nüfusunun sosyo-kültürel etkinliklerinin bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 Kent Meydanından Bir Görüntü

Kent meydanının doğusunda “büyük park” olarak adlandırılan bir park bulunmaktadır. Parkın önünde Kılıç anıtı yer almaktadır. Büyük park yakın zaman dilimi içersinde çevre düzenlemesi yapılarak tekrar halka hizmet vermektedir. Yeni çevre düzenlemesinde çocuk oyun alanı, cafe ve oturma birimlerine yer verilmiştir. (Şekil 3.16).

Şekil 3.16 Gümülcine Kentindeki Büyük Parktan Bir Görüntü [62].

Kentte Dimekritus Üniversitesinin Hukuk, Siyasal Bilimleri ve Edebiyat Fakültesinin bölümleri bulunmaktadır. Kent merkezinde Edebiyat Fakültesinin bölümleri bulunurken, kent dışına yakın bir zamanda inşa edilmiş kampus de Hukuk ve Siyasal Bilimler Fakültesinin bölümleri vardır. Her yıl ortalama 10.000 öğrenci gelip bu bölümlerde eğitim görmektedir.

Kent merkezine yakın bir mesafede bulunan ve yakın bir zamanda kent halkına hizmet veren Kosmopolis Avm binası bulunmaktadır. Kentin alış veriş ihtiyacını yeteri kadar karşılamaza da öğrencilerini ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kosmopolis alış veriş merkezindeki zemin ve 1. katta ticaret birimleri ve cafeler bulunurken 1. katta sinema salonu bulunmaktadır. Kosmoplisin 2. ve 3. katlarında ise üniversiteye ait öğrenci yurtları bulunmaktadır. Alış veriş merkezinin içinde bulunan sinema salonu akşamları halkını sosyal gereksinimini karşılamaktadır (Şekil 3.17, 3.18).

Şekil 3.17 Gümülcine Kosmopolis Avm Binası [62]

Şekil 3.18 Gümülcine Kosmopolis Avm Binası

Kent merkezinde geniş kapsamlı sosyal yaşam merkezleri yoktur. Belli zaman dilimlerinde tiyatro, resim sergisi ve kokteyl düzenlemeleri yapılsa da; metropol kentler gibi hareketli değildir.

Kent merkezindeki konut yerleşim alanlarında hareketlilik yoktur. Fakat Türk kökenli yerleşim alanlarında mahalle çocuklar tarafından oyun oynayarak bir sosyalleşme görülmektedir. Bu bölgede komşuluk ilişkileri de bulunmaktadır.

3.6.1. Kentin Kültürel Varlıkları

a) **Kılıç Anıtı:** Kılıç anıtı kentin merkezinde ve meydanın doğusunda yer alan ve Gümülcine kentini sembolize etmektedir. 1967 yılında cundanın iktidara gelmesi sonucu inşa edilmiştir. Savaş sırasında kan ve kılıç ile kazanılan Gümülcine kentine simgesel olarak Kılıç Anıtı yapılmıştır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 Gümülcine Kılıç Anıtından Bir Görüntü

b) **Saat Kulesi:** Gümülcine'nin Saat Kulesi, günümüzde bile güzelliğini korumaktadır. Şehrin çok eski zamanlardan beri kurulan meyve pazarının tam ortasında bulunan bu görkemli kule bir sanat eseridir. 21 Ekim 1884 yılında inşasına başlanmış ve 10 Ekim 1885'te tamamlanmıştır. Sultan II. Abdülhamit'in bu şehre değerli bir armağanıdır. Kitabesinden de anlaşıldığına göre, padişah şehirde o döneminin mutasarrıfı olan Abdülkadir Kemali Paşaya emir vermiş: o da harekete geçerek bu yapıyı bir yıla yakın bir zamanda tamamlamıştır. Bu anıt, Yunanistan döneminde şehir belediyesi tarafından birkaç kez onarılmıştır. Son yıllarda onarıma muhtaç kalmış bir durumda iken belediyedeki Türk üyelerin gayret ve uyarılarıyla 1997-1998'de tekrar sıvanmış ve iyi bir onarım görmüştür (Şekil 3.20) [63].

Şekil 3.20 Gümülcine Saat Kulesinden Bir Görüntü

c) **Eski Camii:** Eski Camii, kentin ecdad yadigarları arasında önemli bir yer tutar. Eski Camii, kendisinden yıllarca önce var olan Cami-i Atik mahallesinde bulunmasından dolayı eski adı ile anılmaktadır. Edirne Salnamesi'nden bu camii hakkında şu bilgileri öğreniyoruz: "şehrin çarşı merkezindedir. Gümülcine'nin fethinin ardından inşa edilmiş ve fetihten sonra 1270 H. tarihinde (1850 M) tamir edilmiştir. Evliya Çelebinin bildirdiğine göre, camii 1608-1609 yılında inşa edilmiştir. Çarşı ortasında olan bu Camii, kurşun kubbeli olmayıp eski tarzda yapılmıştır (Şekil 3.21) [63].

Şekil 3.21 Gümülcine Eski Camiden Bir Görüntü

d) **Yeni Camii:** Gümülcine'de ecdad yadigarı eserlerden bir tanesi de ünlü İznik cinileri ile süslü Yeni Camidir. Bu camii 16. yüzyıl sonların da yaptırılmıştır. Yeni yapıldığında bir ana kubbe, önde sıralı beş küçük kubbe, batıdan açık bir revak ve sağında tek minareye sahipti. Tek şerefli minare kesme taşlarla yapılmış görkemli bir görünüşe sahiptir. Üç kapısı vardır. Güney kapısındaki kitabeye göre cami 1320 H./ 1902 M. Yılında genişletilerek bugünkü ilaveler yapılmıştır. Günümüzde minare zenginliği ile güzelliğini koruyan bu cami, sanat bakımından büyük önem arz eder (Şekil 3.22) [63].

Şekil 3.22 Gümülcine Yeni Camiden Bir Görüntü

e) **Gazi Evronos Bey İmareti:** İmaretler, Osmanlı İmparatorluğu'nda fakirlere, medrese öğrencilerine ve diğerlerine ücretsiz yemek dağıtan yardım kuruluşlarıdır. Busbeca'ya göre imaretler, Müslüman, Hıristiyan ya da Yahudi olduğuna bakılmaksızın kapıları herkese açık büyük yapılardır. Gümülcine'deki Gazi Evrenos Bey İmareti, Osmanlı'nın en başarılı komutanlarından Gazi Evrenos Bey tarafından kurulmuştur. Hatırı sayılır bir zenginlik edinen Gazi Evrenos Bey, Gümülcine'de bulunan imaret de dahil pek çok vakıf kurmuştur. Bugün, Gazi Evronos Bey İmaret'i kilise müzeye dönüştürülmüştür. İmaretin ön duvarındaki Osmanlı kitabesi bugün artık yoktur ve aynı yerde Helenistik döneme ait bir heykel başı bulunmaktadır (Şekil 3.23) [63].

Şekil 3.23 Gümülcine Kentinde Gazi Evrenos Bey İmareti [62]

f) **Hükümet Konağı:** Gümülcine'de 32 odası bulunan 3 katlı, oldukça büyük bir hükümet konağı vardır. Bu binada geçmişte birçok olaylar yaşanmıştır. 1913 yılında Batı Trakya geçici Cumhuriyeti burada kurulmuş ve kısa ömürlü de olsa buradan yönetilmişti. Daha sonra 1919'da Batı Trakya'nın kaderi bu binada çizilmişti. Günümüzde bu yapı mahkeme binası olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.24, 3.25) [63].

Şekil 3.24 Gümülcine Hükümet Konağın Eski Görüntüsü [63]

Şekil 3.25 Gümülcine Hükümet Konağın Yeni Görüntüsü [63]

3.7. Gümülcine'nin Kentsel Gelişimi

Gümülcine kentinin ilk oluşumu M.Ö. 4. yüzyılla dayanmaktadır. Bu döneme ait kentte halen yarı yıkık halde ayakta durmakta olan şehir surlarının tarihinden tespit edilmiştir. Günümüzde şehir surları kentin içinde yer alırken, kent surların etrafında genişleyerek günümüze kadar gelmiştir (Şekil 3.28).

13. yüzyıl öncesi kent haritası şehir surları ile çevrilmiş olarak belirtilmiştir (Şekil 2. 28). 13. yüzyıl başlarında kent Osmanlı topraklarına geçerek 550 yıl Osmanlı toprakların da kalmıştır. 13. – 17. yüzyılları arasında kent gelişimi belirtilmiştir (Şekil 3. 28). Bu dönemde Gazi Evrenos Bey tarafından halka hizmet vermek için; imaret, cami,

mektep, hamam, misafirhane ve yemekhane inşa ettirmiştir. Kentte konak ve han yapıları

da inşa edilmiş fakat günümüzde han yapıları ticaret birimleri olarak halka hizmet vermektedir. Han yapıları tek katlı veya iki katlı olarak inşa edilmiştir. Yapıların hepsi bitişik nizam düzeninde ve dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Konak yapıları her geçen gün yıkılarak kentte azalmakta ve yerine yeni yapılaşma yapılmaktadır. Osmanlı izlerini taşıyan Konak yapılarından bir tanesi terk edilerek harap biçimde ayakta durmakta olan yapı, kısa bir zaman dilimi içersinde yıkılmıştır (Şekil 3. 26)

Şekil 3.26 Gümülcine Kentindeki Osmanlı Konağının Yıkılmadan Öncesi

Osmanlı döneminde düzenlenen kent meydanı, eskiden ulaşım aksı olarak kullanılırken; meydandan çevre köylere otobüs seferleri yapılırmış, fakat günümüz de yeni çevre düzenlemesi yapılarak kent meydanı sosyal – kültürel etkinliklerin yapıldığı bir mekan haline gelmiştir. Kent meydanının etrafında cafe, restoran ve barlar bulunmaktadır.

Osmanlı zamanında inşa edilen ve günümüzde eski agora binası olarak bilinen yapı kent merkezinin içersinde yer almaktadır. Eski agora binası günümüzde ticaret birimleri olarak halka hizmet vermektedir (Şekil 3.27).

Şekil 3.27 Gümülcine'nın Eski Agora Binası

17. – 19. yüzyılları arasında kent kuzey ve doğu yönlere doğru bir gelişim göstermiştir. Bu dönemde kent farklı etnik gruplarını içinde barındırmaya başlamış ve günümüzde halen farklı etnik grupları içinde barındırmaktadır (Şekil 3.30). Kentin gelişmesiyle mahallere oluşurken, kent merkezinde pazarlar kurulmuştur. Bu dönem de Dedeağaç - Selanik arasında tren seferleri yapılmaya başlanmıştır.

1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ile birlikte mübadele uygulanmıştır. 1923 – 1930 yılları arasında kentin güneyinde mübadele konutları inşa edilmeye başlanmıştır. Bu dönemde inşa edilen konutlar kent gelişiminde önemli katkı sağlamıştır. Güney bölgesinde bulunan tek/iki katlı mübadele konutlarının bulunduğu bölgede, günümüzde yeni yapılaşma yakın bir zamanda başlamış fakat yeterli bir gelişim göstermemiştir. Bu bölgede yeni yapılaşma oranı % 20 olarak belirtilmektedir (Şekil 3.28, 3.29).

Mübadele döneminde, kentin kuzey bölgesine de konutlar inşa edilmiş fakat güney bölgesi kadar yoğun bir doku içersinde yapılmamıştır. Günümüzde bu bölgede çok az sayıda mübadele konutları bulunmaktadır (Şekil 3.28, 3.29).

Gümülcine'de yapılar genellikle 3-4 katlıdır. Ancak şehir merkezindeki yapılar 6-7 kata kadar çıkmaktadır. Eski mahallelerdeki yapılar genellikle müstakil olup geniş bir avluya sahiptir. Gümülcine'deki yapıların büyük bir çoğunluğu imar kurallarına

uygun olarak yapılaşmışlardır. Kentin imar planı oldukça düzenlidir. Sokaklar, caddeler, parklar… vs. imar planlarına uygun olarak yapılmaktadır. Çoğu yerde binalara kat sınırlandırılması getirilmektedir. Ancak kentin büyük bir altyapı problemi bulunmaktadır. Kanalizasyon şebekesi tam olarak oturtulamamıştır. Halen halkın büyük bir çoğunluğu açtığı foseptik çukurlarıyla kanalizasyon gereksinimini gidermektedir. Yeni yapılaşan bölgede ise gerekli altyapı hizmetleri önceden planlı bir şekilde hazırlanmaktadır [55].

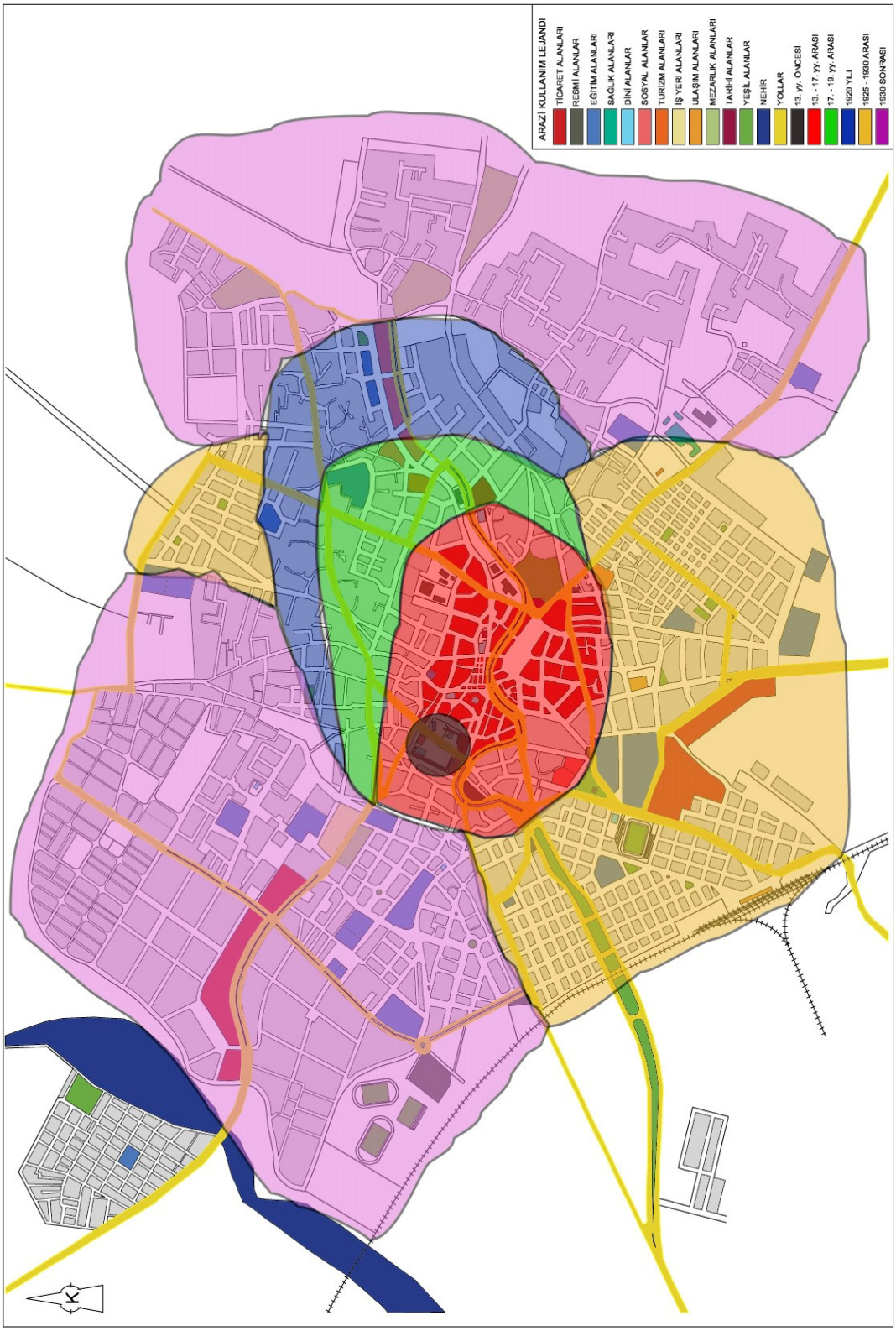
Gümülcine'nin kuzey bölgesinde bulunan Türk kökenli ailelerin ikamet ettikleri evlerinin düzeni ise karmaşık bir plan kurgusuna sahiptir. Buradaki yerleşim alanlarında yeni yapılaşma yerine konutlarda tadilat yapılmaktadır. Sokak ve parsel düzenlemeleri homojen biçiminde düzenlenmiştir (Şekil 3.29, 3.30).

Kentin güneydoğu bölgesinde kent sınırları dışında bulunan bölgede Türk kökenli nüfus tarafından kaçak yapılara yapılmıştır. Buradaki halk kırsal kesimden göç ederek kente yerleşmiştir. Bu bölgeye yakın bir zamana kadar elektrik ve su verilmemiştir. Yakın bir zamanda bölge kent sınırları içine dahil edilmiş ve yeniden yapılandırılması üzerinde çalışmalar yapılmaktadır (Şekil 3.28, 3.29, 3.30).

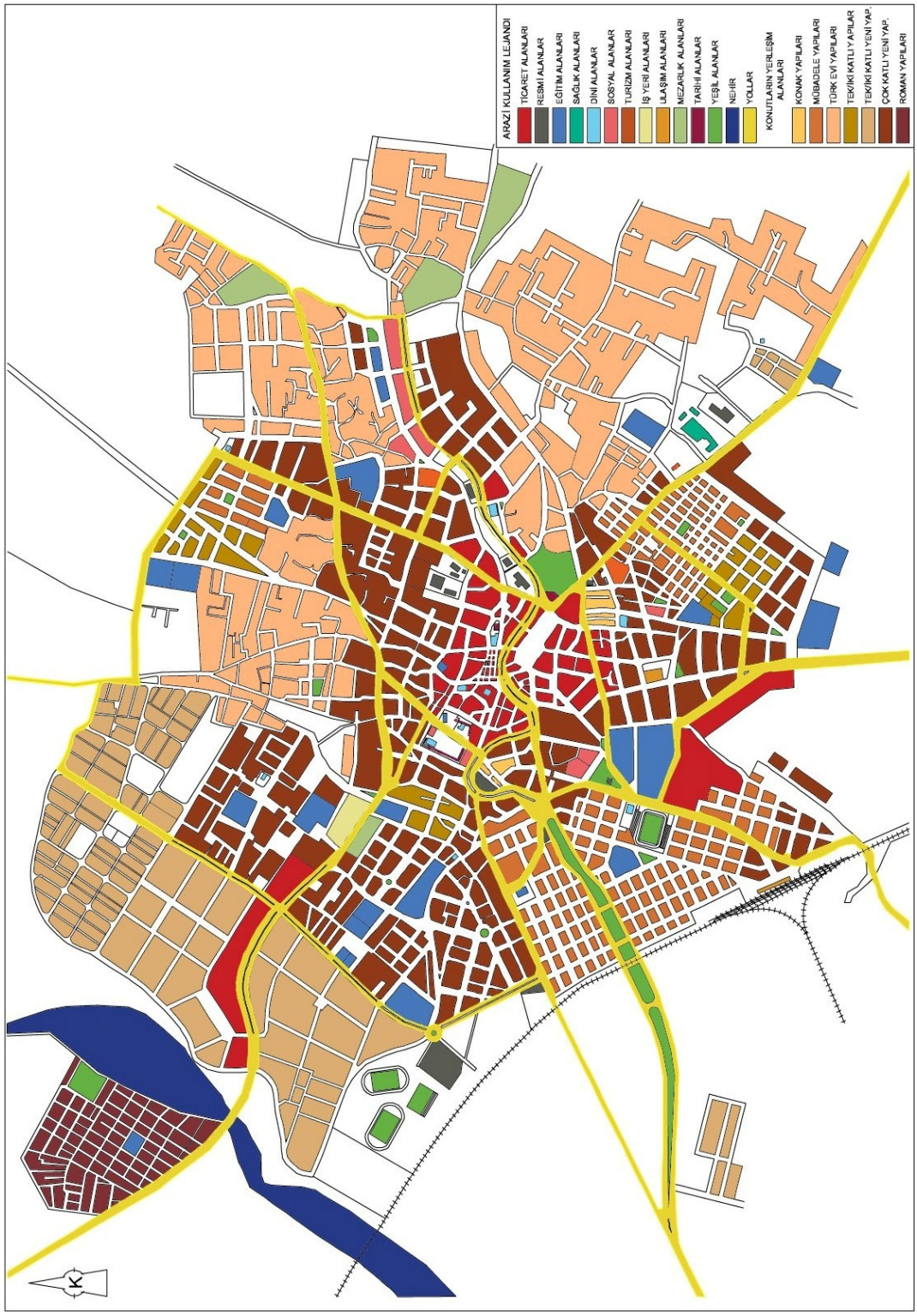
Kentin batı bölgesinde yeni yapılaşma yapılarak kent gelişimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Burada apartman blokları, tek veya iki katlı modern tarz da tasarlanan villa konutları inşa edilmektedir. Bu bölgede ticaret birimleri de inşa edilerek kentin gelişmesini olumlu biçimde etkilemektedir (Şekil 3.28, 3.29, 3.30).

Kent sınırları dışında bulunan ve nehir'in diğer bir uçunda Roman kökenli nüfus ikamet etmektedir. Roman halkı eskiden kent merkezinin güney bölgesinde ikamet ederken; devletin aldığı karar doğrultusunda buradan alınarak kent sınırları dışındaki bölgede yeni yerleşim alanlarının yapılması sağlanmıştır (Şekil 3.28, 3.29, 3.30).

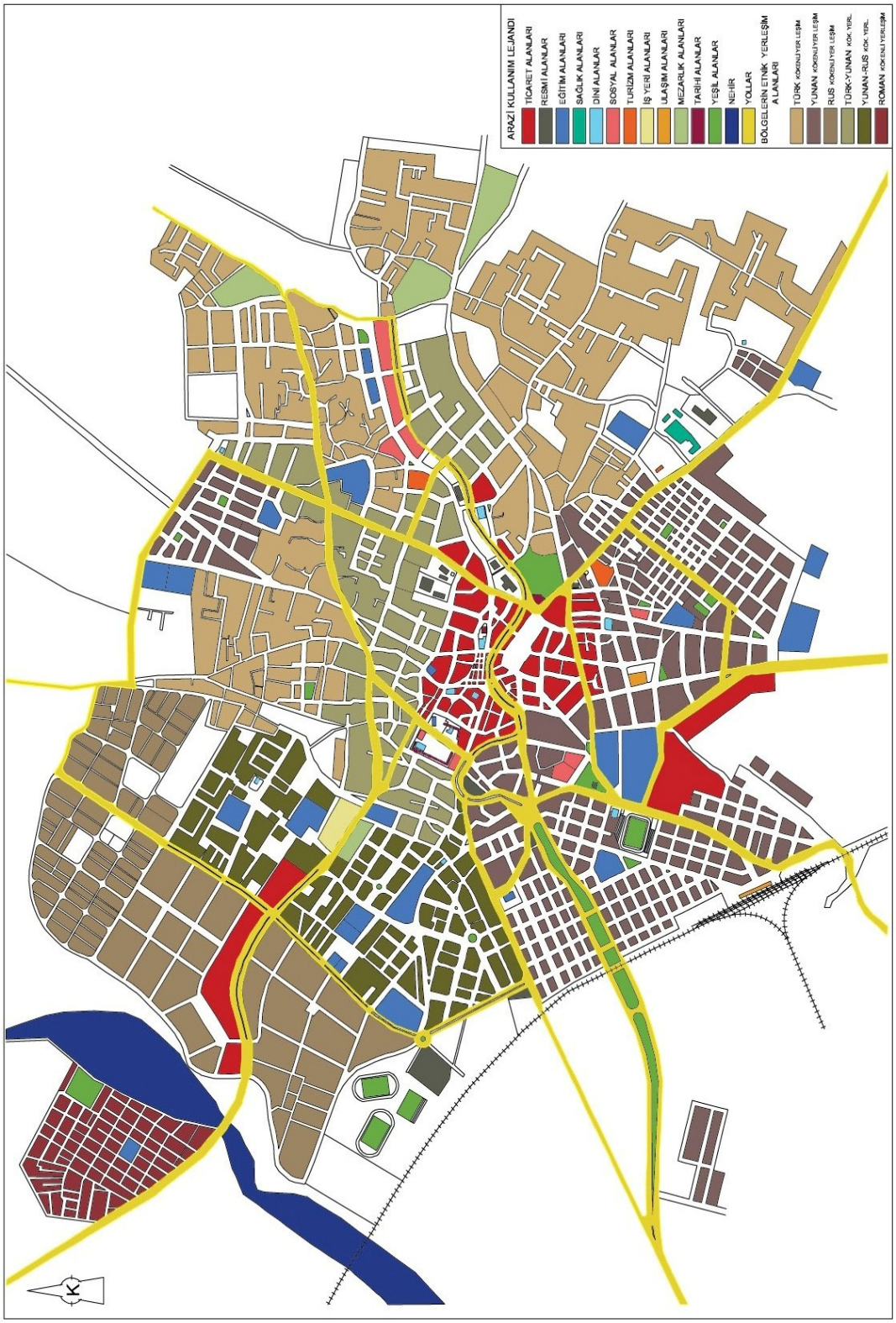
Gümülcine Kentindeki farklı yapılaşma bölgeden bölgeye değişmektedir. Bu yapılaşmadaki konut tiplerinin yerleşim alanları kent haritası üzerinde belirtilmiştir (Şekil 3.29). Gümülcine, farklı etnik gruplarını bir arada barındırmakta, bu grupların yerleşim alanları kent haritasında gösterilmektedir (Şekil 3.30). Etnik grupların yerleşim alanları yapılaşma ile birlikte görsel olarak belirtilmektedir (Şekil 3.31- 3.40).

Şekil 3. 28 Gümülcine Haritasının Kentsel Gelişimi

Şekil 3.29 Gümülcine Haritasında Konut Tiplerinin Yerleşim Alanlarının Belirtilmesi

Şekil 3.30 Gümülcine Haritasında Etnik Grupların Yerleşim Alanlarının Belirtilmesi

Şekil 3.31 Gümülcine Kent Merkezinde Yeni Yapılaşmadan Görüntü

Şekil 3.32 Kent Merkezinden Yeni Yapılaşma ve Eski Yapılaşmadan Görüntü

Şekil 3.33 Yunan Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.34 Yunan Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.35 Türk Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.36 Türk Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.37 Yunan-Rus Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.38 Rus Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.39 Roman Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

Şekil 3.40 Roman Kökenli Yerleşim Bölgesinden Görüntü

BÖLÜM 4

GÜMÜLCİNE KENTİNDEKİ MÜBADELE KONUTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Tarihi

1878 tarihinde Osmanlı – Rus savaşından sonra Osmanlı İmparatorluğu toprak kaybetmesi sonucunda önemli göç olayları meydana gelmiştir. 1912-1913 yılları arasında yapılan Balkan Savaşları döneminde göç olaylarında artış olmuştur. Göç olaylarına bir çözüm getirebilmek için 1923 tarihinde Lozan Sözleşmesi çerçevesinde zorunlu nüfus mübadelesinin yapılmasına karar verilmiştir. Mübadele'nin getirmiş olduğu sonuçlar doğrultusunda, barınma ihtiyaçlarını gidermek amacıyla mübadele konutları inşa edilmiştir. Bu konutların yapımı 1923 – 1925 yılları arasında inşa edilmeye başlanmış ve 1930 yılına kadar sürmüştür. Yunanistan'ın farklı bölgelerine inşa edilen mübadele konutları, Batı Trakya'nın Gümülcine (Komotini) kentine de 1849 konut inşa edilmiş ve bu süreç içersinde kentin gelişmesine katkı sağlamıştır (Şekil 4.1).

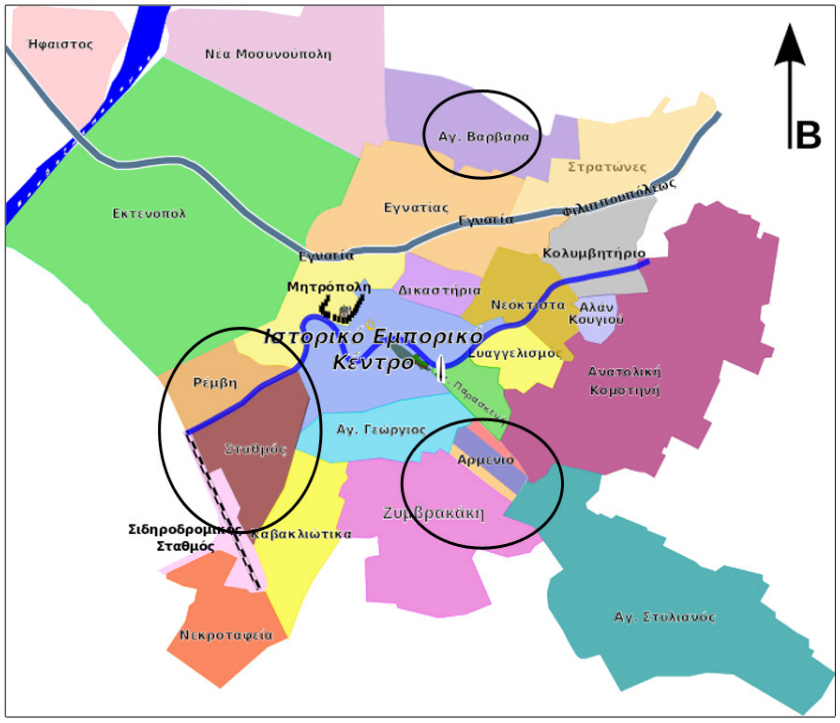

Şekil 4.1 1931 Yılında Gümülcine Kentinin Mübadele Konutlarından Bir Görüntü [64]

4.2. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yerleşim Bölgeleri

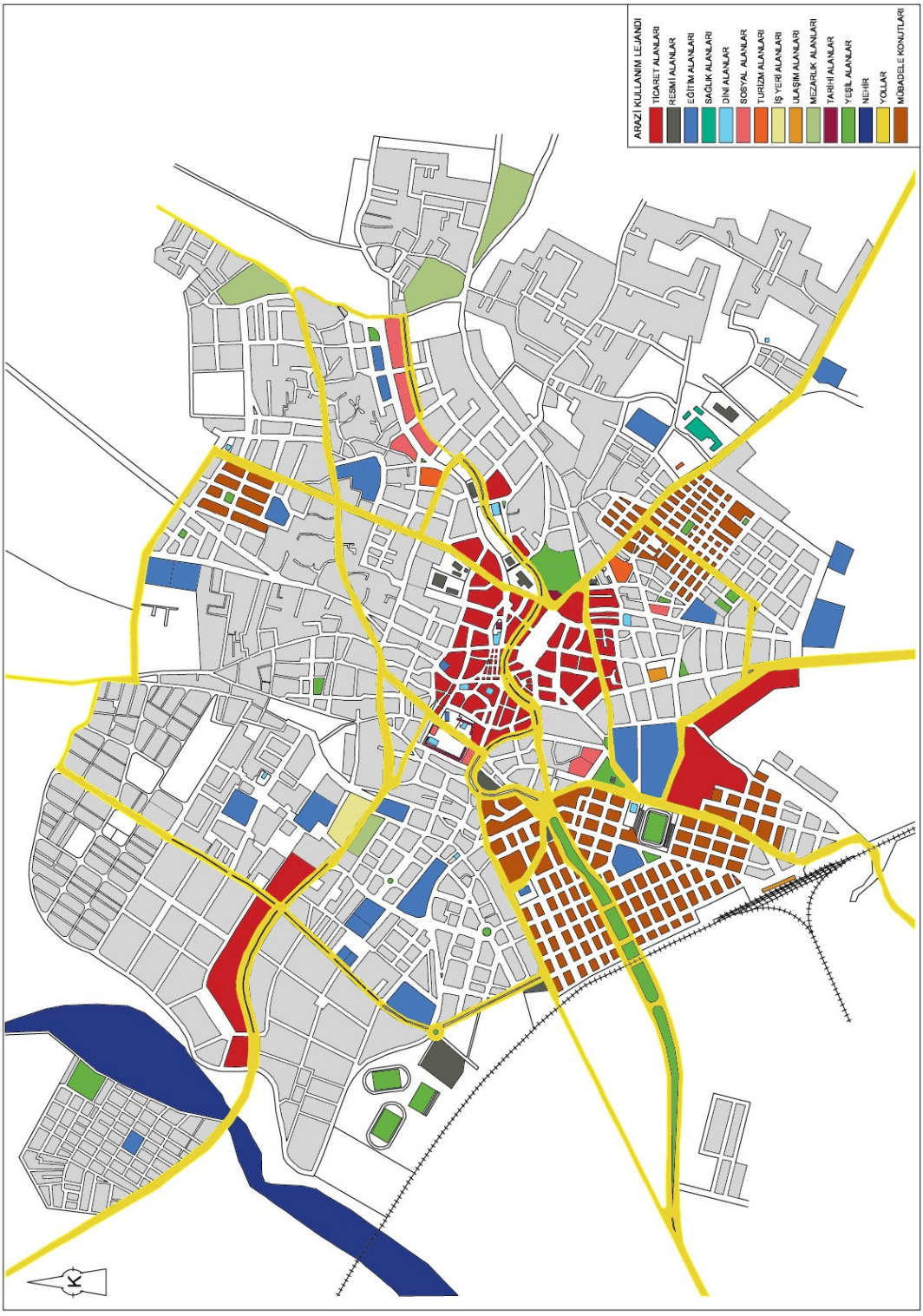
Gümülcine Kentindeki mübadele konutları üç farklı bölgede incelenmiştir. Çalışma sırasında A, B ve C bölgesi olarak sınıflandırılırken; kentin bölge isimlerinin bulunduğu bir harita belirtilmiştir (Şekil 4.2). Gümülcine kentinde incelenen bölgelerinin asıl adları şöyledir:

- A Bölgesi : Remvi (Ρέμβη), Stadmos (Σταθμός)
- B Bölgesi: Zimvrakaki (Ζυμβρακάκη), Armenio (Αρμενιό)
- C Bölgesi: Agiou Varvara (Αγιου Βαρβάρα)

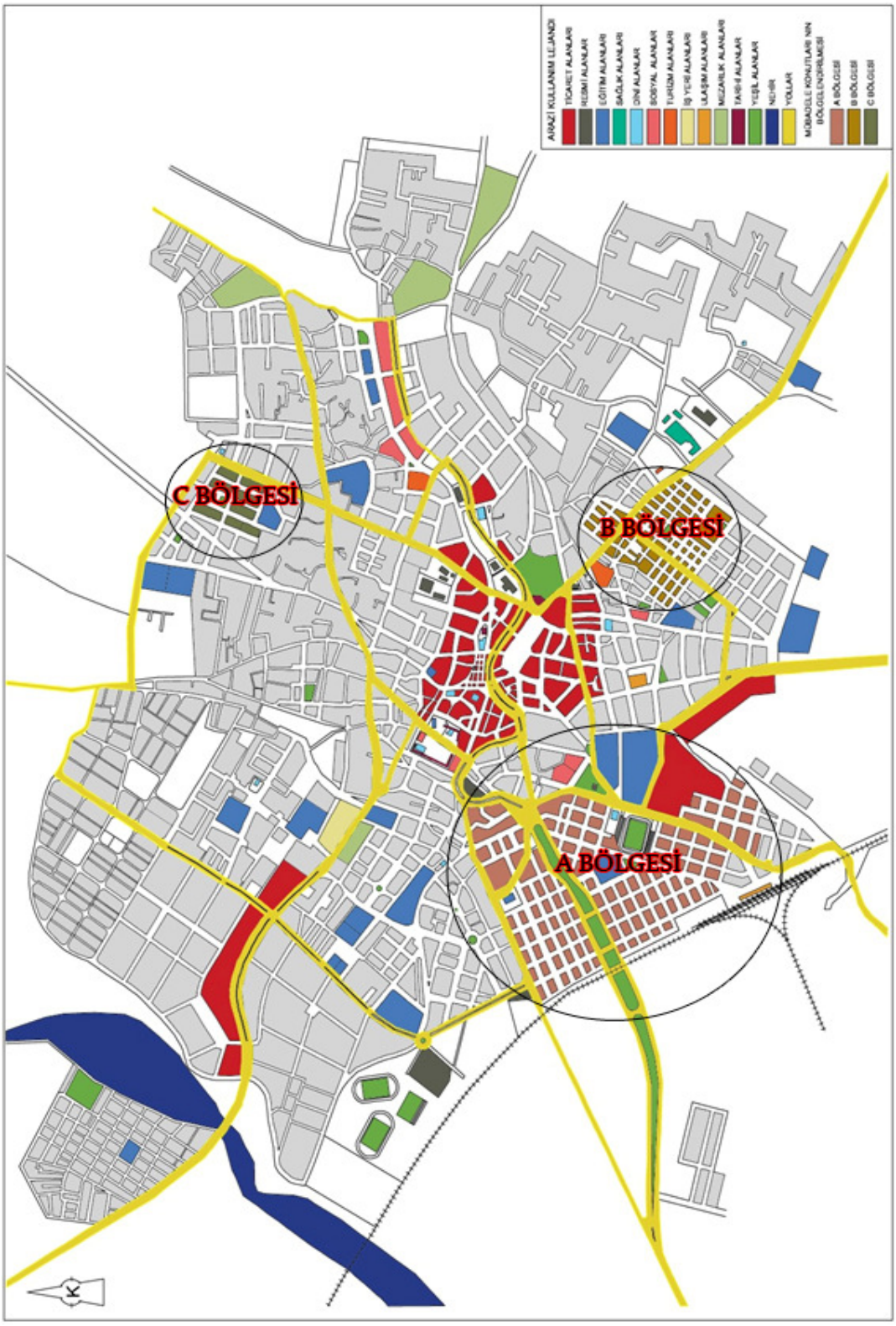

Şekil 4.2 Gümülcine Kentinin Bölge Adları [65]

Gümülcine kentindeki mübadele konutları üç farklı bölgede inşa edilmiştir. Kentin farklı bölgelerine yerleşim alanları yapılmıştır (Şekil 4.3, 4.4).

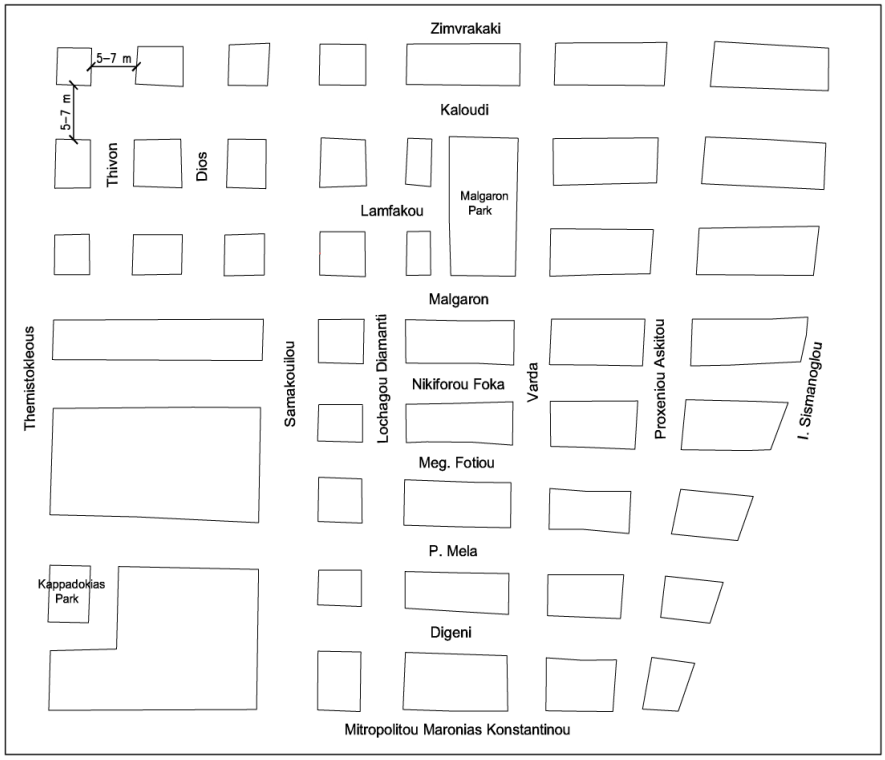
Şekil 4.3 Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yerleşim Alanları

Şekil 4.4 Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Bölgelendirilmesi

4.3. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Fiziksel Kent Dokusu

Mübadele konutları kent merkezinin dış bölgelerine kurulmuş ve yerleşim bölgeleri Hippodamus kent planına benzemektedir. Hippodamus kent planı kafes sistemini anımsatmaktadır. Sokak genişlikleri 5-7 metre arasında düzenlenmiştir. Kentteki mübadele konutlarının sokak ve ada bağlantıları belirtilmektedir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Gümülcine Mübadele Konutlarının Sokak ve Ada Bağlantıların Şematik Gösterimi

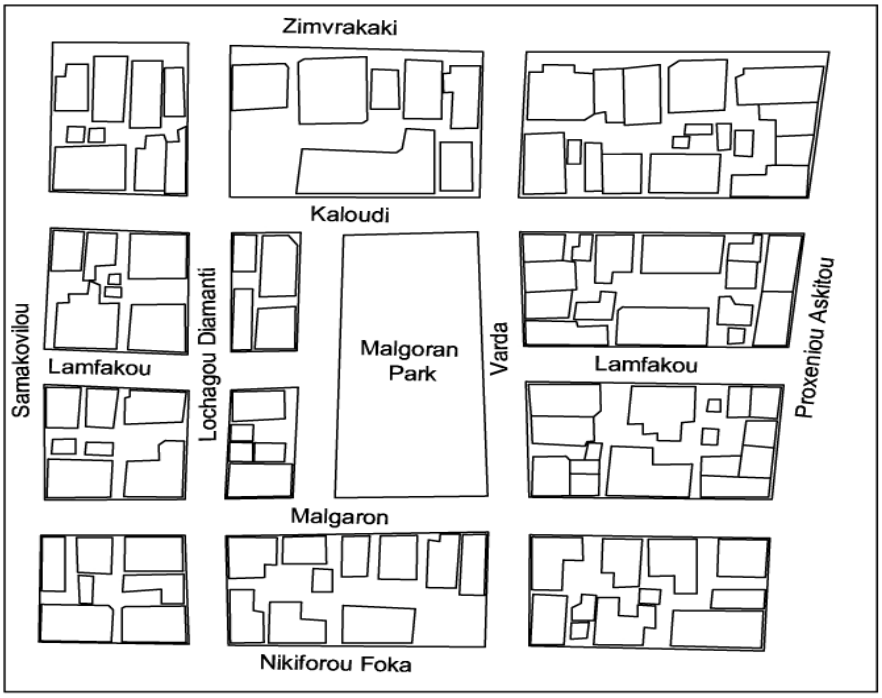
Kentin kuzey bölgesinde bulunan mübadele konutları tek katlı olarak inşa edilmiş ve küçük bir yerleşim bölgesine sahiptir. Bu bölgedeki konutlar dul kadın konutları olarak inşa edilmiş ve çalışma sırasında C bölgesi olarak tanımlanmış ve kent haritasında belirtilmiştir (Şekil 4.4).

Kentin güneyinde iki farklı bölgede bulunan mübadele konutları tek katlı veya iki katlı olarak inşa edilmiştir. Güney bölgesinde yoğun bir yerleşim alanı vardır. Güney

bölgesindeki bölgelere çalışma sırasında A ve B bölgesi olarak adlandırılmıştır (Şekil 4.4). A bölgesindeki yerleşim alanında Türkiye'den göç eden Yunanlı aileler oturmuşlardır. B bölgesinin kuzey kesiminde Ermenistan'dan göç eden Ermeni ailelerin yerleşim alanları bulunurken, güneyinde ise Türkiye'den göç eden Yunanlı ailelerin yerleşim alanlar bulunmaktadır.

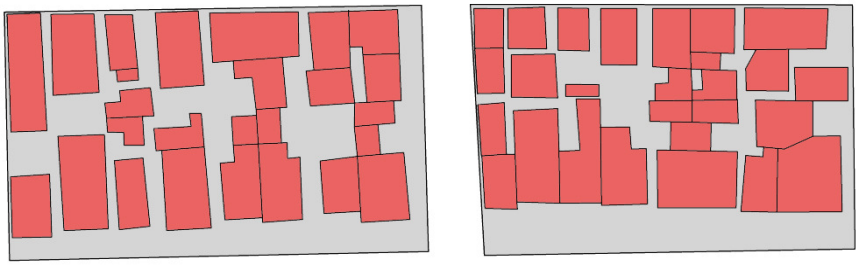
Mübadele konutlarına; yerleşim bölgelerinin dışında veya etrafında da rastlamak mümkündür. Bu konutlar kentin içinde farklı bölgelerde az sayıda inşa edilirken; örneğin mahalleler içinde birer veya ikişer örneklere de rastlanmaktadır.

Yerleşim bölgesinde bulunan ada parçaları kare veya dikdörtgen biçiminde bölünmüştür. Adaların büyüklüklerine göre parselleme yapılmıştır. Mübadele konutlarının parselleri kare veya dikdörtgen şeklinde ada parçasına konumlanmıştır (Şekil 4.6). Konutların sokağa bakan cephesinden binaya giriş sağlanırken, binanın giriş cephesi aynı zamanda ön cephesi olarak kullanılmaktadır. Binanın arka cephesinde ise bahçe yer almaktadır.

Şekil 4.6 Kentteki Mübadele Konutlarının Adalar Üzerindeki Parsellenişinin Şematik Gösterimi

Konutlar köşe, sıra ve bitişik nizam şeklinde düzenlenmiştir. Sıra şeklinde tasarlanmış olan kontların yan ve arka bahçeleri bulunurken; bitişik nizam olarak tasarlanan konutların sadece arka bahçeleri bulunmaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Konutların Adalar Üzerindeki Parsellenişi

4.4. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Plan ve Cephe Özellikleri

Bu bölümde, kentin üç farklı bölgesinde bulunan mübadele konutlarının plan, cephe ve fiziksel özellikleri detaylı biçimde incelenmiştir.

Kentin farklı yerleşim bölgelerinde bulunan mübadele konutlarının analizleri yapılarak yerinde tespit ve görsel çalışmalar yapılmıştır. Bunun sonucunda izin verilen her konut için ayrı tablo oluşturularak detaylı şekilde özellikleri araştırılmıştır. Tablo'da plan, kesit, cephe, giriş ve pencere çizimleri ele alınırken, yapının fiziksel özelliklerini inceleyen bir bölümde tablonun içinde yer almaktadır.

Mübadele konutlarının yerleşim alanları sınıflandırılarak, konutların bulunduğu A, B ve C bölgelerinin haritaları çizilerek plan, cephe ve fiziksel özellikleri ile ilgili tablolar oluşturularak konut analizleri yapılmıştır. İncelenen konutların adres bilgileri, Gümülcine kent haritası üzerindeki konumları konut analizlerinin yapıldığı tablolarda belirtilmiştir.

Araştırma sırasında incelenen mübadele konutlarının toplamı, özgün kimliğine sahip ve tadilat yapılmış konutlar tespit edilerek sayısal değerleri belirtilmiştir (Tablo 4.1)

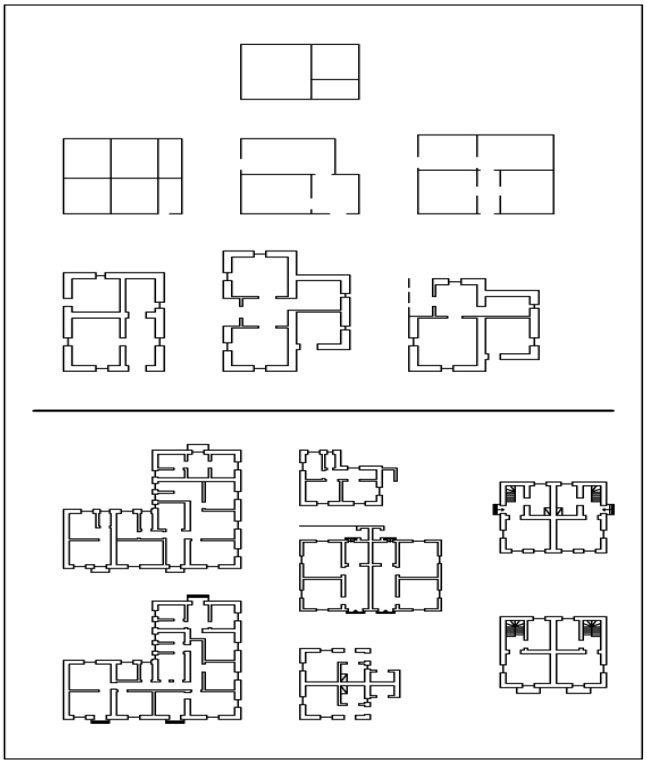
Tablo 4.1 Gümülcine Mübadele Konutlarının Toplamı

MÜBADELE KONUTLARI	BÖLGELER		
	A	B	C
Özgün Kullanımı	207	84	47
Yenilenmiş Kullanımı	286	142	20
TOPLAMI	493	226	67

4.4.1. Plan Özellikleri

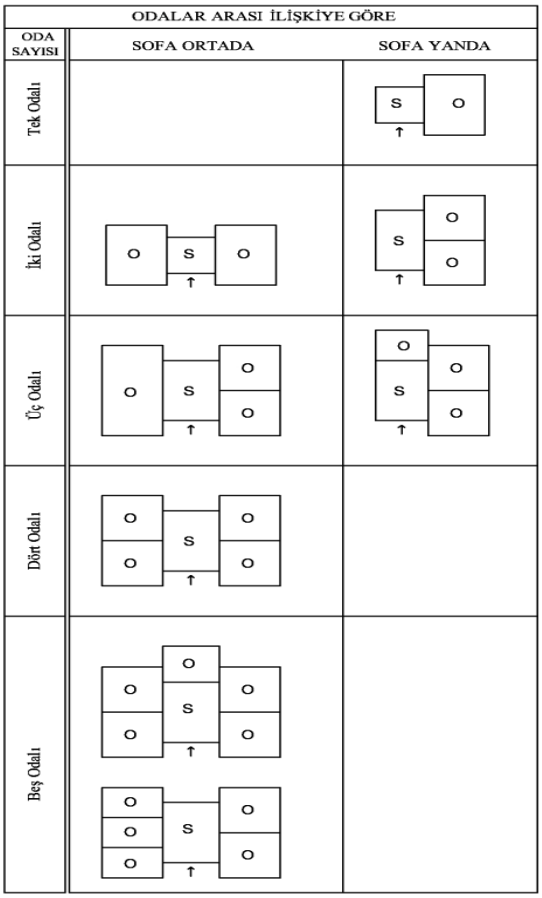
Mübadele döneminde inşa edilen mübadele konutları acil barınma gereksinimini karşılamak amacıyla hızlı ve basit plan şemasına sahip olarak tasarlanmıştır. Konutların plan şemaları basit ve sade biçiminde tasarlanarak uygulanmıştır. Mübadele döneminde devletin kurmuş olduğu GİK (Göçmen Yardım Fonu) tarafından tasarlanan plan şemaları yoğun olarak uygulanarak inşa edilmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 GİK'ın Tasarlamış Olduğu Konut Tipleri [12, 21]

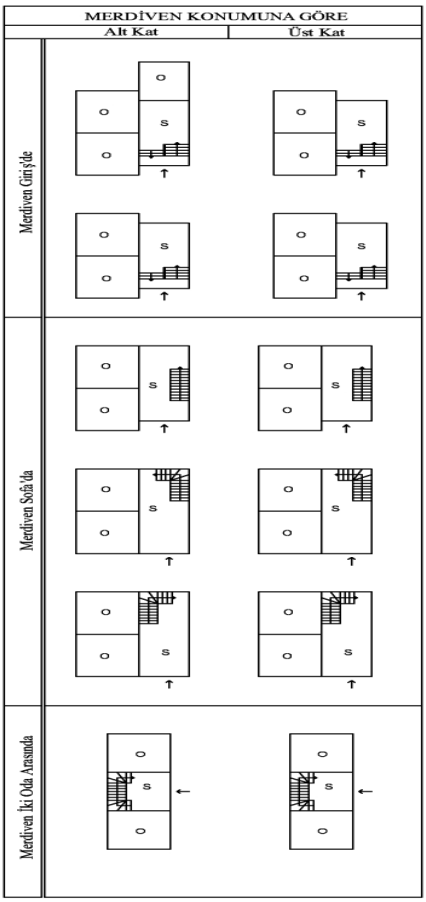

Konutların plan şemaları sofa ve odalardan oluşmaktadır. Mekan düzenlemesindeki sofa kavramı binaya giriş ve çıkış bağlantısını ve odalara geçiş görevini sağlamaktadır. Mübadele döneminde inşa edilen konutlarda mutfak ve ıslak hacim birimlerine rastlanmamıştır. Islak hacim mekanı (hela) konutun arka cephesinde konuta bitişik veya ayrık biçimde inşa edilmiştir. Yapılan araştırmada, sofanın oda dizilerinin yanında yer alırken, en yaygın kullanılan plan şeması üç odadan ve bir sofadan oluşurken; iki katlı konutlarda ise alt katta bir sofa iki veya üç oda tasarlanırken üst katta ise bir sofa ve iki oda şeklinde tasarlanmıştır. İki katlı konutlarda sofa oda dizisinin yanında yer almaktadır. Çalışma sırasında farklı mekan düzenine sahip olan konutlarda tespit edilirken, sofanın ortada yer alan plan şemasına da rastlanmıştır. Dul kadınlar için tasarlanan konutların mekan düzeni ise bir oda ve bir depo biçiminde tasarlanarak inşa edilmiştir. Mübadele döneminde inşa edilen konutlarının özgün mekan düzeni belirtilmiştir (Tablo 4.3, 4.4, 4.5).

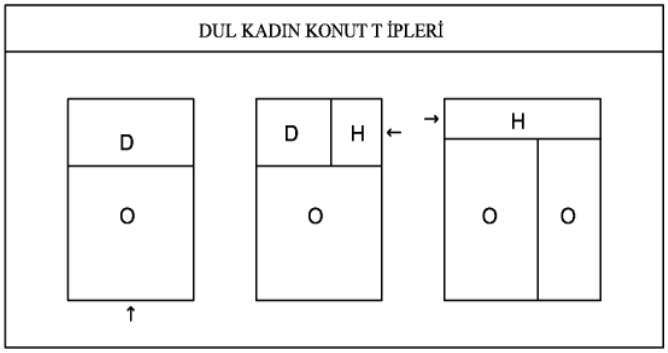
Tablo 4.3 Mekan Düzeni [66]

Tablo 4.4. İki Katlı Konut Planı

Tablo 4.5 Dul Kadınlar İçin Konut Planları

Mübadele konutlarının planlama kurgusu Türk Evindeki planlama düzeninde, iç ve dış sofalı plan tiplerine benzemektedir. Konutlar dış sofalı plan tipinde uygulanırken iç sofalı plan tipine benzeyen plan şemalarına da rastlanmıştır. Türk Evindeki plan kurgusu oda ve sofa'dan oluşurken, konutlardaki oda ve sofa kullanımları mübadele konutlarında aynı tarzda kullanılmıştır. Türk Evindeki oda ve sofa kavramları aşağıdaki tanımlanmıştır.

Odalar: Odaların sayısı ve şekilleri, plan tipinin meydana gelmesinde en fazla etkili olan unsurlardır. Odalar fazla veya olduklarına göre plan tipi değişmekte veya gelişmektedir. Bazen odaya "göz" "hane" denilir. Hepsi odayı ifade etmekle beraber, "hane" denildiği zaman bir dereceye kadar müstakil olduğu anlaşılır [67].

Her oda oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin gerçekleştirdiği bir ortamdır. Odanın biçimlenmesi, bu eylemler için gerekli olan mekan parçalarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur [68].

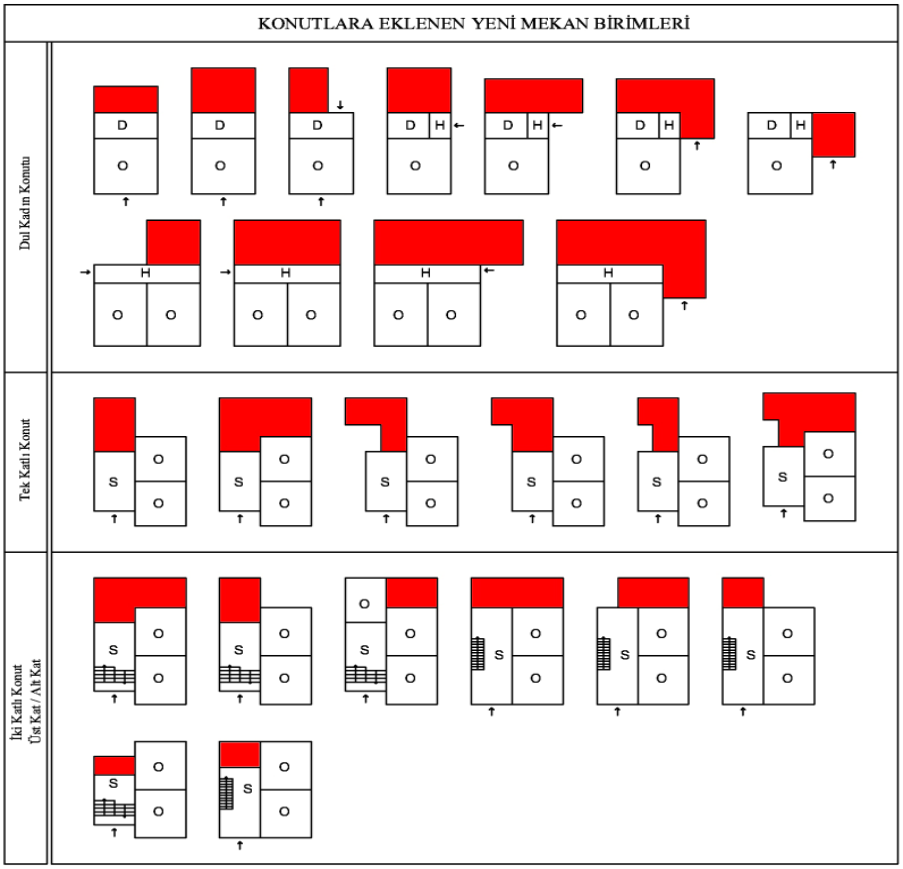
Sofalar: Sofa, odalar arası ilişkilerin sağlandığı, bir ortak alandır. Sergah, sergi, seyvan, çardak, divanhane, hayat vb. isimler almıştır. Bu alan, ev içindeki dolaşımı sağlamakla birlikte, bir toplanma alanıdır [67].

Sofanın en eski tiplerde açıktır. Üzeri tavanla örtülü olmakla birlikte yan duvarlar yoktur, tavanı direkler üzerine oturmuştur. Rüzgar soğuk ve yağmura karşı önlemler alınarak yan duvarlar sağırlaşmış, mahremiyeti sağlamak için direklerin arası camekanlarla kapatılmış sonra bunlar büyük pencereler haline gelmiştir. Açık sofa kapalı sofaya dönüşmüştür [69].

1923-1925 yıllarında inşa edilen konutların bir çoğu ilerleyen zaman içersinde binanın arka cephesinde bulunan bahçenin ½ veya ¾ bölümü kullanılarak binaya ek birimler yapılmıştır. Bireylerin gereksinimlerini karşılamak ve konforlu bir mekan kullanımı elde etmek amacı ile yapılmıştır. Konutlara eklenen mekanlar mutfak ve ıslak hacim birimlerini oluştururken, bazı konutlarda ise mutfak, ıslak hacim, oda veya depo olacak şekilde inşa edilmiştir.

Günümüz koşullarında; terk edilmiş veya kullanılmayan konutların özgün plan şemasına rastlanırken, kullanılan konutların hepsinde ek mekanlar yapılmıştır. Ekleme yapılmış konutların bir çoğunda iç mekandaki sofa ve oda birimleri halen özgün kullanımını korurken, binaya yeni eklenen mekanlara sofa'dan geçiş sağlanmaktadır. Bina'nın arka cephesine bitişik olarak eklenen birimler renklendirilerek belirtilmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6 Konutlara Eklenen Mekanlar

4.4.2. Cephe ve Kesit Özellikleri

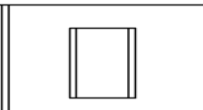
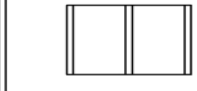
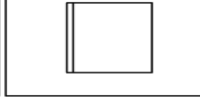
Mübadele konutları tek katlı veya iki katlı olarak inşa edilirken, bazı konutlar ise bodrum + tek katlı veya bodrum + iki katlı olarak inşa edilmiştir. A,B ve C bölgelerinde bulunan mübadele konutlarının kat adedlerine göre dağılım sayısı araştırma sırasında tespit edilmiş ve belirtilmiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7 Konutların Kat Adedine Göre Kullanımı

KAT ADEDİ DAĞILIMI	BÖLGELER		
	A	B	C
Bodrum + 1 Kat	221	20	5
Bodrum + 2 Kat	-	1	-
Tek Kat	199	39	62
İki Kat	73	166	-

Konutlar, ada büyüklüğünün konumuna göre parsellenirken, konutlar parsel üzerine köşe, sıra ve bitişik nizam şeklinde inşa edilmiştir. Adaların köşe parsellerinde bulunan konutların ön, arka ve yan cepheleri bulunurken, bitişik nizamdaki konutların ön ve arka cepheleri vardır. Konutların adalar üzerindeki parsel konumu incelenerek sayısal değerlendirme çalışması yapılmıştır (Tablo 4.8). Konutların köşe ve bitişik nizam konumları görsel olarak belirtilmiştir (Şekil 4.8, 4.9).

Tablo 4.8 Konutların Parsellenme Durumu

PARSEL ÜZERİNDE CEPHE DURUMU		BÖLGELER		
		A	B	C
Bitişik / Sıra		88	28	11
Bitişik / Sıra		273	101	49
Köşe		132	97	7

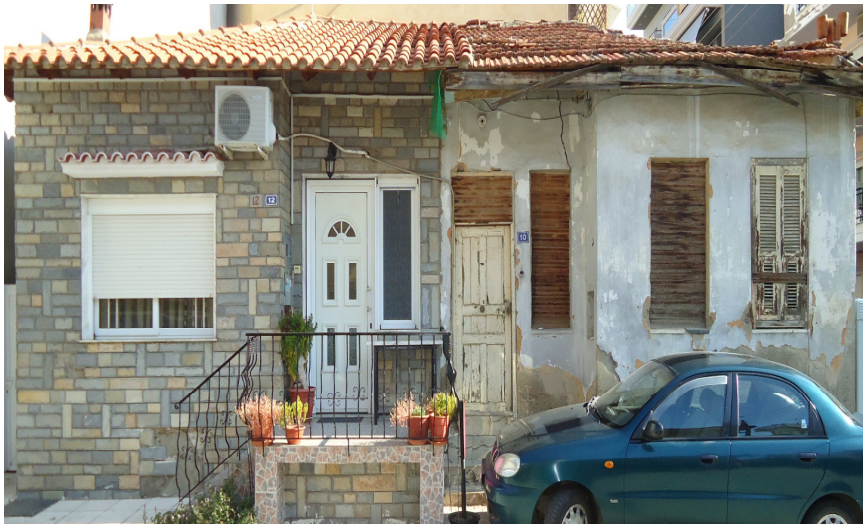

Şekil 4.8 Konutun Köşe Parsel Konumu

Şekil 4.9 Konutların Bitişik Nizam Konumu

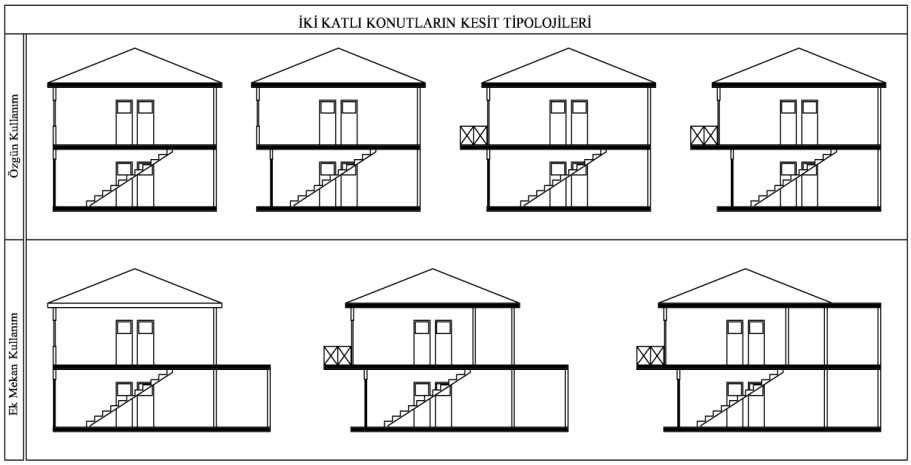
Konutların ön cephelerinden konutların iç mekan plan düzenini okumak mümkündür. Konutların iç mekandaki plan düzeni dış mekanda cepheye yansıtılmıştır. Yapılan araştırma sırasında, özgün cephe kimliğini koruyan konutlara rastlanırken, harap olmuş cephelerde bulunmaktadır. Kullanım durumundaki konutların birçoğunun cephesi yenilenerek geleneksel kimliğini kaybetmiştir. Cephede bulunan geleneksel ahşap kapı ve pencere elemanlarının yerine günümüz koşullarında kullanılan malzemelerden yapılmış kapı ve pencere elemanları monte edilmiştir. Bazı konutların cepheleri su basman seviyesine kadar veya cephenin tamamı taş malzeme ile kaplanmıştır. Kullanılan ve terk edilmiş konutların cephe durumu belirtilmektedir (Şekil 4.10).

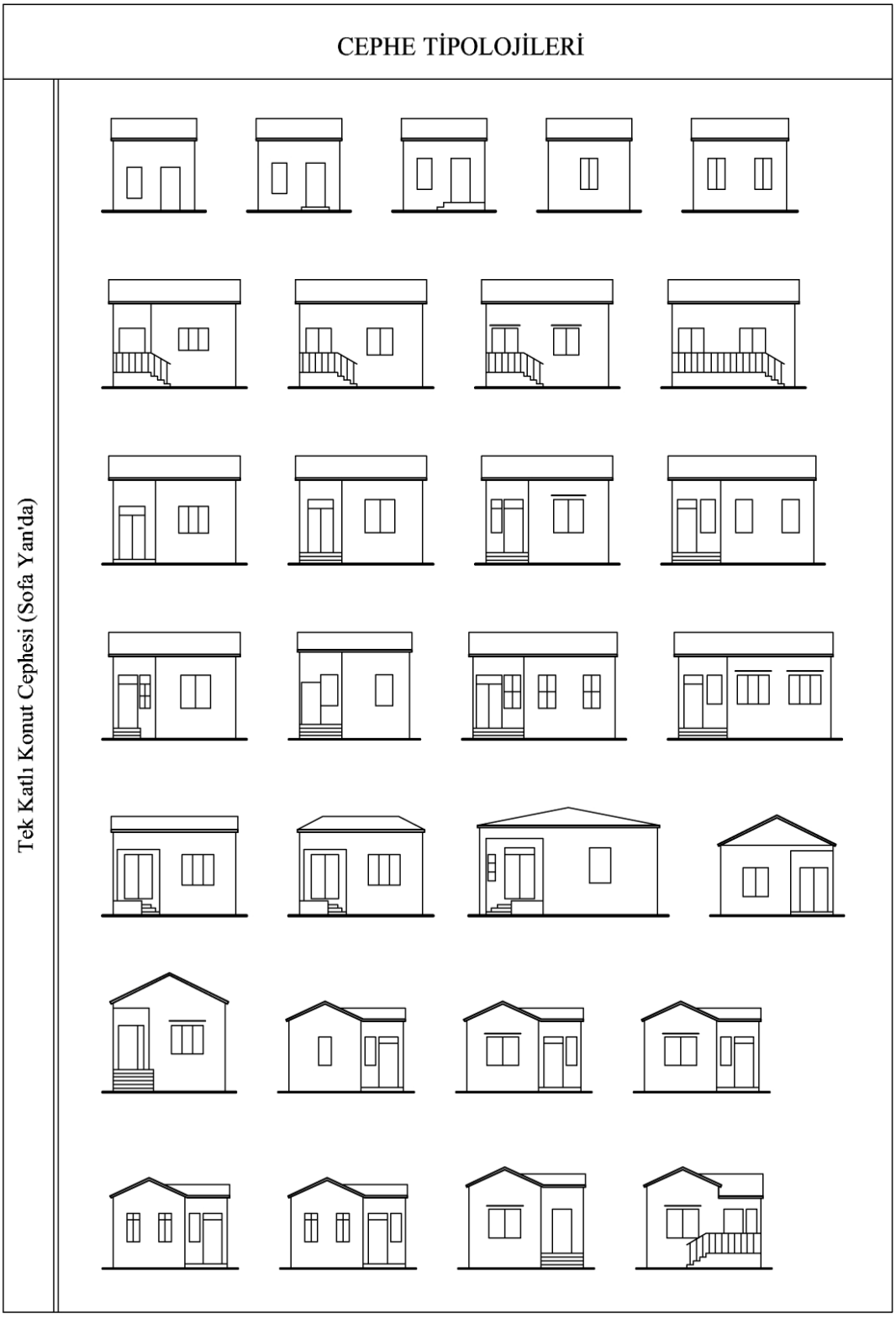
Şekil 4.10 Kullanılan ve Terk Edilmiş Konut Arasındaki Cephe Farkı

İki katlı konutların alt ve üst katlarının plan şemaları aynı tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Konutlarda yapılan tadilatlarda mekan bölünmesi yerine mekan kullanımlarında değişiklilik yapılmıştır. Örneğin alt kat özgün planında bir sofa ve iki odadan oluşurken; günümüz koşullarında ise bir sofa, bir salon ve bir mutfak olacak şekilde kullanılırken, bazı konutların alt katlarına ek mekanlar yapılmıştır. Düşey sirkülasyon görevini sağlayan merdiven kovası sofada yer almaktadır. İki katlı konutların kesit özellikleri belirtilirken (Tablo 4.9); konutların cephe tipolojileri detaylı biçimde irdelenerek çizilmiştir (Tablo 4.10, 4.11, 4.12, 4.13, 4.14).

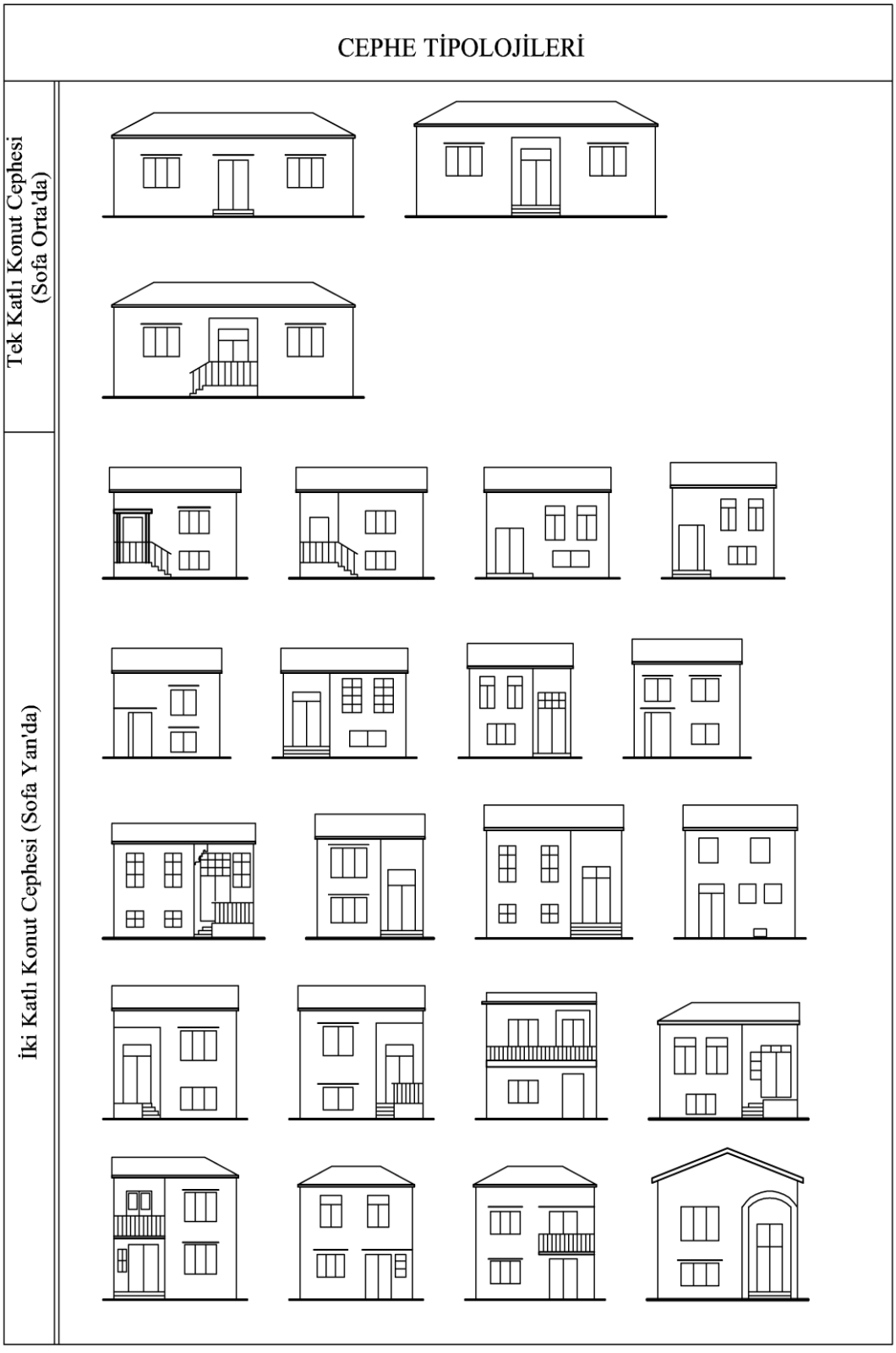
Tablo 4.9 İki Katlı Konutların Kesit Tipolojileri

Tablo 4.10 Cephe Tipolojisi

Tablo 4.11 Cephe Tipolojisi

Tablo 4.12 Cephe Tipolojisi

Tablo 4.13 Cephe Tipolojisi

CEPHE TİPOLOJİLERİ

Tek Çatı Altında İki Konut Cephesi (Tek Katlı)

Tablo 4.14 Cephe Tipolojisi

CEPHE TİPOLOJİLERİ

Tek Çatı Altında İki Konut Cephesi (İki Katlı)

4.4.2.1. Girişler

Konutların ön cephesi sokağa bakan ve aynı zamanda binaya girişi sağlayan cephe olarak tanımlanmaktadır. Konutların girişleri iki farklı şekilde yapılırken, nişli veya nişsiz olarak inşa edilmiştir. Konutlarda bulunan niş olumsuz hava koşullarını önlemek amacı ile yapılmıştır. Konutların nişli veya nişsiz kullanımı araştırma sırasında tespit edilerek kullanım konumu belirtilmiştir (Tablo 4.15). Giriş nişleri binanın cephesinde 0.40- 0.80 metre içeri çekilerek yapılmıştır (Şekil 4.11, 4.12). Tadilat aşamasında bazı konutların girişleri cam malzeme ile tam veya yarı açık şekilde kapatılmıştır (Şekil 4.13). Binaya giriş ön cepheden sağlanırken, giriş kapısının konumu cephenin sağ veya sol tarafında uygulanmıştır. Cephenin tam ortasından binaya giriş sağlayan konutlara da rastlanmıştır.

Tablo 4.15 Konutların Giriş Konumunun Kullanım Sayısı

GİRİŞ KONUMU		BÖLGELER		
		A	B	C
Nişli		380	134	18
Nişsiz		113	92	49

Şekil 4.11 Giriş Nişlerinin Farklı Yapımı

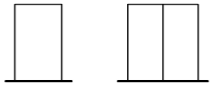
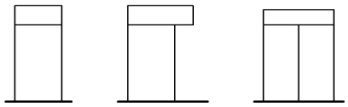
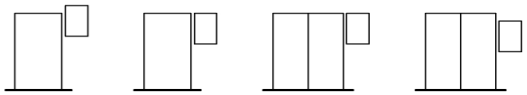
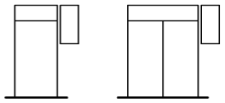
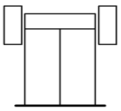
Şekil 4.12 Giriş Nişlerinin Kullanımı

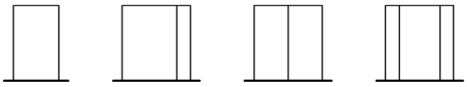
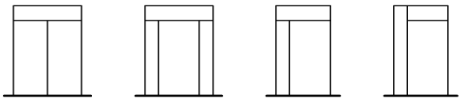
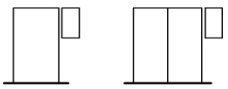
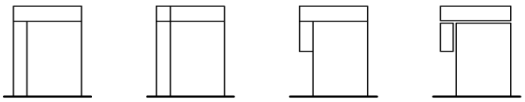
Şekil 4.13 Giriş Nişinin Cam ile Kapatılması

Girişlere monte edilmiş kapılar iç mekan ile dış mekan arasındaki geçiş bağlantısını sağlarken, niş bölümündeki giriş kapıları penceresiz, üstte ve yanda pencere biçiminde uygulanmıştır. Kapının üstünde veya yanında bulunan pencereler giriş güvenliğini kontrol etmek için yapılmıştır. Bir diğer etken ise, iç mekanın aydınlatılması ve havalandırmasını sağlamaktadır. Geleneksel ve Yenilenmiş giriş kapısı tipolojisi irdelenerek kullanım sayısı belirtilmiştir (Tablo 4.16, 4.17).

Tablo 4.16 Geleneksel Giriş Kapısı Tipolojisi

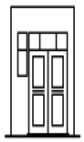
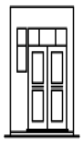
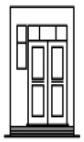
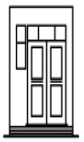
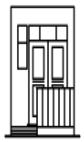
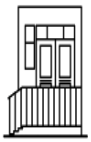
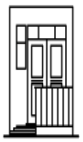
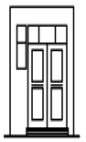
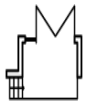
GELENEKSEL GİRİŞ KAPILARI TİPOLOJİSİ		BÖLGELER		
		A	B	C
Penceresiz		26	16	12
Üstte Pencere		34	28	-
Tek Yanda Pencere		19	4	-
Üstte ve Tek Yanda Pencere		25	4	-
Üstte ve İki Yanda Pencere		-	-	-

Tablo 4.17 Yenilenmiş Giriş Kapısı Tipolojisi

YENİLENMİŞ GİRİŞ KAPILARI TİPOLOJİSİ		BÖLGELER		
		A	B	C
Penceresiz		282	129	49
Üstte Pencere		60	31	6
Tek Yanda Pencere		45	1	-
Üstte ve Tek Yanda Pencere		2	13	-

Farklı giriş sahanlıklarına sahip olan konutlara merdivensiz veya merdivenli olarak giriş sağlanmaktadır. Zeminden 0.20 – 1.00 metre arasında değişen kot farkı ile konutlar inşa edilmiştir. Giriş Sahanlıklarının kullanım tipolojisi irdelenerek giriş sahanlıklarının kullanımı belirtilmiştir (Tablo 4.18).

Tablo 4.18 Giriş Sahanlıklarının Kullanımı

GİRİŞ SAHANLIKLARI TİPOLOJİSİ								
Görünüş								
Plan								
A	13	18	95	29	20	303	10	5
B	35	54	53	2	-	46	34	2
C	7	19	26	-	-	14	-	1

Geleneksel kapılar ahşap malzemeden yapılırken, genişlikleri 0.90 – 1.50 metre arasında, yükseklikleri 2.00 – 3.80 metre arasında değişmektedir. Geleneksel giriş kapıları çoğunlukla çift kanatlı tasarlanırken, tek kanatlı kapılarda bulunmaktadır. Bazı geleneksel kapıların içinde bulunan camın dış kısmına daha sonradan güvenlik amaçlı demir parmaklık monte edilmiştir. Geleneksel giriş kapısı modelleri çalışma sırasında sayısal değerleri tespit edilerek çizimleri yapılmıştır (Tablo 4.19, 4.20, 4.21). Geleneksel giriş kapısı modellerinin çizimleri görsel olarak belirtilmiştir (Şekil 4.14, 4.15, 4.16, 4.17, 4.18, 4.19, 4.20).

Tablo 4.19 A Bölgesindeki Geleneksel Kapılar

Şekil 4.14 A Bölgesindeki Geleneksel Kapı Modelleri

Şekil 4.15 A Bölgesindeki Geleneksel Kapı Modelleri

Tablo 4.20 A ve C Bölgesindeki Geleneksel Kapılar

Şekil 4.16 A Bölgesindeki Geleneksel Kapı Modelleri

Şekil 4.17 A Bölgesindeki Geleneksel Kapı Modelleri

Şekil 4.18 C Bölgesindeki Geleneksel Kapı Modelleri

Tablo 4.21 B Bölgesindeki Geleneksel Kapılar

Şekil 4.19 B Bölgesi Geleneksel Kapı Modelleri

Şekil 4.20 B Bölgesi Geleneksel Kapı Modelleri

Yapılan araştırma sırasında; bir konutun tadilatı yapılmaktadır. Geleneksel kapı sökülerek yerine günümüzde kullanılan kapı modeli monte edilirken, aynı konuta ait geleneksel kapı ile yenilenmiş kapı modeli görsel olarak belirtilmektedir (Şekil 4.21, 4.22)

Şekil 4.21 Geleneksel Kapı Modeli

Şekil 4.22 Yenilenmiş Kapı Model

4.4.2.2. Pencereler

Mübadele konutlarının cephesinde bulunan pencere elemanları binanın iç mekan aydınlatmasını ve havalandırmasını sağlamaktadır. Konutların mekan düzenine göre odanın pencere boşluğu tasarlanmıştır. Bir konutta farklı boyutlarda ve modellerde monte edilmiş pencereler bulunurken başka bir konutta aynı boyutlara sahip olan pencereler yapılmıştır.

Yapılan araştırmada iki farklı pencere tipolojisine rastlanmıştır. Bu tipolojilerden biri geleneksel pencereler diğer ise günümüzde kullanılan pencerelerdir. Geleneksel pencereler ahşap malzemeden yapılırken bazı konutlarda geleneksel pencere kasaları sökülüp yerine günümüzde kullanılan pencere kasaları monte edilmiştir.

Konutlardaki pencere genişlikleri 0,50 – 1,60 metre arasında yapılırken, yükseklikleri 0,80 – 2,00 metre olarak yapılmıştır. İki katlı konutların alt kat pencere yükseklikleri küçük boyutlarda monte edilirken, giriş nişinde bulunan ve aynı zamanda

sofa penceresi olarak tanımlanan pencere genişlikleri dar yapılmıştır. Konutların bodrum katlarında pencere boyutları yukarıda verilen değerlerden daha küçük monte edilmiştir (Şekil 4.23, 4.24).

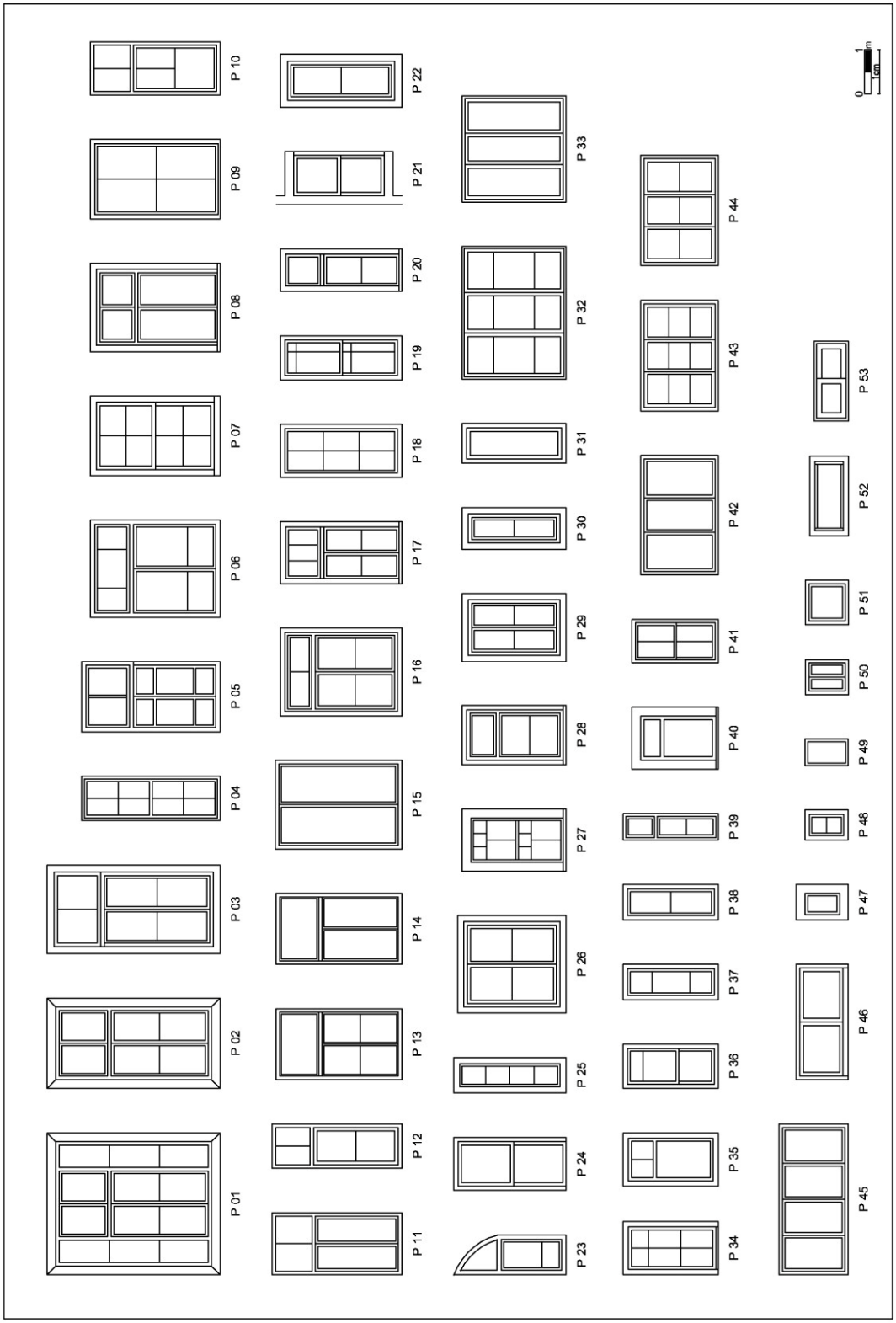
Şekil 4.23 Bodrum Kat Pencere Örneği

Şekil 4.24 Bodrum Kat Pencere Örneği

Mübadele konutlarının bulunduğu bölgelerdeki geleneksel pencereler tespit edilerek çizimleri hazırlanmış ve bodrum kat pencereleri de çizilerek belirtilirken (Tablo 4.22); geleneksel pencere tipolojileri de görsel olarak da sunulmuştur (Şekil 4.25, 4.26).

Tablo 4.22 Geleneksel Pencere Nispetleri

Şekil 4.25 Geleneksel Pencere Modelleri

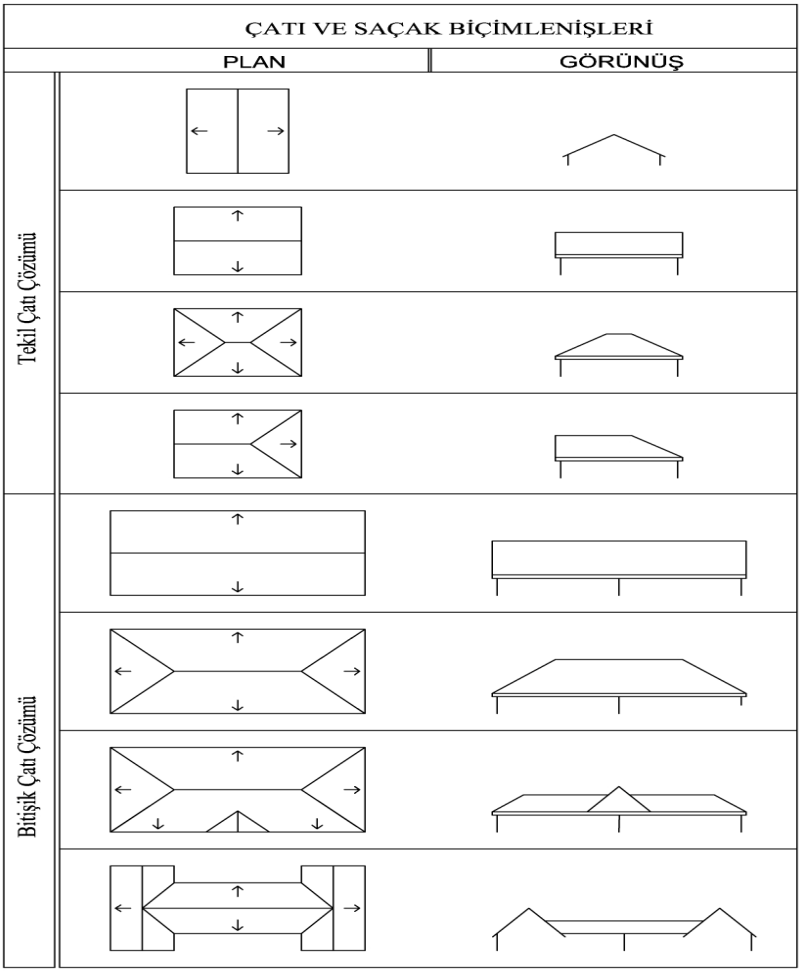
Şekil 4.26 Geleneksel Pencere Modelleri

4.4.2.3. Çatı ve Saçak Biçimlenişleri

Mübadele konutları acil barınma gereksinimini karşılamak amacı ile ve ekonomik maliyeti düşürmek için iki konutun çatısını tek çatı altında toplamışlardır. Tek çatı altında inşa edilen konutlarda yapılmıştır.

Konutların birçoğu beşik veya kırma çatı örtüsü biçiminde uygulanmıştır. Bitişik düzene sahip olan konutlarda beşik veya kırma çatı biçimlenişlerine uygun inşa edilmiştir. Köşe parsele sahip olan konutlarda kırma çatı uygulanmıştır. Araştırma sırasında birkaç konutun farklı çatı biçimlenişlerine rastlanmıştır. Çatı ve Saçak Biçimlenişlerinin farklı kullanımları belirtilmiştir (Tablo 4.23).

Tablo 4.23 Mübadele Konutlarının Çatı ve Saçak Biçimlenişleri

4.4.3. Yapının Fiziksel Özellikleri

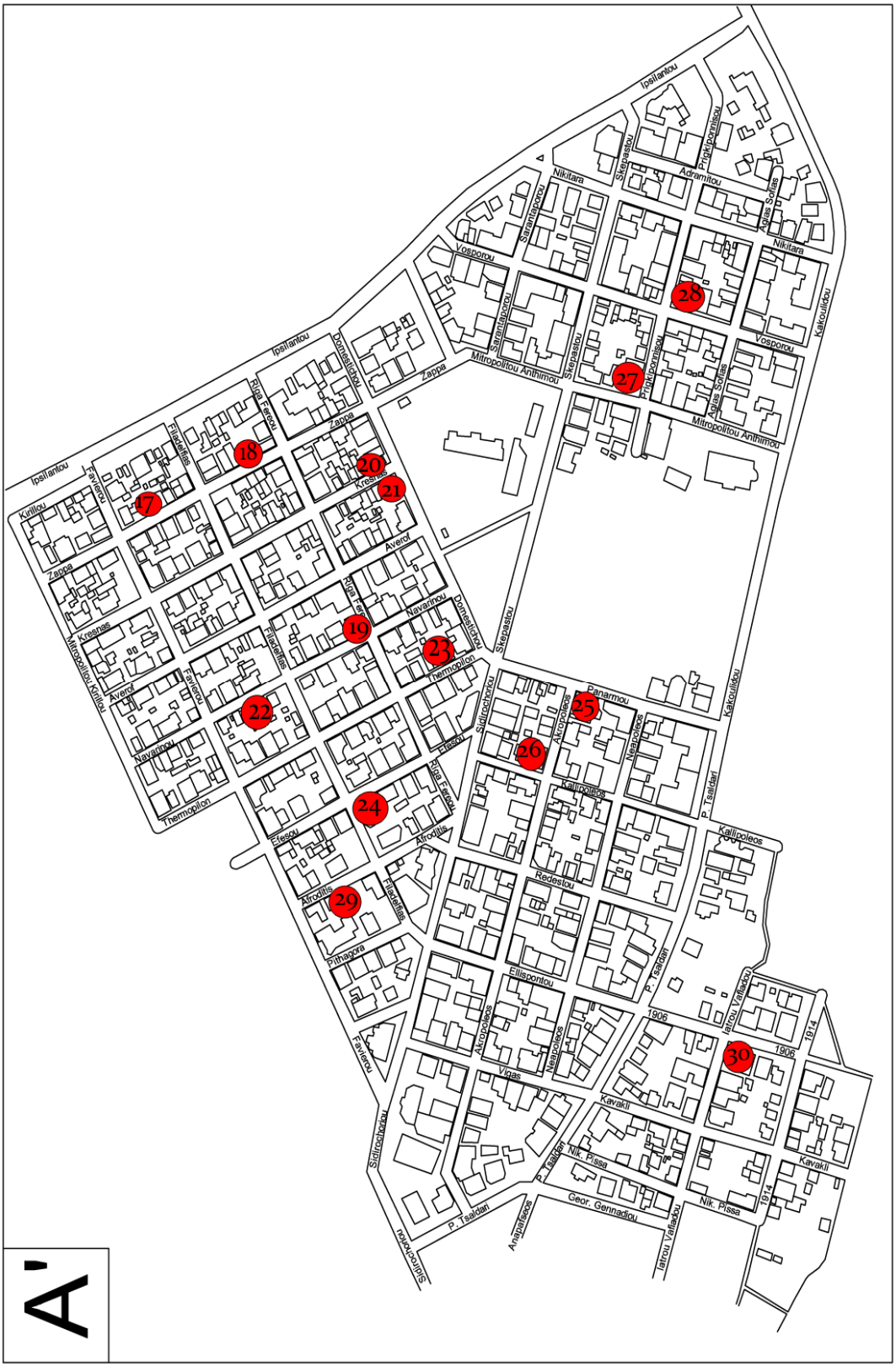
Bireylerin oturdukları konutların kullanım koşullarında meydana gelen yaşamsal değişim faktörleri, fiziksel değişim faktörlerini de beraberinde etkilemektedir. Yaşamasal değişim süreci, fiziksel mekan değişimine doğrudan yansımaktadır. Konutların fiziksel değişimleri konutların özgün kimliğinin bozulmasına yol açmaktadır.

Yapılan araştırmada, izin verilen ve iç mekan plan şeması okunan konutlar için tablolar oluşturulmuş ve bu tabloların alt bölümünde konutların fiziksel özelliklerini ait bir bölüm oluşturularak irdelenmiştir. Tablodaki bölümde; yapının fiziksel özellikleri; sağlamlık durumu, fiziksel durumu, onarım görmüş ve işlevsel özgünlük bakımından dört başlık altında incelenmiştir.

4.5. Konut Analizleri

Mübadele konutlarının plan, cephe, kesit, giriş, pencere, çatı ve saçak biçimlenişleri ve fiziksel özellikleri yukarıda tanımlanarak, 60 adet konutun tabloları bölge haritaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

A
Idras
Rodopis
Agiou Stefanou
Mark. Mpotsari
Kontaki
Ipsilanou
Rigas
Vyron
Nikolaou Kountouriotou
Miltiadi
Charistou Vamvaka
Sylvrias
Apollonos
Kesarias
Kiou
Kerasountos
Keramitiou
Pleskia Nikolaou
Papezountos
Stratigou Stournara
Nikolaou Kountouriotou
Mitsaki
Papezountos
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

A'
Ipsilantou
Nikitara
Agiamitou
Vosporou
Mitropolitou Anthimou
Kalkouliou
Skeparidou
Skeparidou
Skeparidou
Panagiotopoulou
Agias Sofias
Zappa
Rigas Fereou
Filadelfias
Favierou
Kyrillou
Kreontas
Averof
Navarinou
Thermopilon
Sidirochoriou
Akropoleos
Panarmou
Nearchou
P. Tsaldari
Kallipoleos
Redestou
Afroditis
Pithagora
Ellispontou
Vigas
Kavakli
Nik. Pissa
Georgiou Gennadiou
Iatrou Vafiadou
1906
1914
Angelidaki
Sidirochoriou
28
27
18
17
20
21
19
23
22
25
26
24
29
30

ADRES	PLASTİRA NİKALAOU SOK. NO: 43	A 1

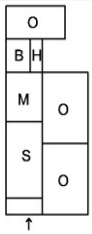
EV NO	43
ADA NO	50
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

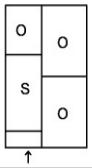

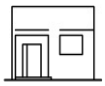
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

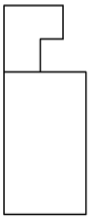

KESİT / CEPHE

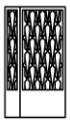
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

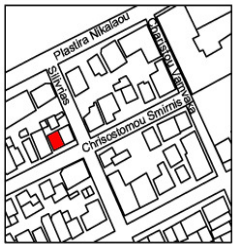
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Terk edilmiş bir konut, tek katlı inşa edilmiş ve zamanında ek mekan ilave edilerek konutun bütünlüğünü oluşturmuştur.

ADRES	CHRİSOSTOMOU SMİRNİS SOK. NO: 10	A 2

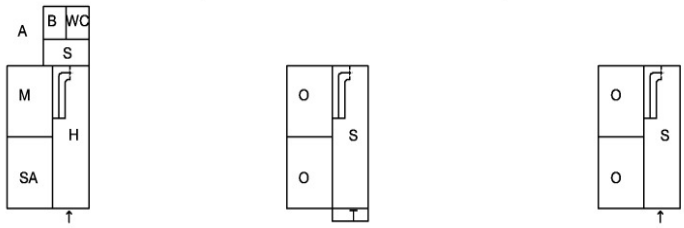
EV NO	10
ADA NO	48
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

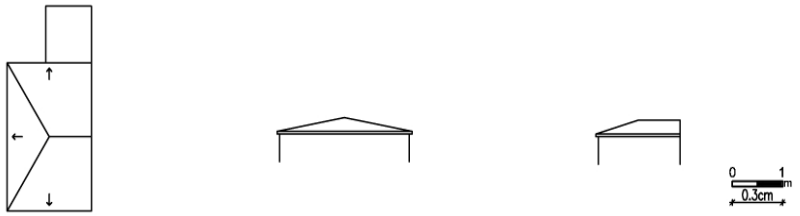
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

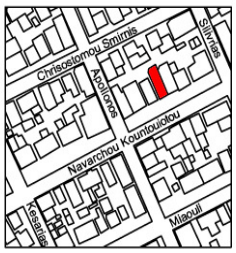

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: İki katlı inşa edilen konutun alt katında ek mekan ilave edilmiş ve mekan düzeninde mekan değişikliliği yapılmıştır.

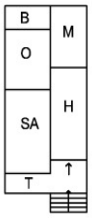
ADRES	NAVARCHOU KOUNTOUR. SOK. NO: 26	A 3
EV NO	26	
ADA NO	49	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

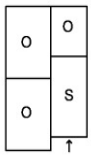

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

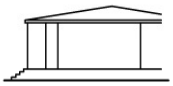
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

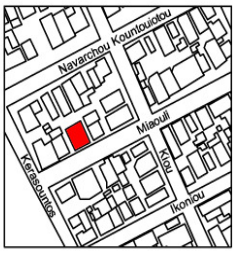
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Tek katlı inşa edilen konutun arka cephesinde mutfak mekani genişletilerek mutfagın yanına banyo mekan inşa edilmiştir.

ADRES	MİAOULİ SOK. NO: 62	A 4

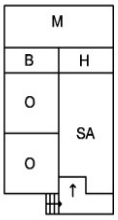
EV NO	62
ADA NO	56
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

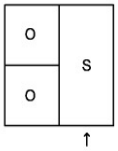

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

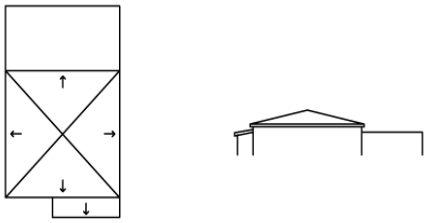

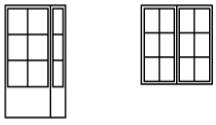
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

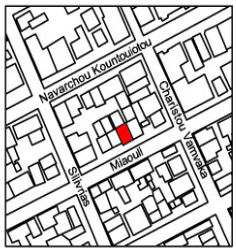
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut kare plana sahip, sofa + iki odadan oluşmaktadır. Konutun kullanıcıları yapının arka cephesine bitişik mutfak ve banyo inşa etmişlerdir.

ADRES	MİAOULİ SOK. NO: 20	A 5

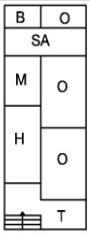

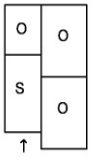
EV NO	20
ADA NO	64
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

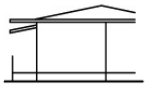
PLAN

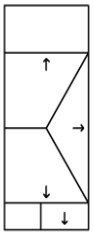

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

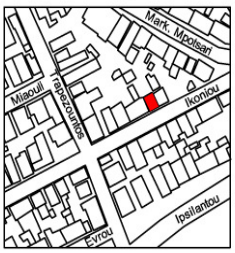

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılar yapıyı tadilat yapmış ve yapının arka cephesine ek mekanlar inşa etmişlerdir.

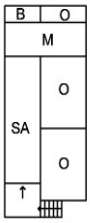
ADRES	İKONİOU SOK. NO: 6	A 6
EV NO	6	
ADA NO	44	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

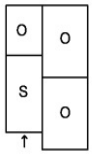

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

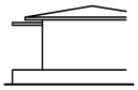
PLAN

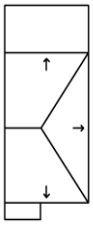

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

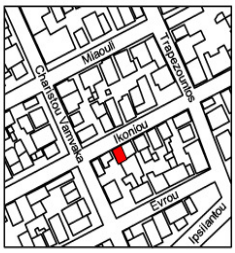

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut sahipleri tarafından kullanılmakta ve yapıya tadilat ve ek mekan inşa edilmiştir. Yapı arkasın bitişik olarak islak hacim birimleri yapılmıştır.

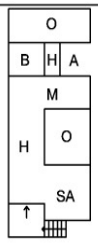
ADRES	İKONİOU SOK. NO: 31	A 7
EV NO	31	
ADA NO	68	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

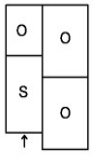

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

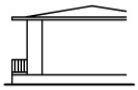
PLAN

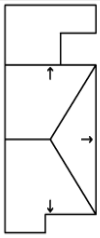

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

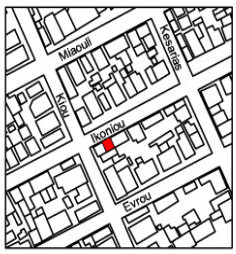
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları tarafından yapını iç mekan mekanında mekan düzenin tekrar yapılırken, yapının arka cephesine ek mekanlar inşa edilmiştr. Mekan bağlantılarında farklı bir boyut olmuştur.

ADRES	İKONİOU SOK. NO: 73	A 8

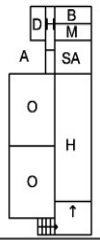

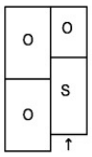
EV NO	73
ADA NO	76
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

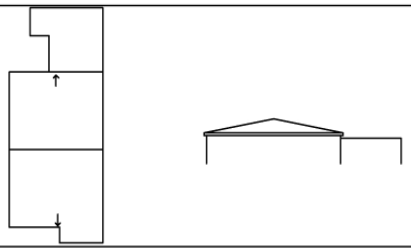

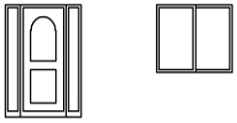
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

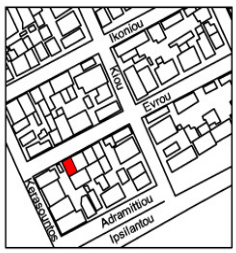
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konuta tadilat ve ek mekan inşa edilmiş ve kullanılmaktadır. Yapının arka cephesine ek mekanlar ilave edilerek kullanım bağlantısı iyi düşünülmemiş ve avlu küçük kalmıştır.

ADRES	EVROU SOK. NO: 39	A 9

EV NO	39
ADA NO	77
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

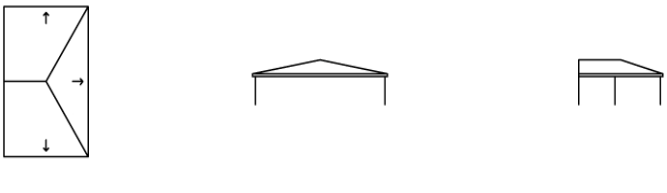
PLAN

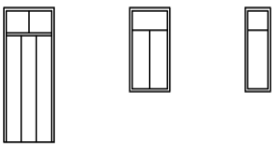
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

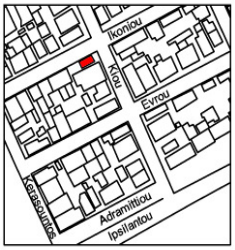
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Terk edilmiş bir konut ve bakımsızlıktan her geçen gün yok olmaktadır. Konut özgün mekan kimliğini korumaktadır.

ADRES	KİOU SOK. NO: 11	A10

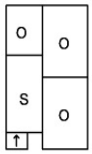

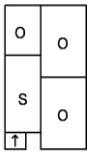
EV NO	11
ADA NO	78
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

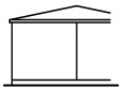
PLAN

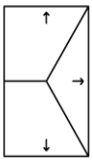

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

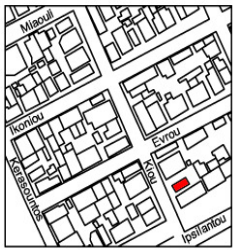

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Terk edilmiş bir konut ve özgün mekan düzenini korumakta fakat bakımsızlıktan yok olarak yerini yeni yapılaşmaya bıracaktır.

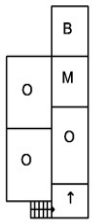
ADRES	KİOU SOK. NO: 2	A11
EV NO	2	
ADA NO	77	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

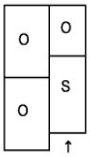

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

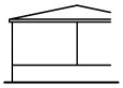
PLAN

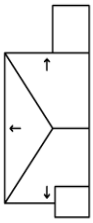

KESİT / CEPHE

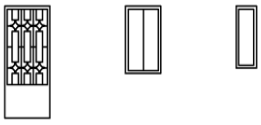
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

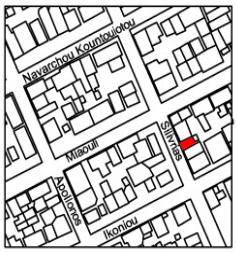
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut kısa bir süre önce terk edilmiş ve şuanda kullanılmamaktadır. Yapını arka arka cephesine banyo inşa edilmiştir.

ADRES	SİLYVRİAS SOK. NO: 28	A12

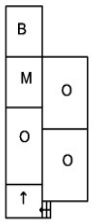
EV NO	28
ADA NO	64
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

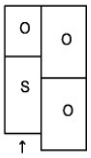

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

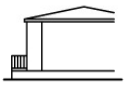
PLAN

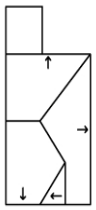

KESİT / CEPHE

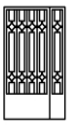
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut daha önce kullanılmaktadı fakat şuanda kullanılmıyor. Yapının arka cephesine ek olarak banyo inşa edilmiştir. Çatı bileşeni diğer konutlara bakılış farklı inşa edilmiş.

ADRES	MARKOU BOTSARI SOK. NO: 7	A13

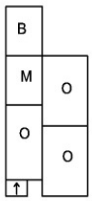
EV NO	7
ADA NO	44
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

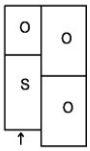

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

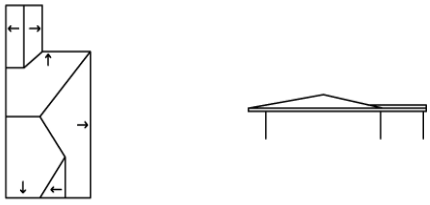

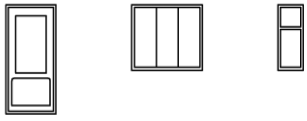
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut terk edilmiş ve bakımsızlıktan harap olma durumuna gitmektedir. Konutun arka cephesine banyo yapılmıştır ve Çatı bileşeni farklı inşa edilmiştir.

ADRES	MARKOU BOTSARI SOK. NO: 15	A 14

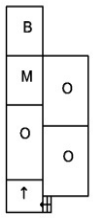
EV NO	15
ADA NO	44
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

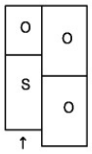

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

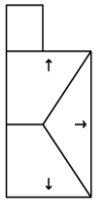

KESİT / CEPHE

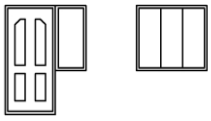
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları vardır ve binanın arka cephesine ek mekan olarak banyo inşa edilmiştir.

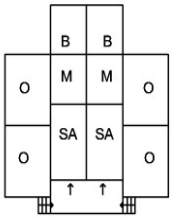
ADRES	VİZİİS SOK. NO: 2 / 4	A15
EV NO	2 / 4	
ADA NO	37 A	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

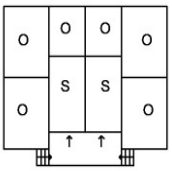

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

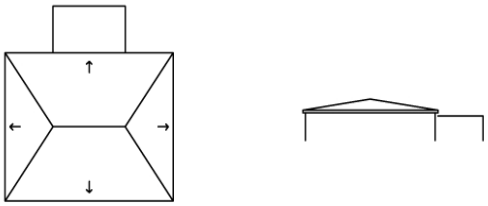

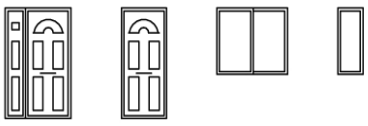
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

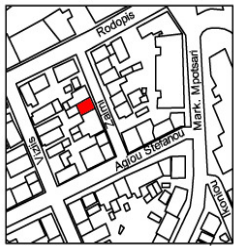
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutlar kullanıcılar tarafından kullanılmakta, yapıya tadilat ve ek mekan ilave edilmiştir.

ADRES	ZAİMİ SOK. NO: 2	A16

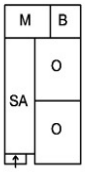
EV NO	2
ADA NO	36
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

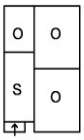

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

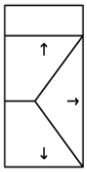

KESİT / CEPHE

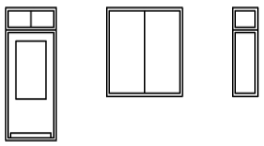
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut terk edilmiş, bakımsızlıktan yıkılma konumuna gelmiştir.

ADRES	ZAPPA SOK. NO: 28/30	A17

EV NO	28/30
ADA NO	81
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

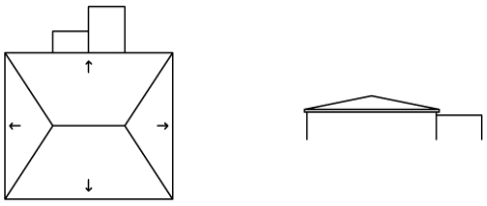
PLAN

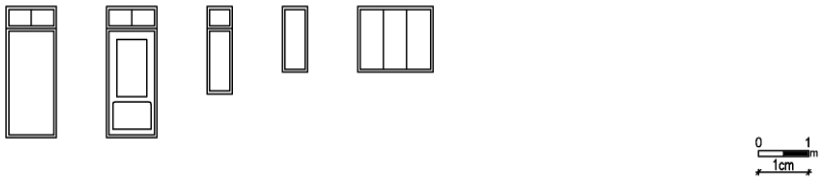
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutlar terk edilmiş ve her geçen gün bakımsızlıktan harap olmuş bir görüntü vermektedir.

ADRES	ZAPPA SOK. NO: 16	A18

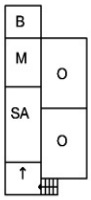

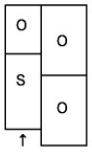
EV NO	16
ADA NO	82
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

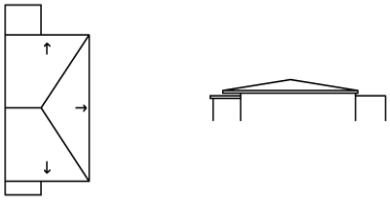

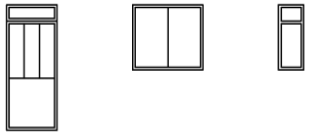
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

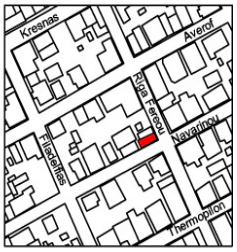

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut kullanılmakta, yapının arka cephesine banyo ilave edilmiştir. Mekan içinde bir oda mutfak olarak düşünülmüştür.

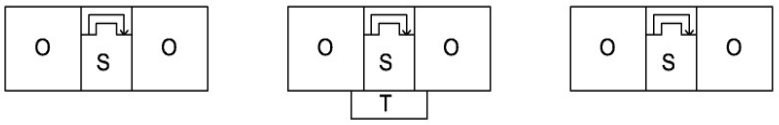
ADRES	NAVARİNOU SOK. NO: 10	A19
EV NO	10	
ADA NO	94	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

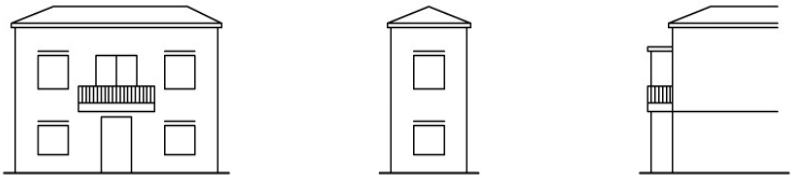

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

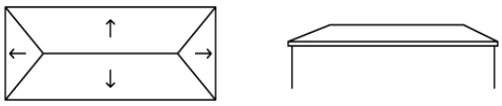
PLAN

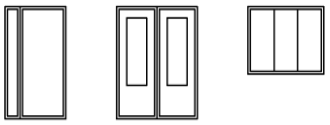
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

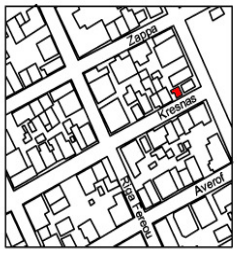
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutu inceleme sırasında tadilat yapılmaktadır. Konut iki katlı inşa edilmiş ve özgün plan şemasını korumaktadı.

ADRES	KRESNAS SOK. NO: 4	A20

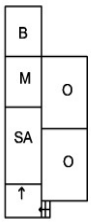
EV NO	4
ADA NO	87
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

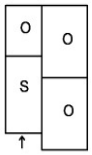

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

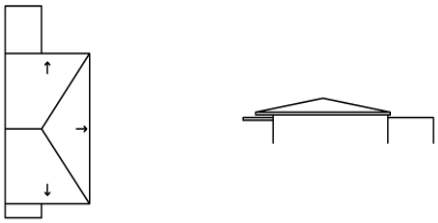

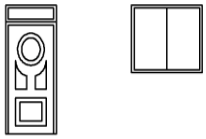
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

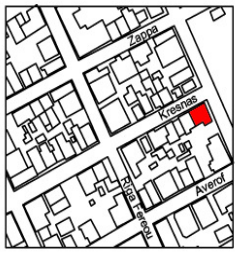
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları yapının arka cephesine banyo inşa etmiştir. Mekan düzeninde değişimler yapmışlardır.

ADRES	KRESNAS SOK. NO: 1	A 21

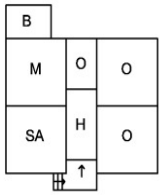

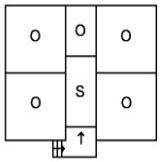
EV NO	1
ADA NO	91
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

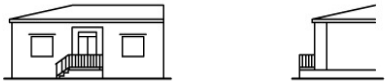
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

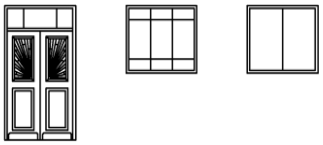
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

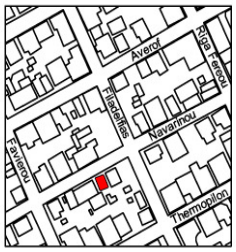

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları konutu özgün mekan düzeninde kullanmaktadırlar. Banyo ve lavoba mekanın dışında inşa edilmiştir.

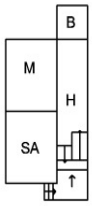
ADRES	NAVARİNOU SOK. NO: 15	A 22
EV NO	15	
ADA NO	97	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

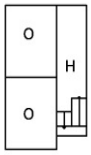

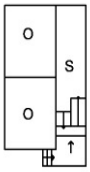

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

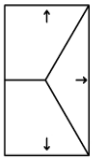

KESİT / CEPHE

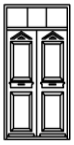
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

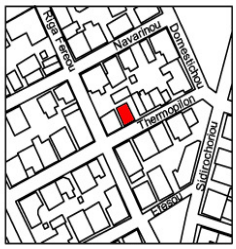

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılar yoktur ve bina bakımsızlıktan yıkılma duruma gitmektedir. Binanın arka cephesine ek olarak banyo ilave edilmiştir.

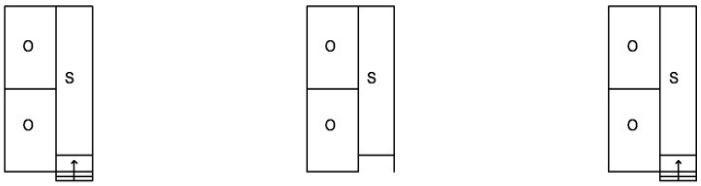
ADRES	THERMOPİLON SOK. NO: 8	A 23
EV NO	8	
ADA NO	99	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

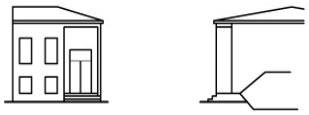

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

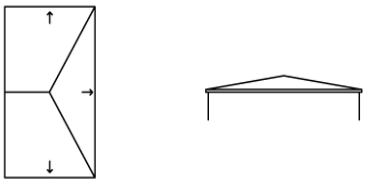
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

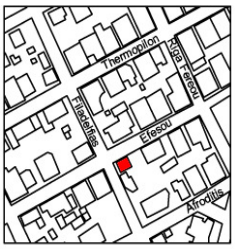

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut özgün kimliğini korumakta fakat kullanıcıları oturmamaktadır.

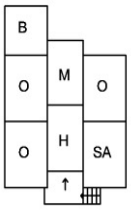
ADRES	EFESOU SOK. NO: 10	A 24
EV NO	10	
ADA NO	100	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

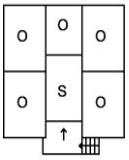

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

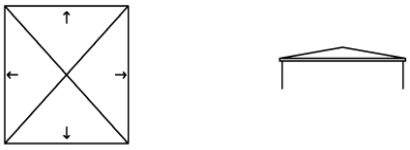

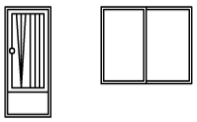
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

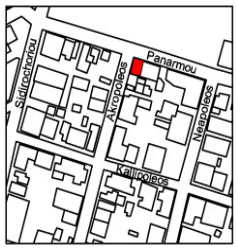
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut ortada sofa ve sofanin etrafında odalar inşa edilmiş ve kullanıcılar tarafında mekan değişimi ve binanın arka cephesinde bir oda büyütülerek, ek mekan olarak banyo yapılmıştır.

ADRES	PANARMOU SOK. NO: 11	A 25

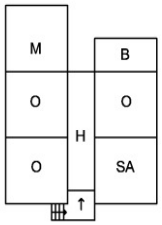

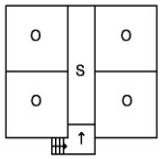
EV NO	11
ADA NO	138
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

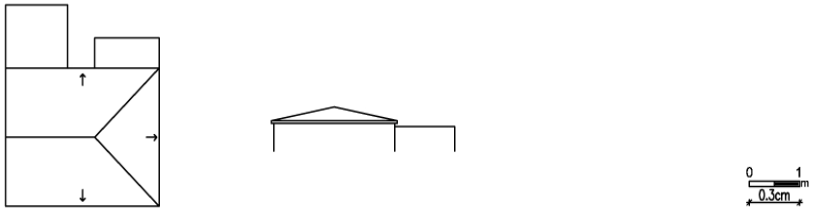

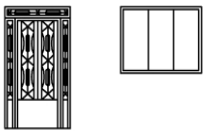
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

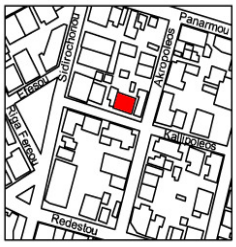
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılar binanın arka cephesi iki ayrı ek mekan ilave etmişlerdir. Bu mekanlar mutfak ve banyo birimleridir.

ADRES	KALLİPOLEOS SOK. NO:	A 26

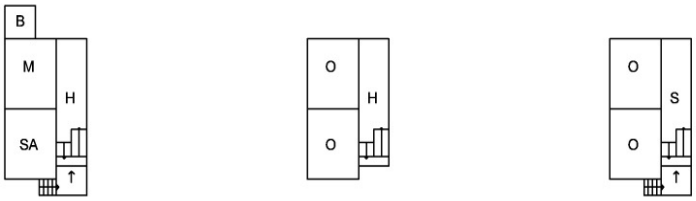

EV NO	
ADA NO	139
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

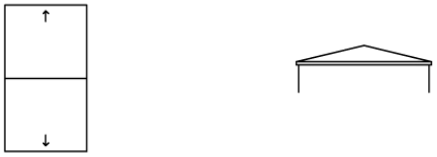
PLAN

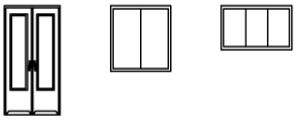
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

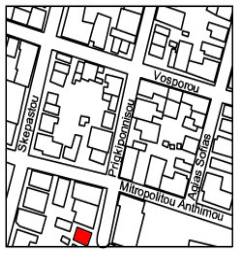
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılar bulunmakta ve binanın arka cephesine ek olarak banyo inşaa etmişlerdir.

ADRES	PRİGKİPONNİSOU SOK. NO: 28	A 27

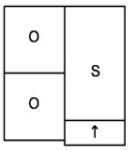

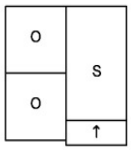
EV NO	28
ADA NO	141
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

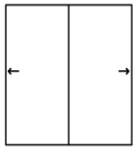

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

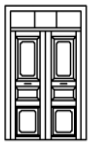

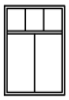

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

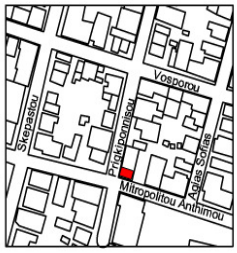
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut 2 oda ve sofadan inşa edilmiş ve kullanıcılar tarafından terk edilmiştir. Bakımsızlıktan harap olma durumuna gitmektedir.

ADRES	PRİGKİPONNİSOU SOK. NO: 9	A 28

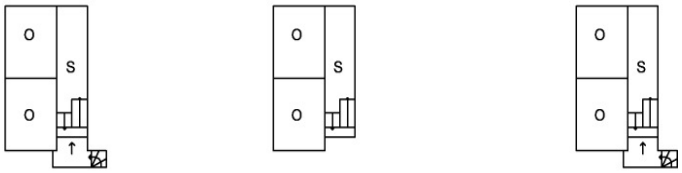

EV NO	9
ADA NO	148
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

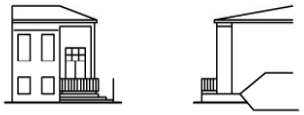

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

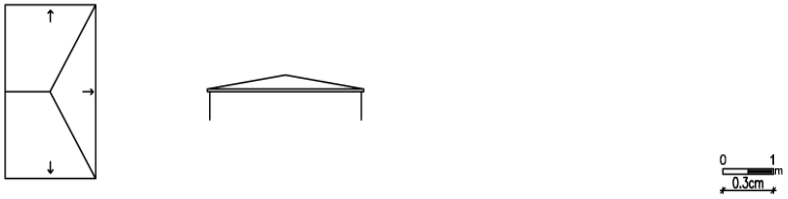
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

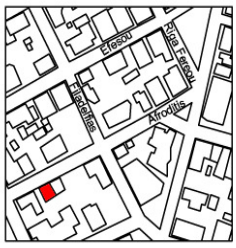
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut özgün kimliğini korumakta fakat konut kullanılmamaktadır.

ADRES	AFRODİTİS SOK. NO: 9	A 29

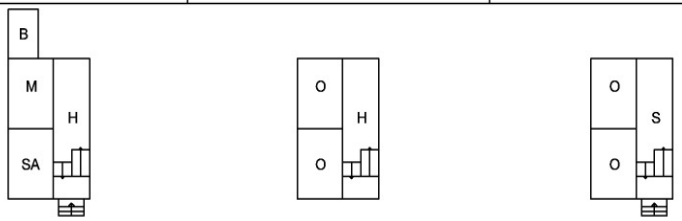

EV NO	9
ADA NO	126
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

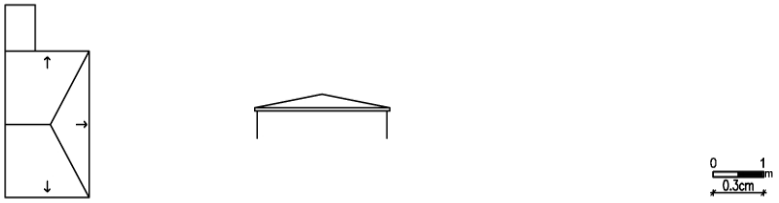
PLAN

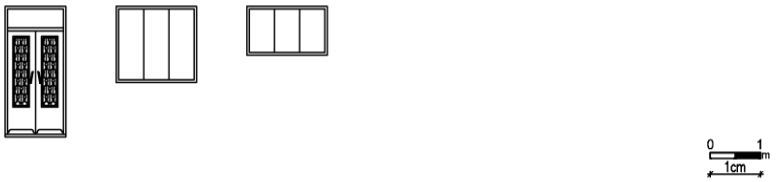
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

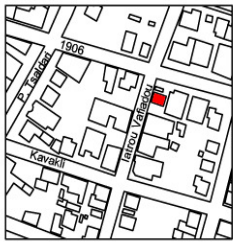
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları tarafından binanın arka cephesine banyo inşa edilmiş ve giriş nişini mekanın içine dahil etmişlerdir. İç mekanda mekan değişimi yapmışlardır.

ADRES	İATROU VAFİADOU SOK. NO: 5	A 30

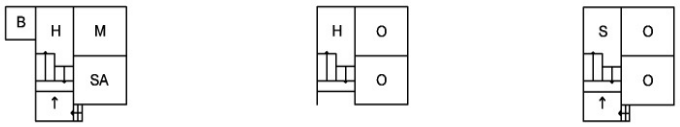

EV NO	5
ADA NO	125
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

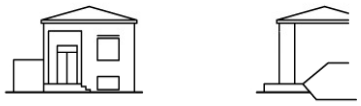

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

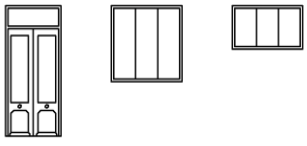
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

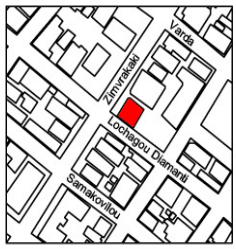
GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları tarafında binanın yan cephesine ek mekan olarak banyo inşa etmİşler ve iç mekanda mekan değişimleri yapmışlardır.

B
Park
Roupen Karvoklian
Proxenion Askliou
Str. Ioannou
I. Stamatoglou
Zimvrakaki
Varda
Lochagou Diamanti
Samakovitou
Nasi
Grevenon
Xenokratous
Themidos
Vizantiou
Thasiou
I. Taxiarki
Ippokratous
Troxanitou Askliou
Kaloudi
Lamfakou
Malgaron
Nikiforou Foka
Megi. Fotiou
P. Mela
Digeni
Dikis
Thivon
Themistoklaous
Delfon
Chariton Proias
40 Ekklision
Gannas
Agkyras
Kotilos

ADRES	ZİMVRAKİ SOK. NO: 25	B 1

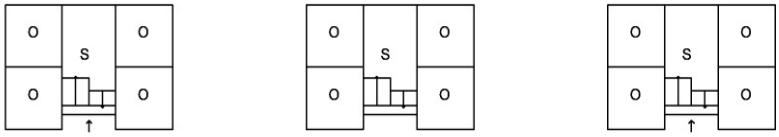

EV NO	25
ADA NO	306
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

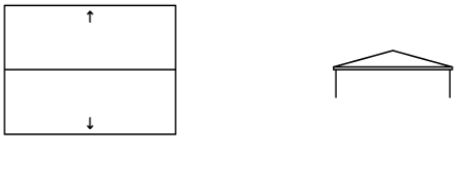
PLAN

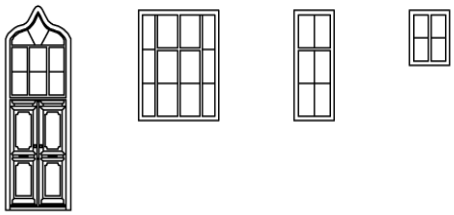
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

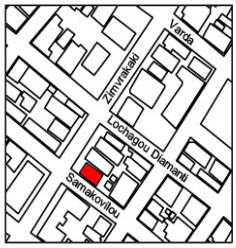
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut iki katlı, sofa ortda ve sofanın iki yanında ikişer oda yapılmış ve her katta dört oda bulunmaktadır. Terk edilmiş bir konuttur.

ADRES	ZİMVRAKİ SOK. NO: 33	B 2

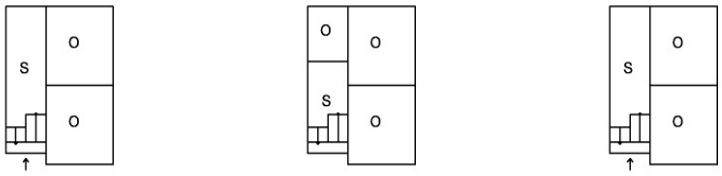

EV NO	33
ADA NO	307
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

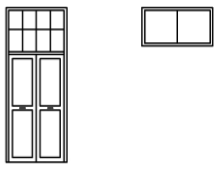
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

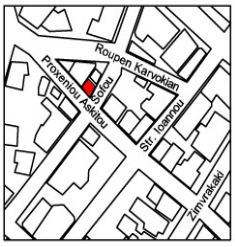

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: İki katlı bir konut alt katta sofa yanda ve iki oda bulunurken, üst katta üç oda bulunmaktadır. Konutta kullanıcı yoktur.

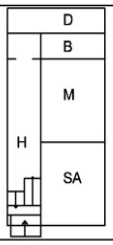
ADRES	PROXENİOU ASKİTOU SOK. NO: 5	B 3
EV NO	5	
ADA NO	353 A	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

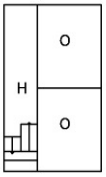

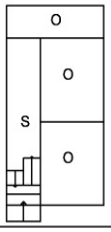

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

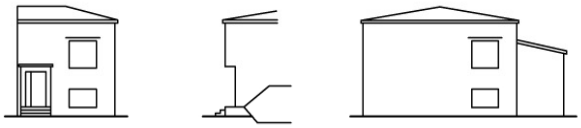
PLAN

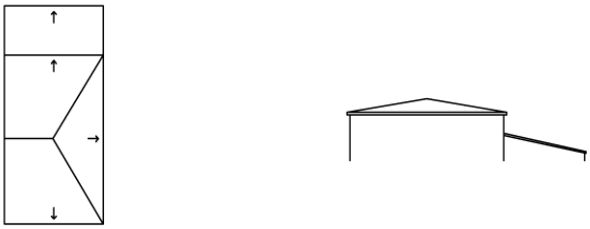

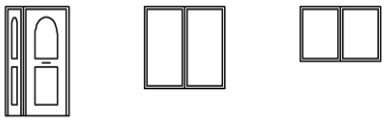
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

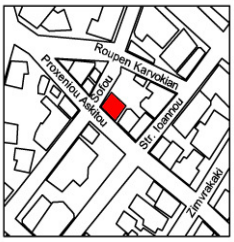
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut iki katlı bir yapı, alt katta mekan kullanımında değişimler yapılırken arka cephesine banyo ve depo inşa edilmiştir. Üst katta sofa ve iki odadan oluşmaktadır. Cephesi taş ile kaplanmıştır.

ADRES	PROXENİOU ASKİTOU SOK. NO: 7/9	B 4

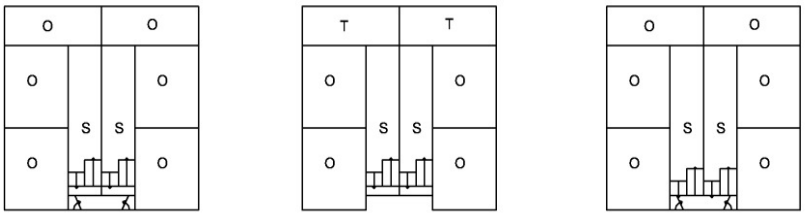

EV NO	7/9
ADA NO	350
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

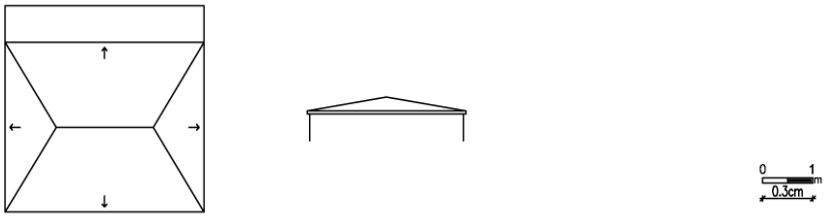
PLAN

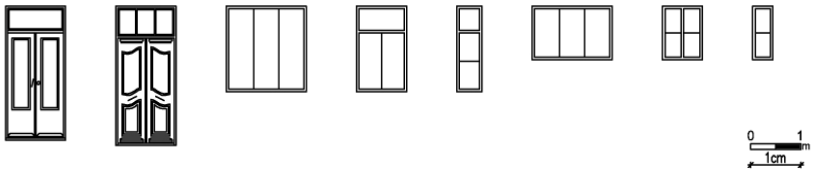
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

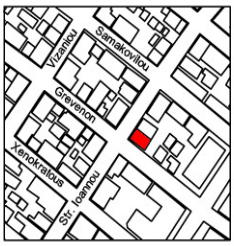

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: İki konutta özgün plan şemasını korumakta fakat konutlar terk edilmiştir. Alt katta sofa ve üç odadan inşa edilirken üst kat ise sofa ve iki oda olarak yapılmıştır.

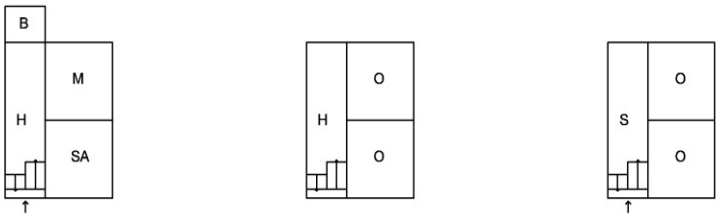
ADRES	STR. IOANNOU SOK. NO:19	B 5
EV NO	19	
ADA NO	303	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

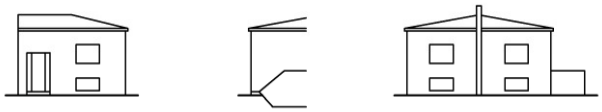

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

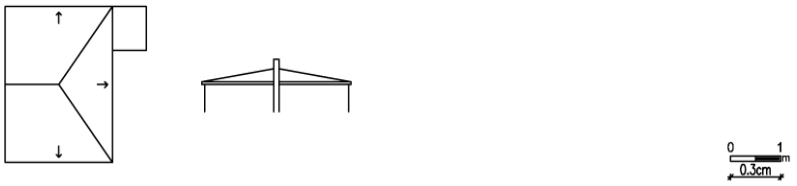
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

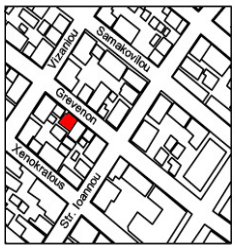
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut iki katlı inşaa edilmiş ve arka cepheye bitişik banyo yapılmıştır. Konut un kullanıcısı vardır.

ADRES	EMİLİANOU GREVENON SOK. NO: 8	B 6

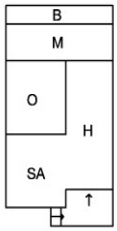

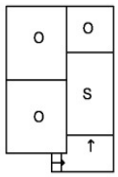
EV NO	8
ADA NO	299
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

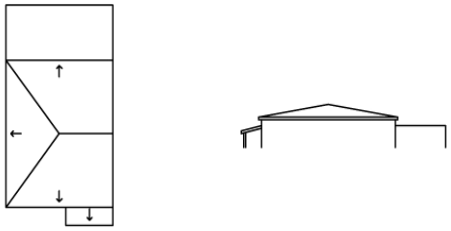

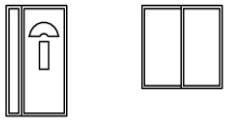
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

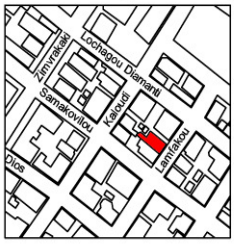
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Tek katlı bir konut, iç ve dış mekanda tadilat ve arka cepheye ek mekanlar inşaa edilmiştir. Konut kullanılmaktadır.

ADRES	LAMFAKOU SOK. NO:20	B 7

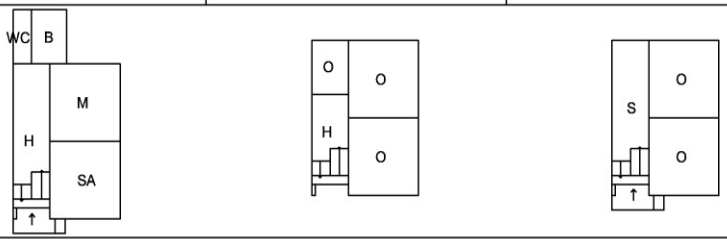

EV NO	20
ADA NO	317
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

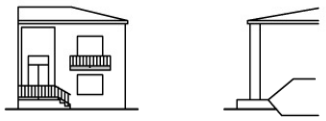

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

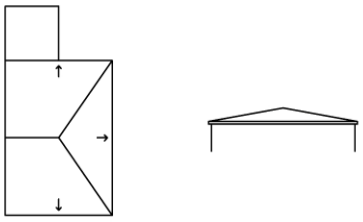
PLAN

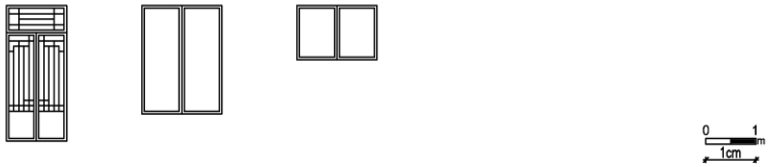
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

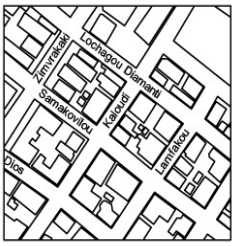
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılara tarafında kullanılmakta, yapını arka cephesine wc ve banyo ek olarak inşa edilirken üst katta sofa bir oda ile bölünmüştür.

ADRES	KALOUDİ SOK. NO:29	B 8

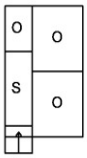
EV NO	29
ADA NO	317
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

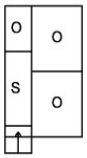

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

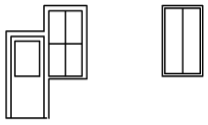
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

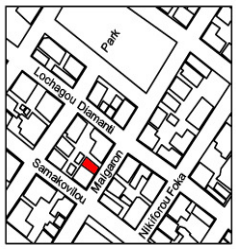
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Terk edilmiş bir konut, bakımsızlıktan yıkılma durumuna doğru gitmektedir.

ADRES	MALGARON SOK. NO:22	B 9

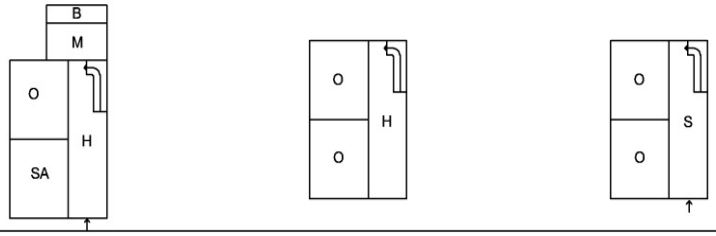

EV NO	22
ADA NO	319
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

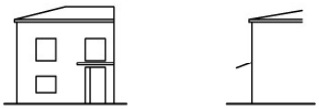

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

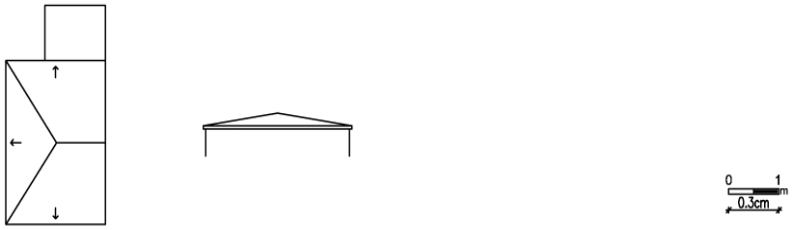
PLAN

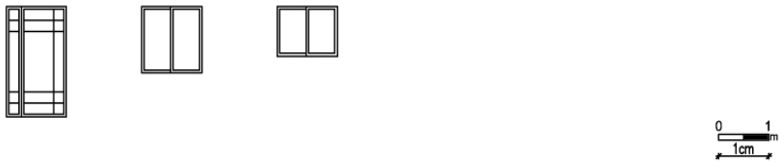
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

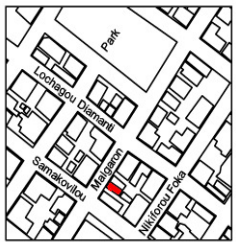

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut iki katlı olarak kullanılmakta ve arka cepheye bitişik mutfak ve banyo inşa edilmiştir. Cephe de kapı ve pencere elemanları değiştirilmiştir.

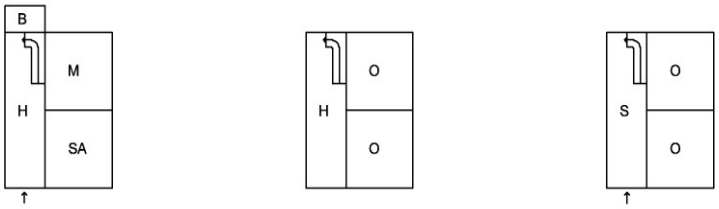
ADRES	MALGARON SOK. NO:27	B 10
EV NO	27	
ADA NO	321	
KAT ADEDİ	BODRUM + 2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

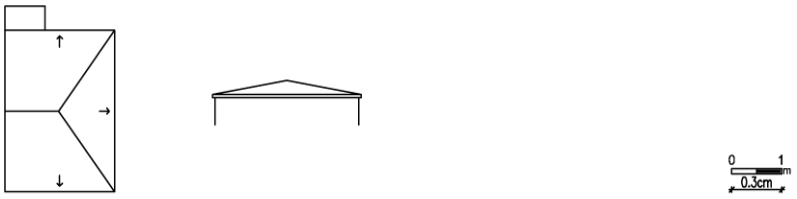
PLAN

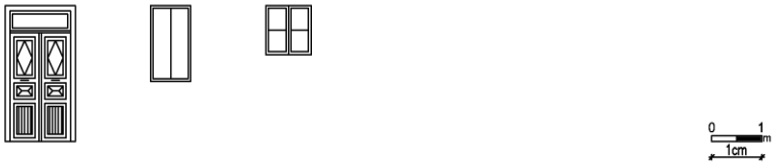
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

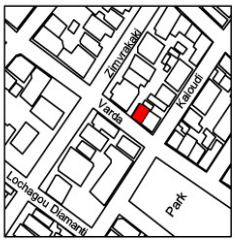
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun alt katında mekan düzenlemesinde değişimler yapıl mi; ve banyo inşa edilmiştir.

ADRES	VARDA SOK. NO:5	B 11

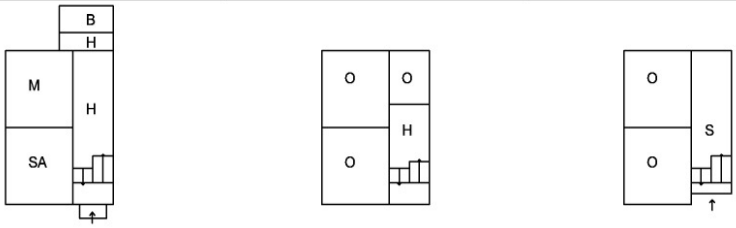

EV NO	5
ADA NO	345
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

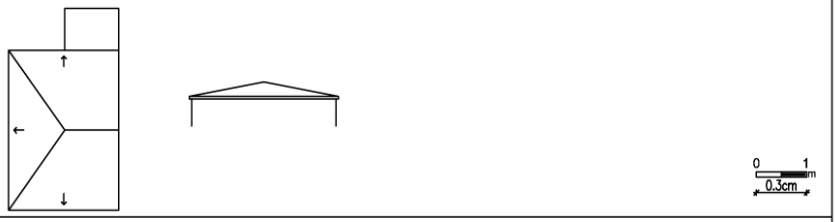
PLAN

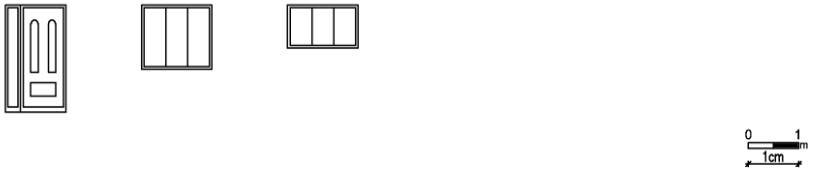
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun arka cephesine bitişik hol ve banyo inşa edilmiş ve giriş nişi mekanın içine dahil edilerek geniş mekan elde edilmiş. Üst katta sofaya bülünerek bir oda yapılmıştır.

ADRES	LAMFAKOU SOK. NO:7	B 12

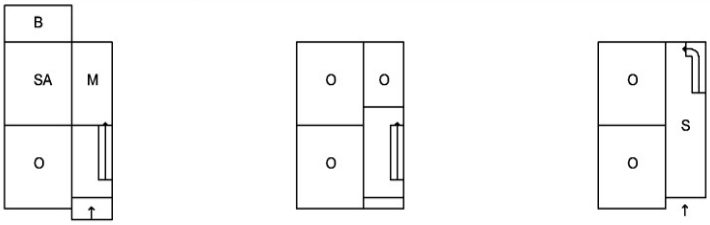

EV NO	7
ADA NO	342
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

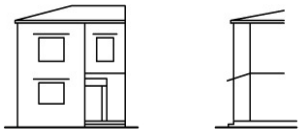

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

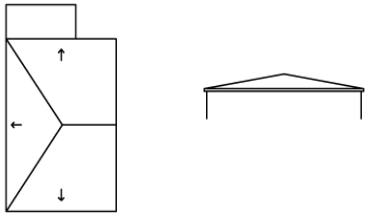
PLAN

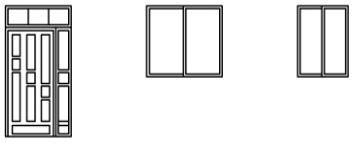
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

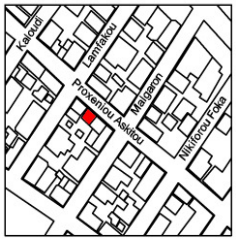
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun alt ve üst katlarında sofa bölünerek mekan elde edilmiştir. Alt katta mutfak, üst kat ise oda ypaılmıştır. Yapı ek olarak banyo inşa edilmiştir.

ADRES	PROXENİOU ASKİTOU SOK. NO: 16	B 13

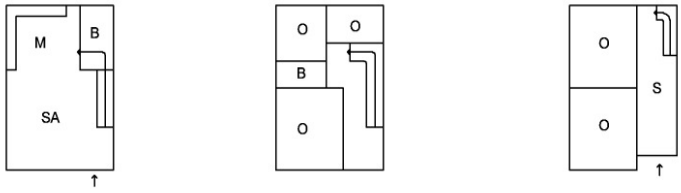
EV NO	16
ADA NO	341
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

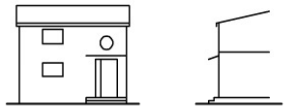

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

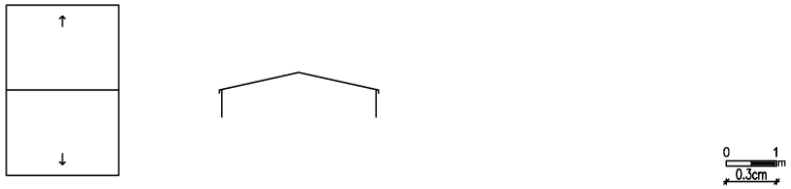
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ X	ORTA	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun iç mekanı komple değiştirilmiş ve farklı plan şeması kurgulanmıştır. Yapı ek mekan yapılmamış fakat giriş nişi mekanın içine dahil edilmiştir.

ADRES	NİKİFOROU FOKA SOK. NO: 18	B 14

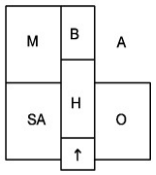

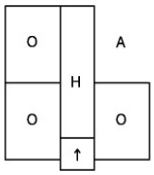
EV NO	18
ADA NO	322
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

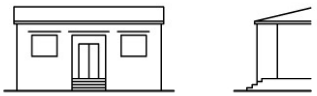
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

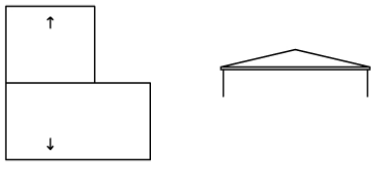

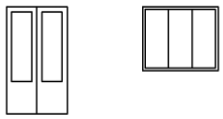
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

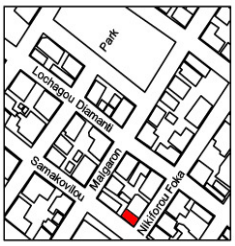
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut bir hol ve üç oda şeklinde yapılmış şuandaki kullanımında bir oda mutfak ve bir odada salon şeklinde düzenlenmiştir. Hol bölünerek banyo inşa edilmiştir.

ADRES	NİKİFOROU FOKA SOK. NO: 28	B 15

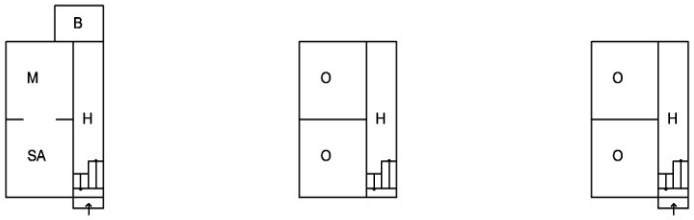

EV NO	28
ADA NO	321
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

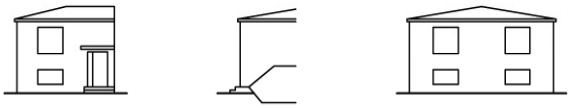

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

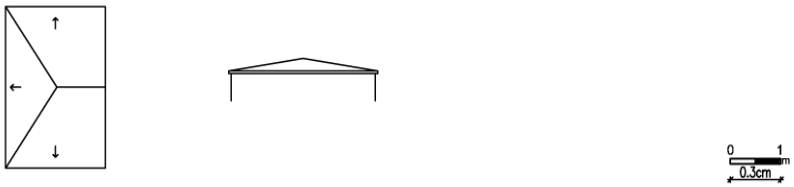
PLAN

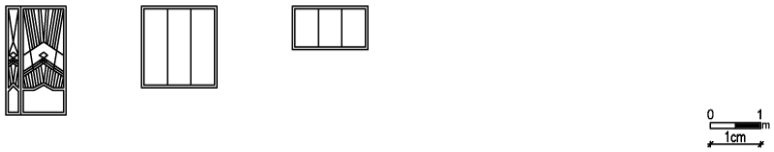
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

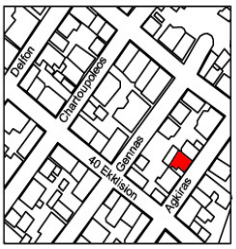
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun alt katında mekan değişikliği yapılmış ve arka cepheye banyo inşa edilmiştir.

ADRES	AGKİRAS SOK. NO:9	B 16

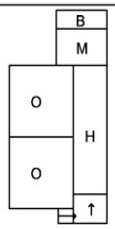
EV NO	9
ADA NO	363
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

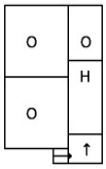

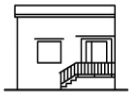
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

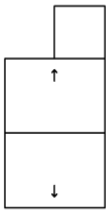

KESİT / CEPHE

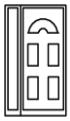
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

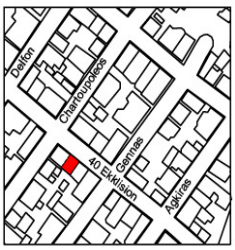

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Tek katlı bir konut, tadilat ve arka cepheye ek mekan inşa edilmiştir.
Konut kullanılmaktadır.

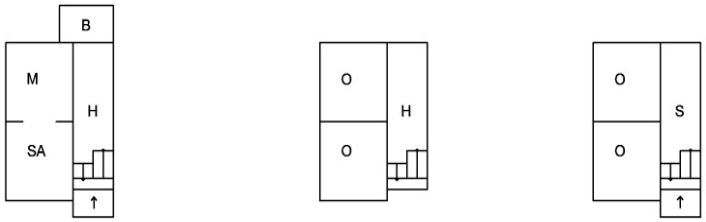
ADRES	40 EKKLİSİON SOK. NO:12	B 17
EV NO	12	
ADA NO	359	
KAT ADEDİ	2 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

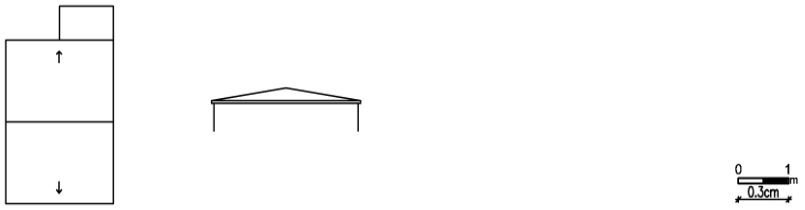
PLAN

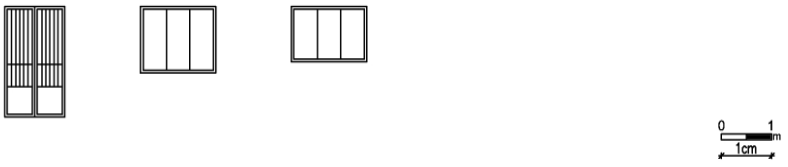
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

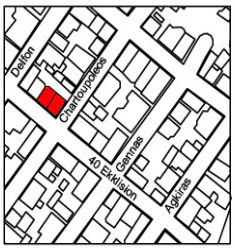
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut iki katlı olarak yapılmış ve alt katta mekan değişim ile banyo inşa edilmiştir.

ADRES	40 EKKLİSİON SOK. NO:5/7	B 18

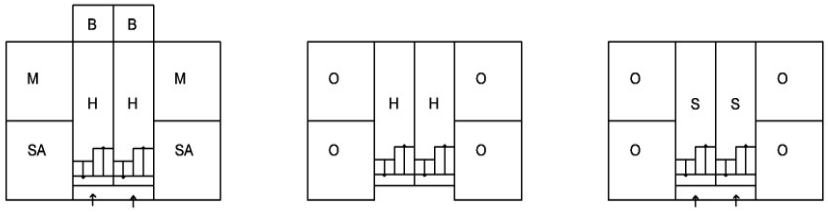

EV NO	5/7
ADA NO	367
KAT ADEDİ	2 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

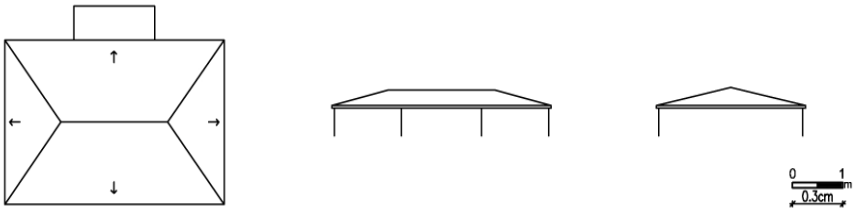
PLAN

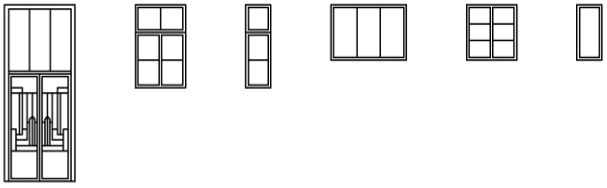
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

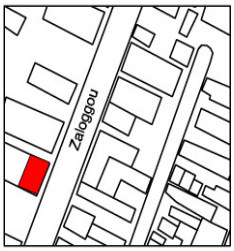
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: İki bitişik konutun arka cephesine banyo ilave edilmiş ve alt katta mekan değişikliliği yapılmıştır.

C
Vrioulou
Zaloggou
Katsantoni
Fanariou
Arkadioupoleos
Park
Tataoulon
Leof. Ir. 1940-1941
Mesologgiou
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

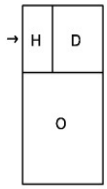
ADRES	ZALOGGOU SOK. NO: 7	C 1
EV NO	7	
ADA NO	493	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

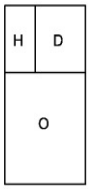

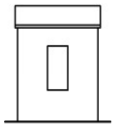
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

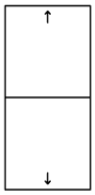

KESİT / CEPHE

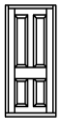
ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

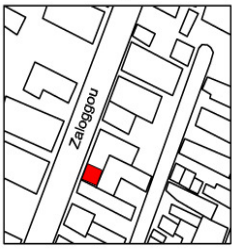
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut terk edilmiş ve zamanla yıkılarak yerini yeni yapılaşmaya bırakacaktır.

ADRES	ZALOGGOU SOK. NO: 12	C 2

EV NO	12
ADA NO	494
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

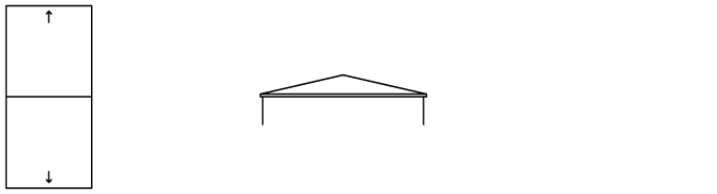
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

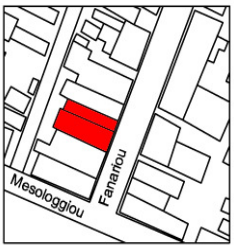
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ X	ORTA	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Terk edilmiş bir konut, bakımsızlıktan yıkılma durumuna doğru gitmektedır.

ADRES	FANARİOU SOK. NO: 1/3	C 3

EV NO	1/3
ADA NO	494
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

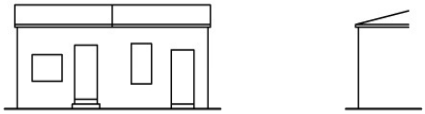

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

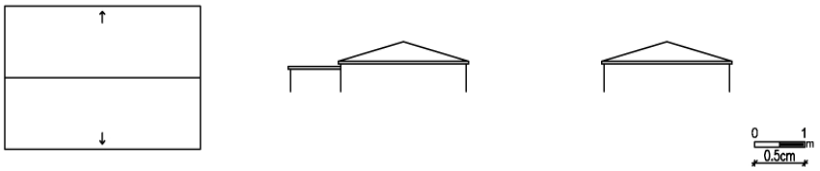
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

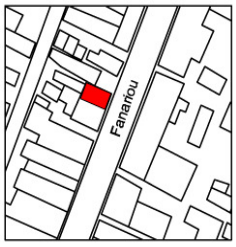
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutlar onarım görmüş fakat kullanıcıları ikamet etmemektedir.

ADRES	FANARİOU SOK. NO: 19	C 4

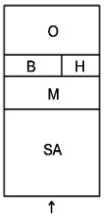

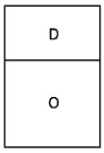
EV NO	19
ADA NO	494
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

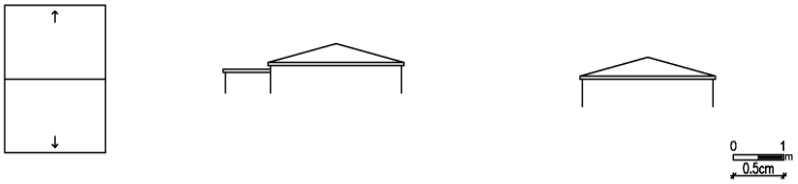

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

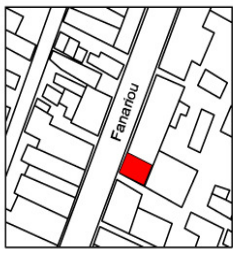
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları oturmakta, yapının arka cephesine bitişik ek mekanlar inşa edilmiştir.

ADRES	FANARİOU SOK. NO: 22	C 5

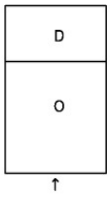
EV NO	22
ADA NO	495
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

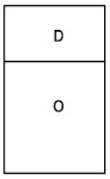

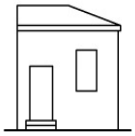
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

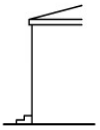
PLAN

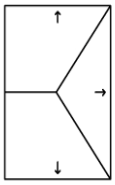

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

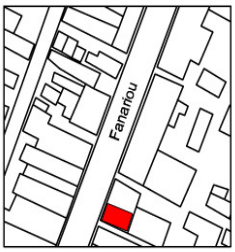
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcıları oturmamakta ve yapı özgün plan şemasını korumaktadır.

ADRES	FANARİOU SOK. NO: 14	C 6

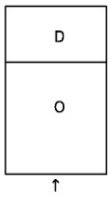
EV NO	14
ADA NO	495
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

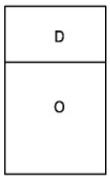

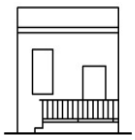
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

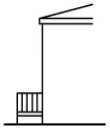
PLAN

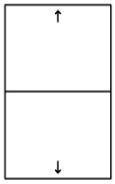

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

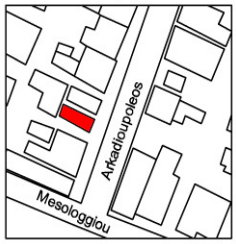
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut terk edilmiş ve özgün plan şemasını korumaktadır.

ADRES	ARKADİOUPOLEOS SOK. NO: 3	C 7

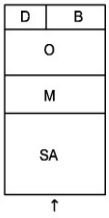

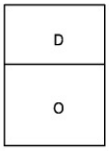
EV NO	3
ADA NO	495
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

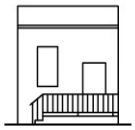
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

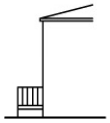
PLAN

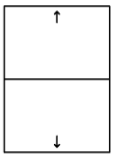

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

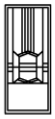

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcısı yok fakat araştırma sırasında yapnın arka cephesine ek mekanlar inşa edilmiştir.

ADRES	ARKADİOUPOLEOS SOK. NO: 23	C 8

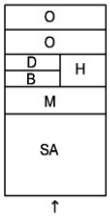
EV NO	23
ADA NO	495
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

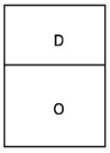

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

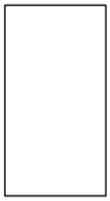

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

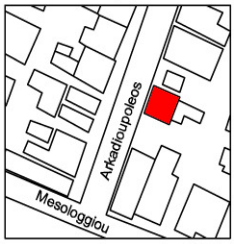
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN		ÖZGÜN DEĞİL X

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutun kullanıcılar oturmakta ve yapının arka cephesine ek mekanlar inşa etmişler.

ADRES	ARKADİOUPOLEOS SOK. NO: 4	C 9

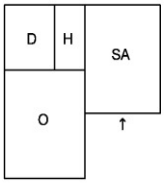
EV NO	4
ADA NO	496
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

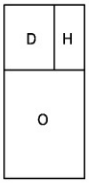

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

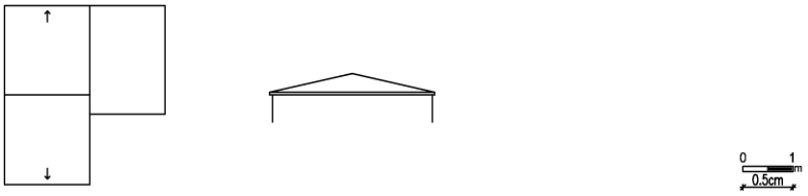

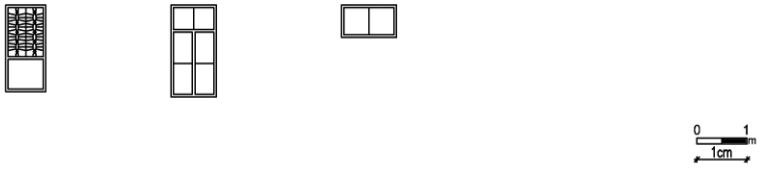
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

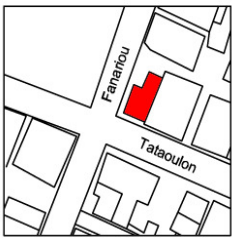
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut terk edilmiş ve kullanılmamaktadır. Bakımsızlıktan yıkılma durumuna gitmektedir.

ADRES	FANARİOU SOK. NO: 34	C 10

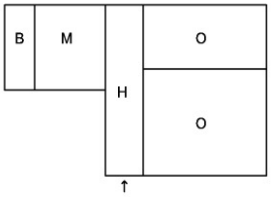
EV NO	34
ADA NO	499
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

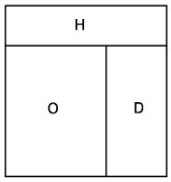

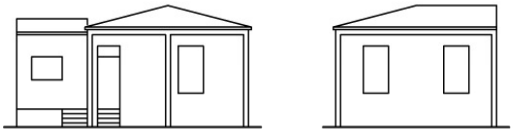
İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

PLAN

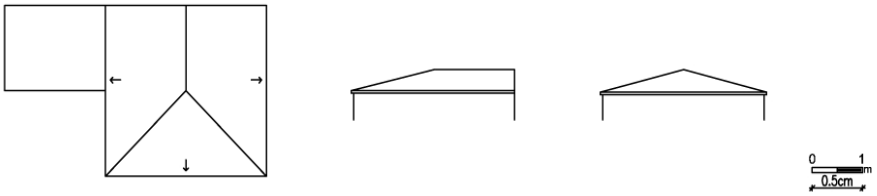

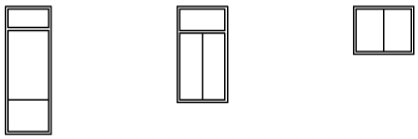
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

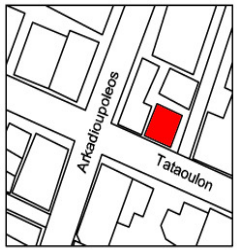
SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Yapı bir oda ve bir depo şeklinde yapılmış daha sonra arkaya ek mekan inşa edilmiştir. Konutun kiracı kullanıcılar vardır.

ADRES	TATAOULON SOK. NO: 4	C 11

EV NO	4
ADA NO	497
KAT ADEDİ	1 KAT
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR

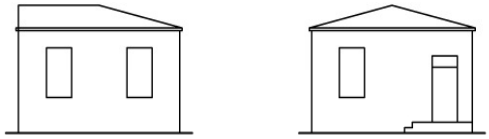

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

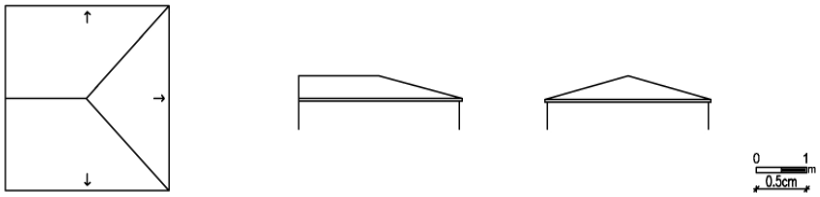
PLAN

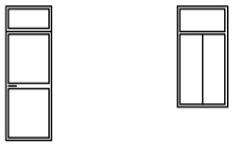
KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

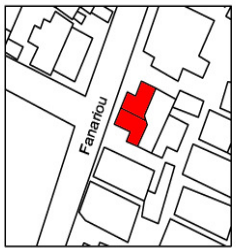

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA X	İYİ	KÖTÜ	ORTA	İYİ X
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET		HAYIR X		ÖZGÜN X		ÖZGÜN DEĞİL

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konut özgün plan şemasını korurken kullanıcıları yoktur. Konut veya arsa olarak satılık konumundadır.

ADRES	FANARİOU SOK. NO:40/42	C 12
EV NO	40/42	
ADA NO	499	
KAT ADEDİ	1 KAT	
YAPIM SİSTEMİ	KAGİR	

İNCELENEN KATLAR	ZEMİN KAT	BİRİNCİ KAT	ÖZGÜN

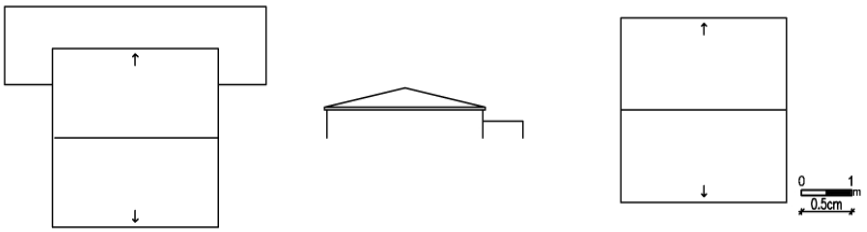
PLAN

KESİT / CEPHE

ÇATI ÖRTÜSÜ — PLAN / KESİT

AYRINTI KARAKTESTİKLERİ — KAPI / PENCERE

YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

SAĞLAMLIK DURUMU				FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK		
HARAP	KÖTÜ	ORTA	İYİ X	KÖTÜ	ORTA X	İYİ
ONARIM GÖRMÜŞ				İŞLEVSEL ÖZGÜNLÜK		
EVET X		HAYIR		ÖZGÜN	ÖZGÜN DEĞİL X	

GÖZLEM ve AÇIKLAMALAR: Konutların arka cephesine ek mekanlar yapılmış ve kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gümülcine'nin geçmiş kentsel dokusunun bir parçası olan mübadele döneminin ele alındığı bu çalışmada, kentte mübadele zamanında inşa edilmiş konutların günümüzde halen bir kısmının var olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Konutların büyük bir kısmının konut işlevini devam ettirebilmesi; plan kurgularının günümüzdeki yaşam koşullarına ve bireylerin gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde uyarlanmasıyla mümkün olmaktadır.

Bir toplumun tarihsel, kültürel ve yapısal değer kavramlarını taşıyan ve günümüze kadar ulaşan geleneksel konutlar, mimari mirasımızın temelini oluşturmaktadır. Mübadele döneminde inşa edilen mübadele konutları da mimari mirasımızın bir ürününü temsil etmektedir. Bu miras, zaman içersinde kullanım şekline ve yeterli değerin gösterilmemesi gibi nedenlere bağlı olarak birtakım değişimlere maruz kalırken, bazı konutlar terk edilerek, bakımsızlıktan her geçen gün yok olmakta ve yıkılarak sonuçlanmaktadır.

Lozan Antlaşmasının en önemli sonuçlarından biri, göç olaylarının başlamasıyla birlikte bir kaos meydana gelmiştir. Bunun sonucunda, göç ile beraber barınma sorunları ortaya çıkmış ve bu dönemde devlet çatısı altında kurulan komisyonlar tarafından mübadele konutlarının yapılmasına karar verilmiştir. 1922 – 1925 yıllarında inşa edilen mübadele konutları basit ve hızlı biçimde inşa edilmiştir. Bu hızlı ve basit yapılanmanın nedeni bu dönemde devletin ve halkın yeterli maddi gücünün olmamasıdır.

Gümülcine kentindeki tarihsel mübadele konutlarının aşağıda belirlenmiş olan kriterlere göre değerlendirdiğimizde:

Belgesel Değer: Yapılan araştırma sonucunda, mübadele konutlarının yerleşim dokusunda kullanılan ve kullanılmayan konutlara rastlanmıştır. Yerleşim dokusu içerisinde özgün kimliğini koruyan konutlar bulunurken, tadilat yapılmış ve yeni yapılar da dokunun içinde yer alarak, yerleşim yapısının bozulmasına neden olmuş ve günümüzde bu dokunun karmaşık bir hal aldığı gözlenmiştir. Doku içerisinde bulunan konutların koruma altına alınması için bir girişimin olmadığı, ada – parsel ilişkisinin özgün yapısını koruduğu, yapı – parsel ilişkisinde ise bozulmalar meydana geldiği gözlenmiştir. Bu bozulmaların nedeni de, konutların arka cephesine ek mekanların inşa edilmesi ve bu şekilde avlu alanlarında küçülmelerin meydana gelmesidir.

Gümülcine kentine mübadele döneminde 1849 adet konut inşa edilmiş ve günümüzde 786 konutun var olduğu tespit edilmiştir. Geri kalan konutlar zamanla yıkılarak yerini yeni yapılaşmaya bırakmıştır. Bu konutların 369 adeti özgün yapısını korurken, 448 adet konutun tadilatı yapılarak yenilendiği gözlenmiştir. Kentin 3 farklı bölgesinde bulunan mübadele konutlarının;

- A bölgesindeki yerleşim dokusunda toplam 493 adet konut tespit edilirken, 207 adet konut özgün yapısını korurken, 286 adet konut tadilat yapılarak yenilenmiştir. Bölgede % 40 oranında kullanılmayan veya terk edilmiş konut yapılarının olduğu tespit edilmiştir.
- B bölgesindeki yerleşim dokusunda toplam 226 adet konutun olduğu tespit edilirken, 84 adet konut özgün yapısını korurken, 142 adet konut ise tadilat yapılarak yenilenmiştir. Bölgede % 25 oranında kullanılmayan veya terk edilmiş yapıların olduğu tespit edilmiştir.
- C bölgesindeki yerleşim dokusunda konut yapılarının toplamı 67 adet tespit edilirken, 47 adet konut özgün kimliğini korumuş, 20 adet konut ise yenilenmiştir. Bu bölgedeki konutlar da az sayıda kullanıcı tespit edilmiştir.

İncelenen konut örnekleri ve bu doku içerisinde bulunan diğer konutlar da inşa edildikleri mübadele döneminin belge değerlerine sahiptirler. Mübadele döneminde inşa edilmiş ve günümüze kadar bir kısmı gelmiş olan bu yapılar, dönemin tarihsel sürecine mimari bakımdan ışık tutmaları nedeniyle gelecek nesiller için önemli birer veri olma niteliği taşımaktadır.

Mekansal Değer: Değişen yaşam koşullarına bağlı olarak insanların belli ihtiyaçları da farklı bir boyut kazanmıştır. Konut sahibinin yapıda rahat ve konforlu bir yaşam sürdürebilmesi için yeni mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. Yapıya bitişik mekanlar eklenerek; konutun dışında bulunan hela, mutfak gibi mekanlar zaman içinde konut içerisine alınarak yeni mekan bağlantıları kurulmuştur. Konutların mevcut plan şemasına ek mekanlar ilave edilerek, mekanın özgün kullanım kurgusunun değişmesine neden olmuştur.

60 adet konutun tabloları oluşturularak, mübadele döneminde tasarlanan plan kurgusunun günümüzdeki plan şemasının kullanım durumu ortaya konulmuştur. Mübadele döneminde inşa edilen konutlar basit plan şemalarında oluşurken; sofa + 2, 3, 4 ve 5 oda şeklinde uygulanmıştır. En yaygın kullanılan konut planları tek ve iki katlıdır. Tek katlı planlar sofa yanda + 3 odadan tasarlanırken, iki katlı konutta alt ve üst kat planlarında ise sofa yanda + 2 odadan tasarlanmıştır. Dul kadın konutları ise oda + depo şeklinde tasarlanmıştır. Günümüzde, kullanılan konutlarda mekan değişimi yapılarak, mutfak ve ıslak hacim birimleri mekan içine dahil edilmiştir. Bazı konutlarda farklı mekan birimleri de inşa edilmiştir.

Gümülcine kentinin 3 farklı bölgesinde bulunan mübadele dokusundaki mekansal kurgu farklı plan tipolojilerinde inşa edilmiştir. Bunlar;

- A bölgesindeki konutların % 85'i tek katlı inşa edilirken, plan kurgusunda sofa yanda + 3 oda şeklinde uygulanmıştır. Tadilat yapılmış bazı konutların mekan düzenindeki kullanım kurgusunda farklılıklar olmuştur.
- B bölgesindeki konutların % 90'ı iki katlı inşa edilmiştir. konutların plan şemalarındaki alt kat planı sofa yanda 2 veya 3 odada tasarlanırken, üst kat planında ise sofa yanda + 2 oda şeklinde uygulanmıştır. Bu bölgedeki konutların tek farkı merdiven kovasının sofanın girişinde, ortasında veya köşesinde konumlanmasıdır. Tadilat yapılmış konutların alt katlarındaki mekan düzeninde ek mekanlar yapılarak mekan düzeninin değişmesine neden olmuştur.
- C bölgesindeki konutlar diğer bölgelerdeki mübadele konutlarına göre daha küçük inşa edilmiş ve dul kadınlar için yapılmıştır. Sıra veya bitişik vaziyette inşa edilmiştir. Konutların plan düzeni bir oda ve bir depo şeklinde

kurgulanırken, üç farklı plan şemasında inşa edildiği tespit edilmiştir. Kullanılan konutların arka cephesine bitişik ek mekanlar inşa edilirken, terk edilmiş veya kullanılmayan konutlar halen özgün plan şemasını korumaktadır.

Hızlı ve minimum gereksinimine göre planlanan konutlar zamanla artan gereksinimler dahilin de değişimlere uğramış ve bu da konutların mekansal değer kavramını ortaya çıkarmıştır.

Stilistik Değer: Konutların iç mekan değişimleri dış cephenin değişmesine neden olmuştur. Kullanılmayan veya terk edilmiş konutların bir kısmı özgün dış cephe formuna sahiptir. Özgün cephe formuna sahip olan konutların kapı ve pencere elemanları da o dönemde monte edilmiş geleneksel elemanlardır. Kullanılan konutların birçoğundaki cephe değişimlerinde boyama veya taş kaplama yapılmıştır. Değişim görmüş cephelerin kapı ve pencere elemanları da boyut veya malzeme olarak değiştirilmiştir. Merdiven sahanlığının konumu değiştirilirken, bazı konutların ön cephesine balkon ilave inşa edilirken, ön cephede bulunan giriş nişlerinde de değişimler meydana gelmiştir. Belirlenen bu değişimlere göre konutların stilistik değer kavramını ortaya çıkarmıştır.

Kentsel ve Tarihi Doku Değeri: Belgesel, mekansal, stilistik değer kavramlarına sahip olan mübadele konutları kent dokusu içerisinde değer taşırlar. Farklı disiplinlerin de üzerinde araştırmalar yapabileceği döneme ışık tutan bu konutlar, bu sürecin mimari bakımdan somut belgeleridir.

Kentteki mübadele konutlarının yerleşim dokusu Hippodamus plan sistemine benzemektedir. Konutların bulunduğu sokaklar, o dönemin yerleşim dokusunun bir parçasını oluştururken, dönemin kritik bir olayında yaşam şekillerinin anlaşılabilmesini sağlayabilecek mimari yapılanmayla günümüzde kentsel ve tarihi doku değerini taşımaktadırlar.

Fiziksel Değer: Konutların fiziksel sağlamlığı ve dayanıklılığı, diğer değer kavramları kadar önem taşımaktadır. Mübadele döneminde devletin ve göçmenlerin yeterli maddi gücü olmadığından ucuz malzeme ile konutları inşa edilmiştir. Konutların taşıyıcı sisteminde yığma kagir kullanılmıştır. Değişim görmüş olan konutların taşıyıcı

sistemlerini sağlamlaştırmak için beton veya tuğla malzeme kullanılmıştır. Bu durum da konutların fiziksel değeri kavramını ortaya çıkarmıştır.

Gümülcine'de 1923 – 1925 yılları arasında inşa edilmeye başlanan ve 1930 yılına kadar inşası devam eden mübadele konutları**, belgesel, mekansal, stilistik, kentsel ve tarihi doku, fiziksel değer** olarak beş ana ilkesi ortaya konulmuştur. Günümüzde yaşlı ve orta yaşlı kesimin barındığı konutların, mekan kurgusunun değişmiş olması ve günümüz yaşam koşullarına cevap vermesi bakımından kullanıcılar tarafından daha fonksiyonel olarak nitelendirildiği görülmüştür.

İncelenen Mübadele Konutları İçin Önerileri:

- Alan çalışmasının tamamlanmasından sonra elde edilen veriler bir belge niteliğindedir.
- Bundan sonraki çalışmalara basamak oluşturacaktır.
- Bu konutlar günlük yaşam koşullarının gereksinimlerine cevap verebilecek donatı ve ilavelerle kullanılıp günlük hayata kazandırılmalıdır.
- Terk edilmiş konutları koruma altına alınarak, sosyo – kültürel veya turizme dayalı işlevlerin yüklenmesiyle, ekonomik ve doku bakımından bölgenin yaşanabilir hale gelmesi sağlanabilir.
- Yerleşim dokusu içerisinde yer alan tarihi mübadele konutlarının tipolojik özellikleri hazırlanarak, bir tasarım rehberinin oluşturulmasıyla kent görünümü bakımından değerin arttırılmasında etkili olacaktır.
- Bölge halkını koruma konusunda bilgilendirilmelidir.

Tez çalışmasında Gümülcine (Komotini) kentindeki Mübadele konutlarının karakteristik özelliklerini, kentin tarihi sürecini gelişimi ile birlikte inceleyen ve bölgesel belge niteliğini oluşturan bir araştırma ortaya konulmuştur.

KAYNAKLAR

[1] H. Cevahir Kayam, ***Lozan Barış Antlaşmasına Göre Türk-Yunan Mübadelesi ve Konunun TBMM'nde Görüşülmesi***, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt:IX, Sayı: 27, 1993.

[2] Seha L. Meray, ***Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler,*** Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Takım I, Cilt 1, Kitap 1, s. 115-123, Ankara, 1973.

[3] A. Cevat Eren, ***Türkiye'de Göç ve Göçmen Meselelerinin Başlaması,*** Türk Dünyası, Sayı 1, s. 12, Şubat-Mart-Nisan, 1966.

[4] Mustafa Hatipler, ***Selanik'ten Edirne'ye İnsan Ziyanlığı : (Gözyaşı, Hicran ve Büyük Mübadele),*** Assos Yayınlar, İstanbul 2003.

[5] Baskın Oran, ***Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu,*** Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, s. 46, Ankara, 1986.

[6] Seçil Akgün, ***Birkaç Amerikan Kaynağından Türk-Yunan Mübadelesi Sorunu,*** Gen. Kur. Basımevi, s. 244, Ankara, 1986.

[7] Bilal Şimşir, ***Ege Sorunu,*** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt 1, Ankara, 1976.

[8] Meşküre Yılmaz, ***Balkanlar ve Kıbrıs Nüfus Mübadelesi ve Batı Trakya Türkleri,*** 21. Yüzyıl Türkiye Ensitüsü (21 yyte.org), 2007.

[9] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA.), 030 (16.10.1923) 123 874 12

[10] Ankara Hükümeti'nin önerdiği yerine, Ankara Hükümeti'nin Buna Sıcak Baktığı denmeliydi. Çünkü, Mübadele Teklifinin Yunanistan Tarafından Yapıldığı Tarihi Bir Vakiadır.

[11] Özden Z. Alanter, ***Türk Dış Politikasında Milletler Cemiyeti Dönemi,*** Türk Dış Politikasının Analizi, s. 75, İstanbul, 1994.

[12] Vassilis Colonas, "***1923'den Önce ve Sonra Küçük Asya Rumlarının Konut Sorunu ve Mimari Tarzı,"*** "Ege'yi Geçerken- 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.

[13] www.morfologia.arch.duth.gr/.../neoklassika.pdf

[14] G. A. Yiannakopoulos, ***"Prosphygiki Ellada",*** Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, Atina, 1992.

[15] Dış İlişkiler Bakanlığı Arşivi (Ege'yi Geçerken- 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, s. 259).

[16] S. Pelagidis, ***"Prosphygiki Ellada (1913-1940)",*** Kyriakidis, Selanik, 1997.

[17] V. Guizeli, ***"Koinonikio Metaschimatismio kai Proelefsi tis Kiononikis Katoikias stin Elleda, 1920-1930",*** Epikaiotita, Atina, 1984.

[18] Dido Sotirou, ***"Ot Nekroi Premenoun, Kedros",*** Atina, 1959.

[19]www.lozanmubadelesi.blogspot.gr/2009/08/emvali-metruke-ve-mubadele-ile alakal.html

[20] Nihat Erim, ***Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri,*** TTK, C. 1, s. 478-485, Ankara, 1953. Ayrıca Antlaşmanın tam metni için bkz. BOA, DH. MB. HPS. M 12/20 1332. Ca. 18. VRK. 11-16

[21] BOA., HR.SYS. 2056/9 belge sıra nu. 9.

[22] BOA., HR.SYS. 2056/9. Hariciye Nezaretine Başşehbender Vekili Tarafından Gönderilen 4 Ocak 1915 Tarihli Belge.

[23] BOA., HR.SYS. 2058/1.

[24] BOA., HR.SYS. 2056/9, Dahiliye Nazırı Adına Hariciye Nezaretine yazılan 23 Mart 1331 (5 Nisan 1915) Tarihli Belge.

[25] BOA., HR.SYS. 2035/1, Atina Sefaret-i Seniyyesi'nden Hariciye Nezaretine Gönderilen 26 Eylül 1914 Tarihli ve 780 no.lu Telgraf Tercümesi.

[26] BOA., HR.SYS. 2034/3, İzmir Muhtelit Komisyonu Mukavelename Layıhası, s. 7-8-9.

[27] BOA., HR.SYS. 2034/2, 11 Temmuz 1914 Tarihli Oturum, s. 6,

[28] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Bakanlar Kurulu Kararları (Bundan Sonra BCA, BKK), 030.18.1.1/08.39.09.

[29] Hikmet Öksüz, ***Batı Trakya Türkleri Makaleleri,*** Karam Yayınları, Çorum, 2006.

[30] BCA, TİE, 272.13/79.1.14.

[31] BCA, TİE, 272. 12/47.87.4.

[32] İsmail Soysal, ***Türkiye'nin Siyasi Andlaşmaları,*** Cilt 1, s. 182, Ankara, 1989.

[33] BCA, TİE, 272.11/23.121.20.

[34] Onur Yıldırım, ***Diploması ve Göç Türk-Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü,*** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.261-262, 286, 288, İstanbul, 2006.

[35] Mesut Çapa, ***"Lozan'da Öngörülen Türk Ahali Mübadelesinin Uygulanmasında Türkiye Kızılay (Hilal-İ Ahmer) Cemiyeti'nin Katkıları",*** Atatürk Yolu, A. Ü. İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Yıl 1, s. 242, Ankara, 1988.

[36] http://muhacirin.blogcu.com/ubadele-muhacirleri-goc-hareketleri-uc-ana-baslikta-toplanabilir/7412287

[37] Elisabeth Kontogiorgi, ***"Makedonya'nın Yunanistan'a Ait olan Kısmına Mülteci Yerleşiminin Ekonomik Sonuçları, 1923-1932",*** "Ege'yi Geçerken- 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.

[38] D. N. Afantakis, ***"Macedonia",*** Megali Elliniki Enkyklopaideia, Atina, 1927.

[39] A. A. Pallis, ***"Racial Migrations in the Balkans During the Years 1912-1924",*** The Geographical Journal, 66: 315-331, Londra, 1925.

[40] Milletler Cemiyeti, Seventeenth Quarterly Report of the RSC, C. 51. M. 25. 1928.

[41] www.anthologio.wordpress.com/2012/06/20/%ce%af-%cf%8c-13/

[42] A. Yerolympos, ***"Ekthesi gia tis Synthikes Ygieins stin Synoikia Vardariou, Thessaloniki 1897",*** Paratiritis, 25-26, Selanik, 1994.

[43] K. Kafkoula, ***"I Idea tis Kipoupolis stin Elliniki Poleodomia tou Mesopolemou" ,*** Academic Register of the Faculty of Architecture, 12 (4) University of Thessaloniki, Selanik, 1990.

[44] Mark Mazower, ***"The Refugees, the Econmic Crisis and the Collapse of Venizelist Hegemony, 1929-1932",*** Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, cilt 9, s. 123-127, Atina, 1992.

[45] www.minor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=5944

[46] A. Cevat Eren, ***"Türkiye de Göç ve Göçmenler Meselesi – Tanzimat Dönemi İlk Kurulan Göçmen Komisyonu – Çıkarılan Tüzükler",*** Nurgök Matbaası, s. 21, İstanbul, 1966.

[47] İlhan Tekeli, ***"Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskan Sorunu",*** Toplam ve Bilim, sy. 50, s. 49-71, (Yaz) 1990.

[48] İbrahim Erdal, ***"Mübadele (Ulusallaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)",*** IQ Kültür Sanat Yayıncılık, s. 101, İstanbul, 2006.

[49] Nedim İpek, ***"Mübadele ve Samsun",*** TTK Yayınları, s. 35, 45, Ankara, 2000.

[50] Cahide Zengin Aghatabay, ***"Mübadelenin Mazlum Misafirleri Mübadele ve Kamuoyu 1923-1930",*** Bengi Yayınları, s. 94-102, İstanbul, 2007.

[51] N. Yücel Mutlu, ***"Lozanda Mübadele veya Memleketin Türk Nüfusunun Artırılması",*** s. 178, (y.y.) 2005.

[52] Jozeph von Hammer, ***"Devlet-i Osmaniye Tarihi",*** Terc. Ata Bey, İstanbul 1911-14.

[53] Evliya Çelebi, ***"Seyatname 8. cilt",*** Yapı Kredi Yayınları, s. 86, Kasım 2003.

[54] İsmail Bıçakçı, ***Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri,*** İsar Yayınları, s. 122-129, İstanbul, 2003.

[55] Yusuf Salih, ***Gümülcine (Komothnh) Sosyo-Ekonomik Özellikleri,*** Dokuz Eylül Üniversitesi, Bitirme Tezi, İzmir, 2002.

[56] 1310 Tarihli Edirne Vilayet Salnamesi.

[57] Pars Tuğlacı, ***"Osmanlı Şehirleri",*** s. 347, İstanbul, 1985.

[58] Friedrich Giese (neşredi***), "Die Altos-manische Chronik des Aşıkpaşazade",*** s. 4-45, Leipzig, 1928-1929.

[59] Oruç B. Adil, ***"Tevarih-i Ali Osmani",*** neşr. Franz Babinger, Die Frühosmanishcen Jahrbücher des Urudsch, Orient Buchhandlung, s. 25, Hannover, 1925.

[60] www.abttf.org

[61] http://muhacirin.blogcu.com/bati-trakya-neresidir/3770303

[62] www.panoramio.com/photo

[63] Moumin Moumin, ***Batı Trakya Türk Folkloru Üzerine Bir Araştırma (Doğum-Evlenme-Ölüm Adetleri),*** Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2009.

[64] www.facebook.com/komothnh-palies-foto

[65] www.el.wikipedia.org/wiki/Κομοτηνή

[66] Sennur Akansel, ***Edirne Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Plan Ve Cephe Analizi,*** Trakya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 1990.

[67] Damla Zeybekoğlu, ***Edirne Geleneksl Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi,*** Trakya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2005.

[68] Önder Küçükerman***, Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar,*** Apa Ofset Basımevi, İstanbul, 1973.

[69] Doğan Kuban, ***Türk Ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler,*** Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1982.

ÖZGEÇMİŞ

Belgkin İmpram, 1983 yılında Yunanistanın Gümülcine (Komotini) kentinde doğdu. İlkokul öğrenimini 1990-1995 yılları arasında Almanya'nın Rai-Breitenbach, Odenwaldkreis'deki Georg-Ackermann İlkokulunda, orta ve lise öğrenimin 1995-2001 yılları arasında Edirne Kız Teknik Anadolu Meslek Lisesinde tamamladı. 2002 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümünü girdi. 2009 yılında Üniversite eğitimini tamamladı. 2010 yılında Trakya Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Bölümünde Yüksek Lisans eğitimine başladı.

EKLER DİZİNİ

EK A. Türk-Rum Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi

EK B. Mübadele Dönemine Ait Fotoğraflar

EK C. Gümülcine Kentinin Mübadele Dönemine Ait Fotoğrafları

Ek C.1. Mübadele Döneminde Gümülcine Kenti

Ek C.2. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Özgün Kimliği

Ek C.3. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yenilenmiş Kimliği

Ek C.4. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutların İç Mekan ve Cephe Yapısı

Ek C.5. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yapım Tekniği

EK D. Mübadele Konutlarının Bulunduğu Yerleşim Alanlarının Bazı Sokak ve Caddelerinin Siluetleri

EK A. Türk-Rum Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi

Madde: 1

Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak, zorunlu mübadelesine (Exchange obligatorie) girişilecektir.

Bu kimselerden hiç biri, Türk Hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye ya da Yunan Hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek orada yerleşemeyecektir.

Madde: 2

Birinci Maddede öngörülen mübadele:

a. İstanbul'da oturan Rumları (İstanbul'un Rum ahalisini);
b. Batı Trakya'da oturan Müslümanların (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisini) kapsamayacaktır.

1912 Kanunuyla sınırlandırdığı biçimde, İstanbul Şehremaneti daireleri içinde, 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (etablis) bulunan bütün Rumlar, İstanbul'da oturan Rumlar (İstanbul'un Rum ahalisi) sayılacaklardır.

1913 tarihli Bükreş Antlaşması'nın koymuş olduğu sınır çizgisinin doğusundaki bölgeye yerleşmiş (etabils) bulunan Müslümanlar, Batı Trkaya'da oturan Müslümanlar (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisi) sayılacaklardır.

Madde: 3

Karşılıklı olarak, Rum ve Türk nüfusu mübadele edilecek olan toprakları 18 Ekim 1912 tarihinden sonra bırakıp gitmiş olan Rumlar ve Müslümanlar, 1. Maddede öngörülen mübadelenin kapsamına girer sayılacaklardır.

İşbu Sözleşmede kullanılan "göçmenler" (emigrants) terimi, 18 Ekim 1912 tarihinden sonra göç etmesi gereken ya da göç etmiş bulunan bütün gerçek ya da tüzel kişileri kapsamaktadır.

Madde: 4

Aileleri Türk ülkesini daha önce bırakıp gitmiş olup da kendileri Türkiye'de alıkonulmuş bulunan Rum halkından vücutça sağlam erkekler, işbu Sözleşme uyarınca, Yunanistan'a gönderilecek ilk kafileyi meydana getireceklerdir.

Madde: 5

İşbu Sözleşmenin 9. ve 10. Maddelerindeki çekinceler (ihtirazi kayıtlar) saklı kalmak üzere, işbu Sözleşme uyarınca yapılacak mübadele yüzünden, Türkiye'deki Rumların ya da Yunanistan'daki Müslümanların mülkiyet haklarına ve alacaklarına hiçbir zarar verdirilmeyecektir.

Madde: 6

Mübadele edilecek halklara mensup bir kimsenin gidişine, herhangi bir nedenle olursa olsun, hiçbir engel çıkartılmayacaktır. Bir göçmenin, kesinleşmiş bir hapis cezası bulunduğu, ya da henüz kesinleşmemiş bir cezaya çarptırıldığı, ya da kendisine karşı ceza soruşturması yürütüldüğü durumlarda, söz konusu olan göçmen, cezasını çekmek ya da yargılanmak üzere, kendisine karşı kovuşturmada bulunan ülkenin makamlarınca, gideceği ülkenin makamlarına teslim edilecektir.

Madde: 7

Göçmenler, bırakıp gidecekleri ülkenin uyrukluğunu yitirecekler ve varış ülkesinin topraklarına ayak bastıkları anda, bu ülkenin uyrukluğunu edinmiş sayılacaklardır.

İki ülkeden birini ya da ötekini daha önce bırakıp gitmiş olan ve henüz yeni bir uyrukluk edinmemiş bulunan göçmenler, bu yeni uyrukluğu, İşbu Sözleşmenin imzası tarihinde edinmiş olacaklardır.

Madde: 8

Göçmenler, her çeşit taşınır mallarını yanlarında götürmekte ya da bunları taşıttırmakta serbest olacaklar ve bu yüzden kendilerinden çıkış ya da giriş ya da başka herhangi bir vergi alınmayacaktır.

Bunun gibi, işbu Sözleşme uyarınca, bağıtlı devletlerden birinin ülkesini bırakıp gidecek her topluluk (cemaat, communaute) üyesinin (camiler, tekkeler, medreseler, kiliseler, manastırlar, okullar, hastaneler, ortaklıklar, dernekler, tüzel kişiler ya da ne çeşit olursa olsun başka tesisler personelini kapsamak üzere) kendi topluluklarına ait taşınır malları yanlarında serbestçe götürmek ya da taşıttırmak hakkı olacaktır.

11. Madde öngörülen Karma Komisyonların tavsiyesi üzerine, her iki ülke makamlarınca, taşıma işlerinde en geniş kolaylıklar sağlanacaktır.

Taşınır malların tümünü ya da bir kısmını yanlarında götüremeyecek olan göçmenler, bunları, oldukları yerde bırakabileceklerdir. Bu durumda, yerel makamlar, bırakılan taşınır malların dökümünü (envanterini) ve değerini, ilgili göçmenin gözleri önünde saptamakla görevli olacaklardır. Göçmenin bırakacağı taşınır malların çizelgesini ve değerini gösteren tutanaklar dört nüsha olarak düzenlenecek ve bunlardan biri yerel makamlarca saklanacak, ikincisi, 9. Maddede öngörülen tasfiye işlemine esas alınmak üzere 11. Maddede öngörülen Karma Komisyonu sunulacak, üçüncüsü göç edilecek ülkenin Hükümetine, dördüncüsü de göçmene verilecektir.

Madde: 9

8. Maddede öngörülen göçmenlerin ve toplulukların kent ve köylerdeki taşınmaz mallarıyla. Bu göçmenlerin ya da toplulukların bırakmış oldukları taşınır mallar, 11. Maddede öngörülen Karma Komisyonca, aşağıdaki hükümler uyarınca tasfiye edilecektir.

Zorunlu mübadele uygulanacak bölgelerde bulunan ve mübadele uygulanmayacak bir bölgede yerleşmiş toplulukların din ya da hayır kurumlarına ait olan mallar da, aynı şartlar içinde, tasfiye edilecektir.

Madde: 10

Bağıtlı Tarafların ülkelerini daha önceden bırakıp gitmiş olan ve işbu Sözleşmenin 3 ncü Maddesi uyarınca nüfus (halkların) mübadelesinin kapsamına girer sayılan kimselere ait taşınır ya da taşınmaz malların tasfiyesi, 9. Madde uyarınca, Türkiye ile Yunanistan'da 18 Ekim 1912 tarihinden bu yana yürürlüğe konmuş kanunlarla her çeşit yönetmeliklere (tüzüklere) göre ya da başka herhangi bir zoralım (müsadere), zorunlu satış, v.b. gibi, işbu mallar üzerindeki mülkiyet hakkını herhangi

bir yoldan kısıtlayıcı nitelikte hiçbir tedbire konu olmaksızın yürütülecektir. İşbu Madde ile 9. Maddede öngörülen mallar, bu çeşit bir tedbire konu olurlarsa, bu mallara 11 Maddede öngörülen Komisyonca, bu tedbirler uygulanmamışçasına, değer biçilecektir.

Kamulaştırılmış mallara gelince, Karma Komisyon, her iki ülkede mübadele kapsamına girecek kimselere ait olup da, mübadele uygulanacak topraklarda bulunan ve 18 Ekim 1912 den sonra kamulaştırılmış olan bu mallara yeniden değer biçecektir. Komisyon bir zarar verilmiş olduğunu görürse, bu zararı mal sahiplerinin yararına onaracak bir zarar-giderim (tazminat) saptayacaktır. Bu zarar-giderim tutarı, mal sahiplerinin alacak hesabına ve kamulaştıran ülke Hükümetinin borç hesabına geçirilecektir.

8. ve 9. Maddelerde göz önünde tutulan kimseler, şu ya da bu yoldan yararlanmadan yoksun bırakıldıkları malların gelirlerini elde edememişlerse, bu gelirlerin tutarlarının kendilerine geri verilmesi, savaş öncesi ortalama gelir esas alınarak ve Karma Komisyonca saptanacak yol ve yöntemler uyarınca, sağlanacaktır.

Yunanistan'daki Vakıf mallarının ve bunlardan doğan hak ve çıkarların, ve Türkiye'de Rumlara ait benzer tesislerin tasfiyesine girişirken, 11. Maddede öngörülen Karma Komisyon, bu tesislerin ve bunlarla ilgili bulunan özel kişilerin haklarını kabul edilmemiş ilkelerden esinlenecektir.

11. Maddede öngörülen Karma Komisyon, bu hükümleri uygulamakla görevli olacaktır.

Madde: 11

İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girişinden başlayarak bir aylık bir süre içinde, Bağıtlı Yüksek Tarafların her birinden dört ve 1914-1918 savaşına katılmamış Devletlerin uyrukları arasından Milletler Cemiyeti Meclisine seçilecek üç üyeden oluşan ve Türkiye'de ya da Yunanistan'da toplanacak olan bir Karma Komisyon kurulacaktır. Komisyonun Başkanlığını, tarafsız üç üyeden her biri sıra ile yapacaktır.

Karma Komisyonu, gerekli göreceği yerlerde, bir Türk ve bir Yunanlı üye ile, Karma Komisyonca atanacak tarafsız bir Başkandan oluşacak ve Karma Komisyona bağlı olarak çalışacak alt-komisyonlar kurmaya yetkili olacaktır. Karma Komisyon, gerekli göreceği yerlerde, bir Türk ve bir Yunanlı üye ile, Karma Komisyonca atanacak tarafsız bir Başkandan oluşacak ve Karma Komisyona bağlı olarak çalışacak alt-

komisyonlar kurmaya yetkili olacaktır. Karma Komisyon, alt-komisyonlara verilecek yetkileri kendisi saptayacaktır.

Madde: 12

Karma Komisyon, işbu Sözleşmede öngörülen göçü denetlemek ve kolaylaştırmak ve 8. Madde ile 9. Maddede öngörülen taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesine girişmekle yetkili olacaktır.

Karma Komisyon, göçün ve yukarıda belirtilen tasfiyenin yol ve yöntemlerini saptayacaktır.

Karma Komisyon, genel olarak, işbu Sözleşmenin uygulanmasında gerekli göreceği tedbirleri almağa ve bu Sözleşme yüzünden ortaya çıkabilecek bütün sorunları karara bağlamaya tam yetkili olacaktır.

Karma Komisyon kararları oy çokluğu ile alınacaktır.

Tasfiye edilecek mallara, haklara ve çıkarlara ilişkin bütün itirazlar Karma Komisyonca kesin olarak karara bağlanacaktır.

Madde: 13

Karma Komisyon, ilgilileri dinledikten ya da dinlemeğe gereği gibi çağırdıktan sonra, işbu Sözleşme uyarınca tasfiye edilmesi gereken taşınmaz mallara değer biçme işlemine girişmek için yetkili olacaktır.

Tasfiye olunacak mallara değer biçilmesinde, bunların altın para ile olan değeri esas alınacaktır.

Madde: 14

Komisyon, ilgili mal sahibine, elinden alınan ve bulunduğu ülkenin Hükümeti emrinde kalacak olan mallardan dolayı borçlu kalınan para tutarını belirten bir bildiri belgesi verecektir.

Bu bildiri belgeleri esas alınarak borçlu kalınan para tutarları, tasfiyenin yapılacağı ülke Hükümetinin, göçmenin mensup olduğu Hükümete karşı bir borcu olacaktır. Göçmenin, ilke olarak, göç ettiği ülkede, kendisine borçlu bulunulan paraların karşılığında, ayrıldığı ülkede, kendisine borçlu bulunulan paraların karşılığında,

ayrıldığı ülkede bırakmış olacağı mallarla aynı değerde ve aynı nitelikte, mal alması gerekecektir.

Yukarıda belirtilen biçimde bildiri belgeleri esası üzerinden, her iki Hükümetçe ödenmesi gereken paraların hesabı, her altı ayda bir çıkartılacaktır.

Tasfiye işlemi tamamlandığı zaman, karşılıklı borçlar birbirine eşit çıkarsa, bununla ilgili hesaplar denkleştirilmiş (takas ve mahsup edilmiş) olacaktır. Bu denkleştirme işleminden sonra, Hükümetlerden biri ötekine borçlu kalırsa, bu borç peşin para ile ödenecektir. Borçlu Hükümet, bu ödeme işine süre tanınmasını isterse, yıllık en çok üç taksitte ödenmek şartıyla, Komisyon bu süreyi ona tanıyabilecektir. Komisyon, bu süre içinde ödenmesi gereken faizleri de saptayacaktır.

Ödenecek para oldukça önemli ise ve daha uzun sürelerin tanınmasını gerektirmekteyse, borçlu Hükümet, borçlu olduğu paranın yüzde yirmisine kadar Karma Komisyonca saptanacak bir parayı peşin olarak ödeyecek, geri kalan borç için de, Karma Komisyonca saptanacak oranda faizli ve yirmi yıllık bir süre içinde anaparaya çevrilebilecek (amortise edilecek) borçlanma bonoları (istikraz tahvilleri) çıkarabilecektir. Borçlu Hükümet, bu borç için, Komisyonca kabul edilecek sağlancalar (rehinler) gösterecektir. Bu sağlancalar, Yunanistan'da Uluslar arası Komisyonca, İstanbul'da Devlet Borcu (Düyun-u Umumiye) Meclisince yönetilecek ve gelirleri toplanacaktır. Bu sağlancalar konusunda anlaşmaya varılamazsa, Milletler Cemiyeti Meclisi bunları saptamaya yetkili olacaktır.

Madde: 15

Göçü kolaylaştırmak amacıyla, ilgili Devletlerce, Karma Komisyonun saptayacağı şartlarla, Komisyona öndelik (avans) olarak ödemede bulunacaktır.

Madde: 16

Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri, işbu Sözleşme uyarınca, ülkelerini bırakıp gidecek olan kimselere yapılacak bildirilerle, bu kimselerin varış ülkesine taşınmak üzere yönelecekleri limanlara ilişkin bütün sorunlar üzerinde, 11. Maddede öngörülen Karma Komisyonla anlaşmaya varacaklardır.

Bağıtlı Taraflar, mübadele edilecek halklara, gidişleri için konmuş tarihten önce yurtlarını bırakıp gitmelerine yol açacak, ya da mallarını ellerinden çıkartmak üzere doğrudan ya da dolaylı hiçbir baskıda bulunmamayı karşılıklı olarak yükümlenirler. Bağıtlı Taraflar, ülkeyi bırakıp giden ya da gidecek olan göçmenleri hiçbir vergiye ya da olağanüstü bir resme bağlamamayı yükümlenirler. 2. Madde uyarınca mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların, bu bölgelerde kalmak ya da oralara yeniden dönmek haklarıyla, Türkiye ve Yunanistan'da özgürlüklerinden ve mülkiyet haklarından serbestçe yararlanmalarına hiçbir engel çıkartılmayacaktır. Bu hüküm, mübadele dışı bırakılacak söz konusu bölgelerde oturanların mallarını başkalarına geçirmelerine ve bu kimselerden Türkiye'yi ya da Yunanistan'ı kendi istekleriyle bırakıp gitmek isteyeceklerin gidişine engel olma vesilesi olarak öne sürülemeyecektir.

Madde: 17

Karma Komisyon çalışmaları ve işlerin yürütülmesi için gerekli giderler, Komisyonca saptanacak oranlar içinde, ilgili Hükümetlerce karşılanacaktır.

Madde: 18

Bağıtlı Taraflar, işbu Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak üzere, yasalarında gerekli değişiklikleri yapmağı yükümlenirler.

Madde: 19

İşbu Sözleşme, Bağıtlı Yüksek Taraflar bakımından, Türkiye ile yapılacak Barış Antlaşmasının bir parçasıymış gibi aynı güç ve aynı değerde sayılacaktır. İşbu Sözleşme, söz konusu Antlaşmanın Bağıtlı Yüksek Taraflardan her ikisince onaylanmasından hemen sonra yürürlüğe girecektir.

Bu hükümlere olan inançla,yetki belgelerinin, karşılıklı olarak, usulüne uygun olduğu görülmüş ve aşağıda imzaları bulunan Tam yetkili Temsilciler, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

LAUSANNE'da, 30 Ocak 1923 tarihinde, üç nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüshalardan biri Yunanistan Hükümetine, biri Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine verilecek, üçüncüsü de doğruluğu onaylanmış birer örneğini, Türkiye ile

yapılmış Barış Antlaşmasını imzalayan Devletlere yollayacak olan, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine, bu Devletin arşivlerine konulmak üzere, teslim edilecektir.

Venizelos
Kaklamanos

İsmet
Doktor Rıza Nur
Hasan Hüsnü

EK B. Mübadele Dönemine Ait Fotoğraflar

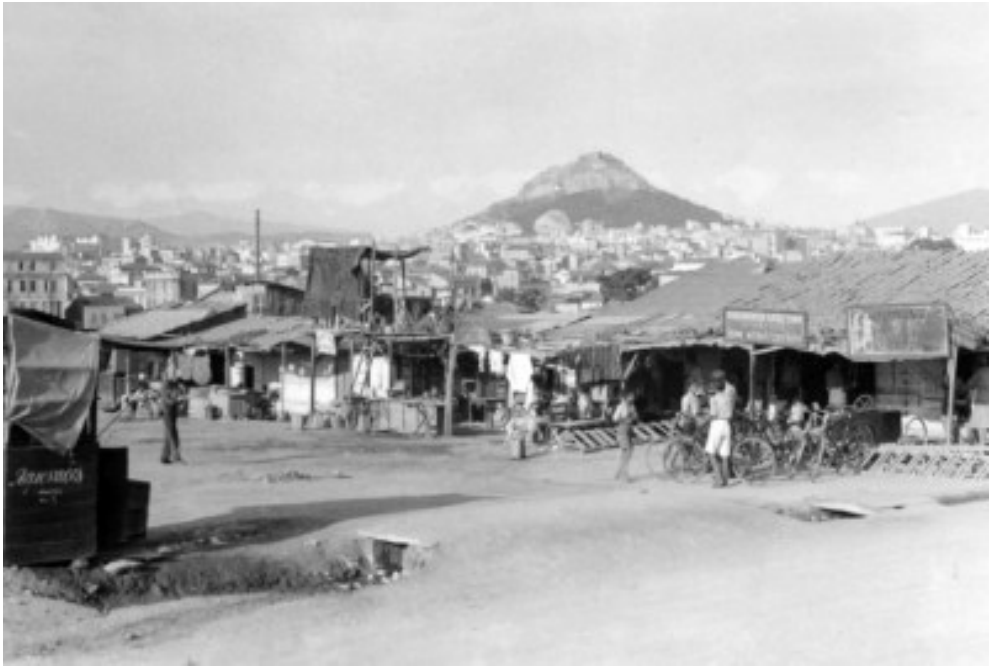
Resim 1: Göçmenlerin Liman Bölgesinde Gemi Beklerken [61]

Resim 2: Tren İstasyonundan Göç Eden Göçmenler [61]

Resim 3: 1923 Yılında Öküz Arabaları İle Yapılan Göç [61]

Resim 4: Mübadele Döneminde Çarşı [61]

Resim 5: 1922 Yılında Edirne'nin Tunca Nehrinde Göç Eden Göçmenler [61]

Resim 6: 1932 Yılında İskeçe Kentinden Bir Görüntü [61]

EK C. Gümülcine Kentinin Mübadele Dönemine Ait Fotoğrafları

Ek C.1. Mübadele Döneminde Gümülcine Kenti

Resim 7: Gümülcine Kentinin Eski Görünümü [87]

Resim 8: 1938 Yılında Venizelos Caddesinden Bir Görüntü [87]

Resim 9: 1910 Yılında Gümülcine Kent Meydanı [87]

Resim 10: 1922 Yılında Gümülcine Kent Meydanı [87]

Resim 11: 1924 Yılında Gümülcine Kentinin Belediye Binası [87]

Resim 12: 1924 Yılında Gümülcine Kentinden Bir Görüntü [87]

Resim 13: 1919 Yılında Gümülcine Kentinden Bir Görüntü [87]

Ek C.2. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Özgün Kimliği

Resim 14: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 15: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 16: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 17: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 18: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 19: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 20: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 21: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 22: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 23: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 24: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Resim 25: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Özgün Kimliği

Ek C.3. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yenilenmiş Kimliği

Resim 26: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 27: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 28: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 29: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 30: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 31: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 32: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Resim 33: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Yenilenmiş Kimliği

Ek C.4. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutların İç Mekan ve Cephe Yapısı

Resim 34: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 35: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 36: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 37: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 38: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 39: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 40: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 41: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 42: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 43: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 44: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 45: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Resim 46: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İç Mekan Görüntüsü

Resim 47: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun Cephe Görüntüsü

Ek C.5. Gümülcine Kentindeki Mübadele Konutlarının Yapım Tekniği

Resim 48: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İnşaat Tekniği

Resim 49: Gümülcine Kentinde Mübadele Konutun İnşaat Tekniği

EK D. Mübadele Konutlarının Bulunduğu Yerleşim Alanlarının Bazı Sokak ve Caddelerinin Siluetleri

NİKİFOROU FOKA SOKAK

ZİMVRAKAKİ CADDESİ

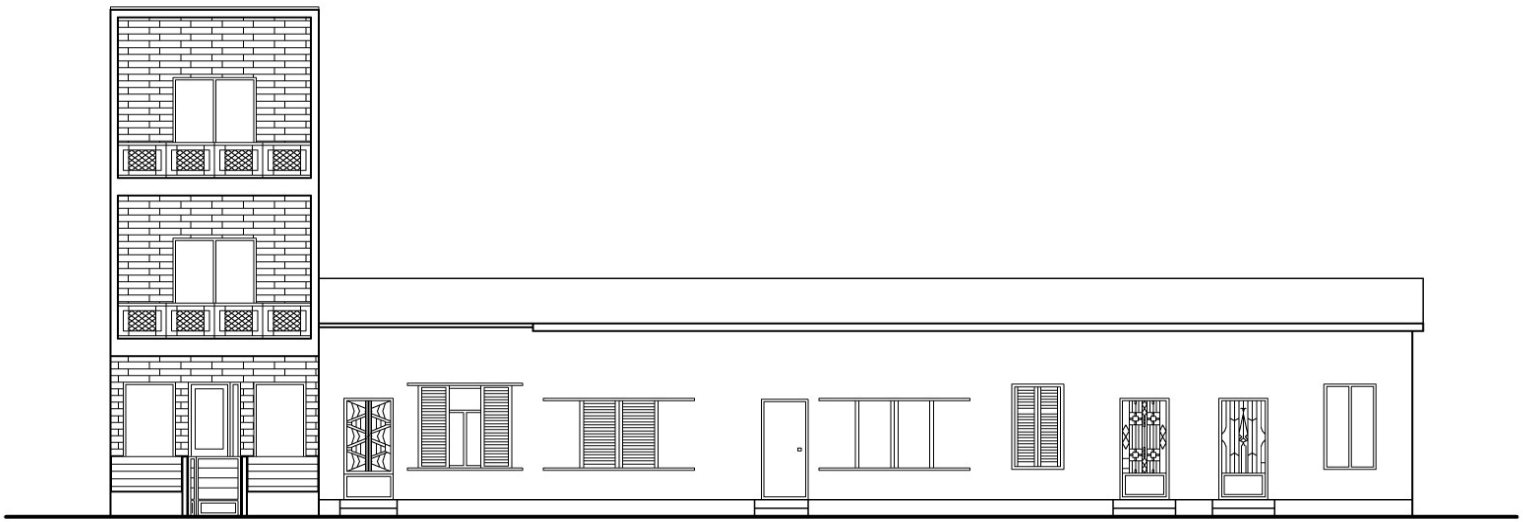
ZİMVRAKAKİ CADDESİ

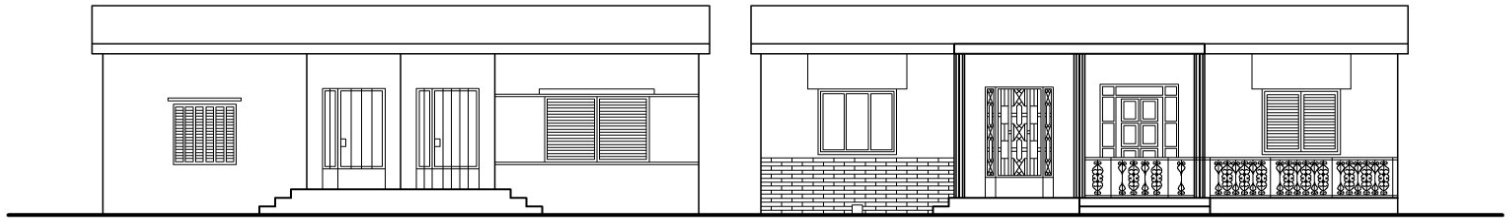
40 EKLKLİSİON SOKAK

FANARİOU SOKAK

FANARİOU SOKAK

MİAULİ SOKAK

CHRİSOSTOMOU SMİRNİS SOKAK

ELLİSPONTOU SOKAK